

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

INDIKÁTORY STRATEGIE POTLAČOVÁNÍ CHUDOBY A SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Brno 2013

Autoři:

Tomáš Sirovátka, Miroslava Rákoczyová, Ivana Šimíková a Robert Trbola

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.

Výzkumné centrum Brno

Dokument je výsledkem projektu Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice č. TD010104 řešeného v rámci programu Omega Technologické agentury ČR.

Obsah

1. Úvod	4
1.1 Cíl metodiky	4
1.2 Obecná východiska	5
1.3 Způsob řešení.....	8
2. Soustava indikátorů	13
2.1 Obecné indikátory.....	13
2.2 Indikátory cílů	13
3. Specifikace indikátorů a práce s nimi.....	24
3.1 Obecné indikátory.....	24
3.2 Indikátory cílů	27
Prioritní oblast 1 – Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce	27
Prioritní oblast 2 – Přístup ke kvalitním službám	37
Prioritní oblast 3 – Sociální ochrana.....	69
Prioritní oblast 4 – Mainstreaming sociálního začleňování	79
Prioritní oblast 5 – Regionální disparity a role samosprávy	80
4. Pilotní aplikace soustavy indikátorů.....	101
Obecné indikátory	101
Prioritní oblast 1 – Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce	104
Prioritní oblast 2 – Přístup ke kvalitním službám	112
Prioritní oblast 4 – Mainstreaming sociálního začleňování	126
Prioritní oblast 3 – Sociální ochrana.....	127
Prioritní oblast 5 – Regionální disparity a role samosprávy	133
Závěry	141
Literatura a zdroje	143

1. Úvod

Předkládaný materiál má povahu metodiky postupu při vyhodnocování pokroku v oblasti potlačování chudoby a sociálního vyloučení, přičemž jeho jádro představuje soustava indikátorů vhodných pro takové vyhodnocování včetně identifikace příslušných zdrojů dat pro jejich naplnění, specifikace způsobu interpretace vývoje hodnot jednotlivých indikátorů a jejich modelové aplikace (v případě dostupnosti vstupních dat). V úvodní kapitole vymezujeme cíle metodiky, východiska a principy uplatněné při tvorbě soustavy indikátorů a představujeme logiku navržené soustavy indikátorů. V dalších kapitolách pak prezentujeme soustavu indikátorů jednak v souhrnné podobě a jednak podrobně po jednotlivých indikátorech. V závěrečné části pak ukazujeme pilotní užití navržené soustavy pro vyhodnocení pokroku v oblasti sociálního začleňování.

1.1 Cíl metodiky

Sociální začleňování bylo přijato v rámci řady programových dokumentů Evropské komise a nověji i cílů Evropa 2020 jako politický cíl. K tomuto cíli se v rámci Otevřené metody koordinace hlásí členské země EU. Tím ovšem vzniká **potřeba měřit pokrok** s ohledem na omezení chudoby a sociálního vyloučení s pomocí indikátorů.

Toto měření je potřebné, neboť má umožnit:

- a) zhodnotit existující konkrétní formy, rozsah a intenzitu chudoby a sociálního vyloučení
- b) určit směr změny, respektive stanovit cíle sociálního začleňování
- c) hodnotit dopad opatření přijatých k omezení chudoby a sociálního vyloučení

Cílem metodiky je definovat **soubor národních indikátorů** vhodných ke sledování **pokroku v oblasti sociálního začleňování** - toto je chápáno jako soubor opatření, kterými různí aktéři potlačují chudobu a sociální vyloučení a proces implementace těchto opatření.

K rozvoji a implementaci takových opatření je zapotřebí současně porozumět:

- rozsahu a intenzitě sociálního vyloučení, resp. faktorům, které sociální začleňování znemožňují, a dopadům jejich působení
- faktorům, které sociální vyloučení eliminují, a to zejména těm, které spočívají ve vlastnostech a dopadech veřejných politik sociálního začleňování, a projevům tohoto druhého okruhu faktorů.

Cílem metodiky je usnadnit výše uvedené ‚porozumění‘.

Box 1: Sociální vyloučení a chudoba

Sociální vyloučení je nedobrovolné vyloučení jednotlivců a skupin z politických, ekonomických a sociálních procesů ve společnosti, jež jim zabraňuje v plné účasti na dění ve společnosti, v níž žijí.

Chudoba je nedostatek ekonomických zdrojů a takto definována je důležitou příčinou sociálního vyloučení do té míry, nakolik nedostatek těchto zdrojů zabraňuje účasti na životě společnosti.

1.2 Obecná východiska

Klíčové aspekty volby a definice indikátorů

S výběrem indikátorů je spojeno několik dilemat a z nich vyplývajících voleb, jež ukazují, že jen zřídka je určitý indikátor jediným spolehlivým řešením. Vyplývá pak, že je účelné většinou kombinovat různé typy indikátorů.

Subjektivní a objektivní indikátory

Protože sociální vyloučení je subjektivní zkušenost ovlivněná objektivními podmínkami, v nichž lidé žijí, je účelné kombinovat indikátory objektivní (opírající se o objektivní data) i subjektivní (opírající se o výpovědi respondentů o jejich situaci).

Subjektivní indikátory mohou zahrnovat:

Určitý standard či cíl – například minimální příjem, jenž domácnost potřebuje, aby uspokojila své potřeby (či k dosažení určitého cíle jako nebyť chudá). V tomto případě je cílem subjektivně ověřit určitý standard.

Jiný přístup zjišťuje, jakou úroveň spotřeby domácnost potřebuje, aby nebyla chudá, a vedle toho, zda její příjem je, či není nad touto úrovní. Zde je úroveň chudoby určena jejím subjektivním standardem.

Další možnost použití subjektivních indikátorů je vztažena k hodnocení, jak lidé cítí, že jsou uspokojeny jejich potřeby (například jde o indikátory materiální deprivace). Přitom není ověřováno, jaká je úroveň tohoto standardu. V případě druhého a třetího přístupu jsou situace lidí hodnoceny podle různých standardů. Zejména tento třetí přístup je v metodice využit.

Absolutní versus relativní indikátory

Relativní indikátory jsou vztaženy k určité společnosti v určitém čase, porovnávají tedy situaci jednotlivců či domácností s ohledem na určitý standard (například k hranici chudoby indikované 60% mediánového příjmu v dané společnosti). Absolutní indikátory zjišťují situaci bez ohledu na takový standard, ale často se vztahují k určité předpokládané významné ‚potřebě‘, jako je například zajištění základních životních/materiálních potřeb, ale také přístupu ke zdravotní péči, bydlení, sociální službě, zaměstnání, vzdělání apod. Zatímco v případě relativních indikátorů jde o vhodné stanovení referenčních standardů, v případě indikátorů absolutních jde především o vhodný výběr indikátorů. Často však i absolutní indikátory jsou převáděny na relativní, neboť se ‚předpokládaná potřeba‘ odvíjí od určitých společenských standardů (například indikátor přeplněnosti bytu apod.). Je vhodné oba typy indikátorů doplňovat, neboť sociální vyloučení je na jedné straně vyloučením z určitých standardů života obvyklých ve společnosti, kde člověk žije, na straně druhé ovšem lze předpokládat, že existují určité potřeby či oprávněné nároky, jež mají být uspokojeny bez ohledu na nějaký standard.

Spotřeba versus příjem

Příjmy nemusí být spolehlivým indikátorem chudoby nebo sociálního vyloučení, protože je rozhodující okolnost, co si mohou domácnosti za své příjmy dovolit. Proto odborná literatura doporučuje užít i indikátory vztahující se ke spotřebě, a to bez ohledu na horší dostupnost potřebných dat. Protiargument spočívá v tom, že spotřeba hodně záleží na preferencích

spotřebitele, a proto je vhodnější zaměřit se na ‚předpoklady ke spotřebě,‘ které nejsou ovlivněny individuálními preferencemi. Data SILC, která často používáme, se snaží vyhnout prvému úskalí tím, že například poměřují rozsah chudoby po odečtení nákladů na bydlení, druhému úskalí pak tím, že materiální deprivaci v uspokojení základních potřeb kontrolují podotázkou, zda by domácnost příslušný ‚statek‘ chtěla, avšak nemůže si jej dovolit.

Jednotka analýzy

Definice jednotky analýzy dává následující možnosti:

- a) Společné bydlení v domácnosti, jež zahrnuje ty spolubydlící členy, kteří sdílejí určitý stupeň společného hospodaření (ale nejsou nezbytně spojeni příbuzenskými vztahy).
- b) Společná spotřeba, když spotřební jednotka je definována jako okruh osob, které přijímají ve značné míře společná spotřební rozhodnutí (ale mohou to být lidé bez rodinných vztahů).
- c) Pokrevní či manželský vztah, když členové rodinné jednotky jsou spojeni manželstvím, spolužitím či pokrevním vztahem.
- d) Závislost, když jednotka je definována jako jednotlivec či pár plus jakékoliv závislé osoby (děti či dospělí), a takto konstituuje vnitřní rodinu.

V některých případech může být dokonce účelné překročit tato vymezení a zachytit situaci v extendované/širší rodině.

- e) Jednotkou analýzy mohou být také osoby nebo osoby definované určitým znakem.

Teritoriální (regionální, lokální dimenze)

Indikátory mohou mít významnou teritoriální dimenzi: například míra chudoby a sociálního vyloučení se vyznačuje prostorovou koncentrací. Dochází pak k tomu, že některé charakteristiky sociálního vyloučení se vztahují spíše k lokalitě a populaci zde žijící než k jednotlivcům. Některé indikátory tedy mohou charakterizovat míru marginality určitého území, aniž by zachycovaly míru chudoby a sociálního vyloučení jednotlivců zde žijících.

Marginalita, sociální patologie území či zaostávání určitého území není primárně předmětem pozornosti projektu. Zohledňujeme však důležité charakteristiky/indikátory území, které přímo souvisejí s mírou sociálního vyloučení jednotlivců a skupin, které v území žijí. Specificky významné jsou charakteristiky sociálně vyloučených (romských) lokalit, kde se setkává více marginalizujících znaků/charakteristik, a to na úrovni jednotlivců, skupin i území.

Přístup založený na principech – podle Atkinson a Marlier (2010)¹

Principy vztahované k jednotlivým indikátorům

- a) Indikátor by měl **vystihnout podstatu problému** (postihovat důležité dimenze sociálního vyloučení či důležité vlastnosti opatření, jež se k nim vztahují) a měl by mít nezpochybnitelnou **normativní interpretaci** (nižší či vyšší hodnota znamená nižší či vyšší míru sociálního vyloučení či nižší/vyšší míru úsilí – vlivu na eliminaci chudoby a sociálního vyloučení).

---

¹ A. Atkinson a E. Marlier (2010). *Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context*. N. York: UN, Dep. of Economic and Social Affairs.

- b) Indikátor by měl být **robustní** (zachycuje významnou dimenzi sociálního vyloučení a to prokazatelným způsobem) a **statisticky validní** (data jsou statisticky spolehlivá a nejsou předmětem arbitrárních úprav či přizpůsobení).
- c) Indikátor by měl být **interpretovatelný v mezinárodním kontextu** (a umožňovat mezinárodní srovnání). Tento princip může být potlačen u některých národních indikátorů, které sledují ještě jiný specifický účel: vystihnout dimenzi situace či opatření, která hraje důležitou roli v národním kontextu s ohledem na zvláštnosti mechanismů sociálního vyloučení. Zejména specifická opatření a jejich dopady měřené indikátory mohou být někdy plně pochopeny pouze v rámci určitého národního institucionálního rámce, v němž působí. Jsou tedy citlivé k tomuto národnímu kontextu a je obtížné podle nich provádět mezinárodní srovnání.
- d) Indikátor by měl **reflektovat změnu** a být **přístupný revizi**, jakmile je to zapotřebí (zlepšené metody měření či změny úrovně v oblasti opatření, resp. politiky).
- e) Indikátor by neměl znamenat příliš velké zatížení – kdykoliv je to možné, měl by využít **dostupné nástroje** či informace (například doplněním otázky k existujícím dotazováním či využitím administrativních dat z příslušných registrů).

Principy vztahující se k celkovému portfoliu indikátorů

1. Portfolio indikátorů by mělo být dobře **vyváženo s ohledem na různé dimenze** sociálního vyloučení/začleňování. Žádný soubor indikátorů nemůže být vyčerpávající a mohou vznikat příliš velké náklady a ztráta transparentnosti v důsledku příliš širokého souboru indikátorů. Musí být tedy proveden výběr, ten by ale měl zahrnovat všechny důležité dimenze.
2. Indikátory by měly být **vzájemně konzistentní** a váha jednotlivých indikátorů by měla být **proporční/vyvážená**. Tedy indikátory zásadně významné na národní úrovni by neměly být smíšeny bez rozlišení s indikátory spíše dílčími či vyjadřující lokální zájem.
3. Indikátory by měly být **transparentní** a dobře **dostupné** uživatelům i občanům. Neměly by vznikat pochybnosti o formě a účelu indikátorů: měly by být dobře **srozumitelné**.

Data pro konstrukci indikátorů

Konstrukce sociálních indikátorů **je kompromisem** mezi teoretickou definicí a empirickými možnostmi. Data nemusí být dostupná, nemusí mít potřebnou kvalitu, jejich shromažďování se může ukázat jako příliš nákladné či mohou vznikat tenze z hlediska jejich obecné přijatelnosti.

Je sice hlavním zájmem mít data o celé populaci, problém ale vzniká, pokud jde o zastoupení specifických skupin, např. příslušníků romského etnika, osob žijících v institucích či v netypických formách ubytování a cizích státních příslušníků. Tento problém je zvláště patrný u dat, jejichž zdrojem je survey (jako je SILC či VŠPS). Zachycení situace marginálních skupin často vyžaduje specifické nástroje a techniky sběru dat, jež ale někdy mohou být příliš nákladné. Typickým příkladem je monitorování situace ve vyloučených (romských) lokalitách.

Konečně, protože sociální vyloučení je multidimenzionální koncept, je užitečné kombinovat jak kvantitativní tak i kvalitativní metody zakládající se v celé řadě vědních disciplín. To může napomoci překonat problémy i ve zkoumání univerzální/národní/regionální-lokální úrovně sociálního vyloučení.

Jasně cíle sociálního začleňování a k nim vztážené kvantitativní operativní cíle

Cíle strategie sociálního začleňování by měly být výsledkem diagnózy příčin chudoby a sociálního vyloučení. V tomto rámci by indikátory měly sledovat situaci v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a jejich příčiny (pokud možno ve všech dimenzích).

K tomu, aby bylo možné stanovit konkrétní indikátory pokroku v oblasti sociálního začleňování, je zapotřebí, aby byly specifikovány cíle tohoto pokroku. V ideálním případě by měly být rozlišeny **hlavní cíle – priority** a vedle nich **specifické cíle** (klíčové aspekty hlavních cílů) a dále **dílčí cíle**, tj. cíle nižší úrovně/nížšího řádu, jež umožňují dosažení hlavních cílů.

Měly by být konečně rozlišeny **cíle vstupů** (úsilí politik – opatření) a **cíle výstupů** (efektů – změn situace v oblasti sociálního začleňování).

Cíle by pak měly být operacionalizovány, respektive kvantifikovány. Soustava indikátorů může napomoci jak při formulaci soustavy cílů, tak i při sledování pokroku při jejich dosahování.

Kvantitativní cíle by měly splňovat tyto požadavky:

- a) ambiciozní, ale dosažitelné/realistické
- b) relevantní – měly by významně přispívat k dosažení hlavního cíle
- c) inteligentní – cíl by měl být srozumitelný a měl by být běžnému občanovi smysluplný
- d) kvantifikovatelný a měřitelný (data k jeho měření by měla být dosažitelná)
- e) časově specifický – mělo by být vymezeno časové období potřebné k jeho dosažení

Další obecné předpoklady aplikace a implementace soustavy indikátorů:

Je aplikován princip veřejné správy založené na informacích a evidenci (evidence-based public management), jenž je v rozporu s veřejnou správou ovládanou politickými zájmy.

Existuje úsilí zaměřené k budování odpovídající statistické kapacity (zejména na úrovni státní správy).

Je uplatňován mainstreaming sociálního začleňování a je sdílena potřeba systematického hodnocení sociálních dopadů.

1.3 Způsob řešení

Postup zpracování

Východiskem zpracování metodiky je rozbor strategických materiálů v oblasti sociálního začleňování ve vybraných členských zemích EU (Rakousko, Velká Británie, Španělsko, Portugalsko, SRN, Slovensko, Lotyšsko a Nizozemí) s ohledem na národní cíle, jejich operacionalizaci, vazbu cílů na opatření, existující systém monitorování a vazby na cíle v dalších oblastech (viz Příloha 1). Provedený rozbor ukázal, že koncepční a strategické materiály uvedených zemí zpravidla stanovují soubor indikátorů pro sledování dosaženého pokroku, velmi často se však potýkají s nedostatky v operacionalizaci jednotlivých cílů (zřetelně formulovaná vazba mezi prioritou, cílem, opatřením a indikátorem) a absencí kvantifikace stanovených cílů (resp. cílových hodnot příslušných indikátorů). Z hlediska řešení projektu se ukázaly jako inspirativní výsledky řešení slovenského projektu *Vytvoření národních indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a návrh způsobu zajištění jejich pravidelného monitorování*, kterými jsme se v této fázi řešení rovněž zabývali. Tyto výsledky zahrnují nejen soustavu 38 indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, ale

také jejich přehledné provázání na cíle strategie sociálního začleňování, cílovou skupinu a dosažitelnost v existujících empirických šetřeních.

V dalším kroku byla zpracována analýza strategických materiálů formulovaných na národní úrovni v ČR, jež se vztahují k sociálnímu začleňování. Jejím cílem bylo především zhodnocení využití principu kvantifikace, operacionalizace a návazně specifických indikátorů sociálního vyloučení a začleňování v klíčových strategických materiálech. Byl proveden rozbor cílů a specifických cílů (zaměření, formulace, kvantifikace/ operacionalizace) ve vazbě na obecný cíl zmírňování chudoby a sociálního začleňování a identifikována nepokrytá místa z hlediska cílů. Ve vztahu k indikátorům se analýza zaměřovala na otázky způsobu jejich formulace a funkce. Výsledky zpracované analýzy ukazují, že strategické a koncepční dokumenty ČR pokrývají poměrně komplexně jednotlivé dimenze sociálního vyloučení i nejvíce ohrožené sociální skupiny, v jejich formulaci se však odráží dosavadní nízký důraz na měřitelnost plnění stanovených cílů. To je zvláště patrné v oblasti sociální politiky, pro niž je charakteristická vysoká obecnost cílů; ty jsou jen velmi zřídka kvantifikovány (ke kvantifikaci dochází zejména v návaznosti na dokumenty formulované na nadnárodní úrovni, např. v rámci strategie Evropa 2020²). Běžné není ani určení kvantitativních indikátorů a stanovení jejich výchozí hodnoty (benchmark). Užívané indikátory mají často povahu kvalitativní (vytvoření metodiky, schválení novely zákona apod.), případně jednoduchých indikátorů výsledků, jež neumožňují vyhodnotit pokroky v návaznosti na implementaci opatření. Poněkud častější je stanovení indikátorů v oblasti začleňování na trh práce (blíže viz Příloha 2). Obdobné problémy byly zjištěny také při následném rozboru vybraných strategií formulovaných v oblasti sociálního začleňování na nižších úrovních veřejné správy (viz Příloha 3).

Poznatků ohledně povahy cílů a jejich operacionalizace v zahraničních i domácích strategiích sociálního začleňování bylo následně využito jednak při rozpracování cílů relevantních pro českou strategii na národní úrovni a jednak při návrhu indikátorů pro vyhodnocování jejich plnění. Systém indikátorů zahrnuje definici indikátoru, zdroj dat a způsob jejich získávání, a funkci indikátoru. V závěrečné fázi řešení byl zpracován modelový příklad aplikace metodiky - zhodnocení pokroku v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, a to v návaznosti na naplnění indikátorů a zpracování národních cílů (viz kap. 4).

Logika navržené soustavy indikátorů

Soustava indikátorů je vztažena k aktuálně platné Dlouhodobé vizi resortu práce a sociálních věcí pro oblast sociálního začleňování (dále jen Vize). Ta v roce 2012 navázala na předcházející proces formulace národních akčních plánů sociálního začleňování ČR z let 2004-2010 a v současné době ji lze považovat za klíčový koncepční dokument, jenž uceleně pojednává přístup v oblasti sociálního začleňování na národní úrovni a zejména stanoví jeho prioritní oblasti.

Navržená soustava indikátorů zahrnuje zejména **indikátory cílů**, tedy indikátory, jejichž primární role spočívá ve sledování naplňování jednotlivých cílů stanovených v rámci jednotlivých prioritních oblastí Vize. Jedná se o indikátory cílů, jež jsou ve Vizi explicitně formulovány, a indikátory takových cílů, které jsou v dokumentu uvedeny pouze v obecné podobě. Dále soustava zahrnuje také indikátory cílů, které ve Vizi uvedeny nejsou, avšak mají jednoznačnou vazbu na některou z jejich priorit a navíc jsou podstatné pro naplnění pokroku v dané oblasti sociálního začleňování.

---

² Zkušenosti s formulací národních akčních plánů sociálního začleňování v letech 2004-2010 však ukazují, že ani doporučení EU nejsou v rámci otevřené metody koordinace dostatečně účinné pro prosazení jednoznačně stanovených a měřitelných cílů na národní úrovni.

Součástí navržené metodiky je proto také zpřesnění cílů Vize a jejich operacionalizace do podoby, která umožňuje monitorování jejich naplňování. Současně jsou však tyto zpřesněné (konkrétní) cíle formulovány způsobem, který umožňuje – a současně předpokládá – jejich specifikaci decizní sférou ve smyslu kvantifikace (stanovení cílových hodnot) a určení termínu naplnění.

Dle povahy jednotlivých cílů soustava indikátorů zahrnuje indikátory problému, které primárně sledují situaci, resp. změny stavu problému sociálního vyloučení z hlediska jeho charakteru, rozsahu, intenzity a profilu, a dále indikátory dopadů opatření zaměřené na vývoj související se změnami v systému opatření veřejné a sociální politiky, které sociální vyloučení ovlivňují. Vedle toho mají některé indikátory povahu indikátorů vstupů – jedná se o ty, které monitorují vývoj v úsilí politik při podpoře pokroku v oblasti sociálního začleňování.

V rámci navržené soustavy rozlišujeme mezi dvěma typy indikátorů:

- (1) indikátory cílů (klíčové) – jedná se o ty indikátory cílů, které považujeme za nejvýznamnější a které mají jednoznačnou vazbu jednak na priority Vize a jednak na proces sociálního začleňování
- (2) indikátory analytické – doplňují indikátory klíčové s cílem prohloubit interpretaci vývoje v oblasti sociálního začleňování. Zahrnují jak specifitější zaměřené indikátory (např. na konkrétní mechanismus začleňování/vyloučení či vybraný typ opatření), tak i vybrané ukazatele kontextu.

U obou typů indikátorů jsou navíc identifikována vhodná třídící kritéria. Navrhované třídění má sloužit jako vodítko ve snaze o hlubší interpretaci stavu, resp. vývoje naplňování stanoveného cíle. Zohledňuje mj. potřebu porozumět regionálním, případně lokálním, rozdílům a na jejich základě identifikovat prostorovou dimenzi sociálního vyloučení a ukazuje možnosti využít jednotlivých indikátorů při vyhodnocování pokroku na nižších úrovních veřejné správy (v regionech, krajích, městech). S ohledem na význam problému koncentrace znevýhodnění v prostoru soustava v některých případech navrhuje uplatnění indikátorů pro monitorování situace v tzv. sociálně vyloučených lokalitách.

Indikátory cílů, jež se vztahují přímo k jednotlivým prioritám a vymezeným cílům Vize, v soustavě indikátorů doplňují vybrané **obecné indikátory**, které mají zastřešující povahu. Jedná se o indikátory vztahující se k celkovému pokroku při dosahování sociálního začleňování a celospolečenskému průmětu úspěšné strategie v této oblasti. Celkový pokrok v oblasti sociálního začleňování přitom vyplývá ze synergie při dosahování jednotlivých dílčích cílů.

Soustava indikátorů byla navržena na základě meritorní schopnosti indikátorů monitorovat situaci, pokud jde o problémy sociálního vyloučení, a vedle toho dosahování cílů v oblasti sociálního začleňování. Předmětem řešení nebylo provádět na reálných datech odhady intervalů spolehlivosti v případě, že se jedná o data z výběrových šetření. Toto hledisko samozřejmě hraje roli, pokud jde o hodnocení změn v indikátorech; výběr indikátorů se proto řídil pravidlem, že taková data jsou přebírána z jiných šetření, jejichž výsledky jsou publikovány, a to na úrovni desagregace, kterou intervaly spolehlivosti dovolují (typicky data, jež publikuje například ČSÚ nebo Eurostat, případně další šetření, jako je Eurobarometer); v tomto případě se řídíme úrovní desagregace, na které jsou tato data publikována.

Není jednoznačnou úvahou, jak velké změně v hodnotách indikátorů přikládat význam, respektive hodnotit jako pokrok či zhoršení. Změna může být způsobena jednak vlivem určitých opatření, jednak změnou v celkovém kontextu (například vlivem ekonomického cyklu, změna úrovně nezaměstnanosti atp.). Navíc ji může způsobit i výběrová chyba

v šetření, jež jsou zdrojem dat. Není většinou možné spolehlivě posoudit, nakolik změnu způsobila určitá opatření či jiné změny v sociálně-ekonomickém kontextu. To je spíše věcí interpretace indikátorů ve vzájemných souvislostech. Konečně také záleží na tom, jak jsou stanoveny, respektive operacionalizovány cíle Strategie sociálního začleňování, respektive jak velký pokrok je očekáván. S ohledem na tyto okolnosti doporučujeme věnovat při interpretaci pozornost změnám, které převyšují nejméně 10 % hodnoty původní, spíše však 15 %; spolehlivě pak zasluhuje pozornost 20 % změny původní hodnoty.

Problémy při konstrukci indikátorů

Navržené portfolio indikátorů sociálního začleňování vychází z výše uvedených obecných principů. Současně však naráží na limity dané kontextuálními faktory, mezi něž patří zejména:

- **Povaha formulované strategie** sociálního začleňování v ČR, na niž indikátory navazují. Vize formuluje resortní priority a cíle politiky sociálního začleňování a také rámcově nastiňuje nástroje k jejich dosahování, je však formulována na obecné úrovni. V její struktuře dochází k nejasnostem ve vztahu mezi prioritami, cíli a opatřeními; k operacionalizaci obecně pojatých priorit a cílů v ní pak víceméně nedochází (konkretizace cílů se předpokládá až v návazném dokumentu v podobě akčního plánu). Součástí procesu konstrukce jednotlivých indikátorů proto bylo výše popsání zpřesňování uvedených cílů, resp. jejich operacionalizace výzkumníky. Konkretizace cílů však může mít řadu variant, přičemž postup výzkumníků se nemusí shodovat s reálnými rozhodnutími tvůrců politiky sociálního začleňování. V jejich kompetencích pak je také kvantifikace a časové určení naplnění jednotlivých formulovaných cílů
- **Omezená dostupnost některých důležitých dat.** Při konstrukci jednotlivých indikátorů i jejich zařazování do portfolio byl brán zřetel na jejich naplnitelnost daty, přičemž byly důsledně preferovány ty, jež je možné saturovat z existujících zdrojů. Indikátory, jež za stávajících podmínek vyžadují zvláštní sběr dat, byly do soustavy zařazeny pouze v případech, kdy nebyly nahraditelné jiným vhodným indikátorem a současně je nebylo možné – s ohledem na jejich význam ve vztahu k sociálnímu vyloučení/začleňování – opomenout. Jedná se zejména o sledování sociálně vyloučených lokalit, ale také o data v podstatě administrativního charakteru (např. údaje o účasti nezaměstnaných v opatřeních aktivní politiky zaměstnanosti).

Obecně jsme preferovali indikátory, jež jsou přinejmenším v základní úrovni (tedy bez ohledu na další třídění podle různých hledisek) přímo dostupné z dat Eurostatu, či Českého statistického úřadu, či evidencí MPSV či jiných veřejně dostupných evidencí dalších subjektů. Typicky se jedná o data ze šetření SILC, či VŠPS/LFS a data publikovaná ČSÚ, MPSV a dalšími subjekty. Za druhé (avšak v menší míře) jsme preferovali data, která jsou sbírána a existují v evidencích různých subjektů, nejsou však například centralizována a vyhodnocována. V takových případech navrhujeme provedení tohoto nezbytného kroku, a to tehdy, pokud se jedná o data nezbytná k monitorování situace v oblasti sociálního začleňování. Konečně pak jde o data, která nejsou pravidelně sbírána, a jejichž získání je proto náročnější. Tam, kde jde o data snáze dosažitelná, navrhujeme jejich pravidelný sběr a každoroční vyhodnocení, pokud jde o data méně dosažitelná, navrhujeme alespoň provádění pravidelných šetření, i když v delších časových intervalech podle možností (to se týká například situace v sociálně vyloučených lokalitách). Součástí implementačního plánu, jež je doprovodným materiálem metodiky, je pak kategorizace indikátorů dle jejich dostupnosti (z hlediska datových zdrojů) a také dle pracnosti jejich naplnění daty.

- **Záměry státní správy v oblasti sledování dat.** V této souvislosti je určitým problémem pro řešitele nejasnost záměrů státní správy, pokud jde o sledování dat. Zásady managementu veřejné správy založené na informacích/evidenci se v České republice prosazují jen pomalu. V situaci, kdy dosažení potřebných dat je ve velké míře závislé na spolupráci více rezortů, tato okolnost komplikuje dosažení záměru sbírat a vyhodnocovat všechna potřebná data. Jedná se například o nedostatek etnicky citlivých dat či údajů o situaci v sociálně vyloučených lokalitách, ale také mnohých dalších, méně obtížných případů (data týkající se inkluzivního vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků jsou jedním příkladem, data o možnostech sociálního bydlení druhým).

Na druhé straně může projekt do jisté míry těžit z probíhajících kroků v této oblasti, a to z rozvoje informačních systémů v oblasti dat spravovaných MPSV, jako jsou údaje o nezaměstnaných a aktivní politice zaměstnanosti, o systému dávek hmotné nouze, o systému poskytování sociálních služeb aj. Také probíhá řada iniciativ dotýkajících se sběru dat o situaci v sociálně vyloučených lokalitách a další projekty, jež řeší podobný problém jako náš projekt – jedním z nich je projekt Podpora procesů v sociálních službách, kde je zejména řešen *Katalog (případně Mapa) sociálních jevů přivádějících jedince či rodinu do sociálně nepříznivé situace s potencionálním rizikem sociálního vyloučení*, a může tak dojít k synergii záměrů, když tyto projekty signalizují potřebu sběru stejných či podobných dat.

2. Soustava indikátorů

2.1 Obecné indikátory

Cíle	Číslo indikátoru	Indikátory	Specifikace	Zdroje dat
Sociální soudržnost	O-1	Obecná důvěra v lidi	Obecně vzato, řekl (a) byste, že se většině lidí dá důvěřovat, nebo že člověk nemůže být při jednání s lidmi nikdy dost opatrný? Odpovězte mi s použitím stupnice 0 až 10, kde 0 znamená, že člověk nemůže být nikdy dost opatrný a 10 znamená, že většině lidí se dá důvěřovat. (→ průměr na stupnici 1-10).	European Social Survey (ESS) primární data
	O-2	Důvěra k pěti národním institucím	Řekněte mi prosím s použitím stupnice 0 – 10, jak moc vy osobně důvěřujete institucím: českému Parlamentu/právnímu systému/policii/politikům/politickým stranám (→ průměr za 5 položek na stupnici 1-10).	European Social Survey (ESS) primární data; vlastní výpočet
	O-3	Pocit diskriminace	Označil (a) byste se za příslušníka skupiny, která je v této zemi diskriminována? (→ % odpovědí ano)	European Social Survey (ESS) primární data;
	O-4	Sociální distance	Koho byste nechtěl mít za sousedy? (→ průměr odpovědi ano v % za prvních 10 označených skupin.)	CVVM; Sociologický ústav ČAV; tiskové zprávy
	O-5	Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením	Udává procento osob v populaci ohrožených rizikem chudoby (viz dále) a/nebo silné materiální deprivace (viz dále) a/nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou (poslední v případě osob ve věku do 60 let, viz dále).	Eurostat a ČSÚ

2.2 Indikátory cílů

PRIORITNÍ OBLAST 1 – INKLUZIVNÍ TRH PRÁCE / AKTIVNÍ POLITIKY TRHU PRÁCE					
Cíl	Číslo indikátoru	Indikátor cíle	Charakteristika	Třídění	Zdroje dat
Snižit míru nezaměstnanosti	C1-1	Míra nezaměstnanosti (obecná)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Míra nezaměstnanosti pro specifické skupiny: muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55-64 let, zdravotně postižení; kraje	ČSÚ (VŠPS) – veřejná databáze; Databáze Eurostatu
Snižit míru dlouhodobé nezaměstnanosti	C2-1	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (obecná)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti pro specifické skupiny: muži, ženy, osoby se základním	ČSÚ

				vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby ve věku 55 – 64 let, zdravotně postižení; kraje	
Zvýšit míru zaměstnanosti obecně, žen a osob 55-64 let	C3-1	Míra zaměstnanosti osob 20-64 let	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Míra zaměstnanosti pro specifické skupiny: muži, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, zdravotně postižení; kraje	Databáze Eurostat; ČSÚ
	C3-2	Míra zaměstnanosti žen	Indikátor změny problému SE Klíčový		Databáze Eurostat
	C3-3	Míra zaměstnanosti osob 55-64 let	Indikátor změny problému SE Klíčový		Databáze Eurostat
	C3-4	METR při přechodu z nezaměstnanosti na 67% průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	Evropská komise: Tax and benefits indicators database
	C3-5	METR při přechodu z neaktivity na 67% průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	Evropská komise: Tax and benefits indicators database
Snížit podíl osob žijících v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou	C4-1	Nízká pracovní intenzita	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, děti – do 18 let, 18-24 let, 25 – 49 let, 50 – 59 let, pracující (osoby ve věku 16+, převažující ekonomická aktivita), nezaměstnaní, důchodcovské a neaktivní domácnosti, typ domácnosti EU, NUTS II	ČSÚ (SILC)
Zvýšit začlenění rodičů, zejména matek malých dětí, na trh práce	C5-1	Dopad mateřství na zaměstnanost	Indikátor změny problému SE Klíčový		Databáze Eurostat
Zvýšit míru zapojení nezaměstnaných, zejména dlouhodobě nezaměstnaných, do opatření APZ	C6-1	Podíl osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let, absolventi škol, osoby nad 50 let/55-64 let, zdravotně postižení; kraje	SKILL přílohy k analýze situace na trhu práce (MPSV)
	C6-2	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných	Indikátor změny systému opatření	Muži, ženy, osoby se základním	SKILL (standardně se

		osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu dlouhodobě nezaměstnaných	Klíčový	vzděláním, osoby do 25 let, absolventi škol, osoby nad 50 let/55-64 let, zdravotně postižení; kraje	nesleduje)
Zlepšit kvalitu přímé práce s nezaměstnanými (poradenství a zprostředkování)	C7-1	Počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	MPSV

PRIORITNÍ OBLAST 2 – PŘÍSTUP KE KVALITNÍM SLUŽBÁM					
Cíl	Číslo indikátoru	Indikátor cíle	Charakteristika	Třídění	Zdroje dat
Snižit podíl žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém	C8-1	Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	NUTS II	Databáze Eurostat
	C8-2	Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku	Indikátor změny problému SE Klíčový	SVL	Ústav pro informace ve vzdělávání; šetření pro SVL
Zvýšit dostupnost individuálních vzdělávacích plánů a služeb pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	C9-1	Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů	Indikátor změny systému opatření Klíčový	dle typu speciálních vzděl. potřeb: - děti se zdrav. postižením a se zdrav. znevýhodněním - děti se sociálním znevýhodněním, nadaní žáci	Ústav pro informace ve vzdělávání
	C9-2	Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se spec. vzdělávacími potřebami na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce	Indikátor změny systému opatření Analytický	dle typu speciálních vzděl. potřeb: - děti se zdrav. postižením a se zdrav. znevýhodněním - děti se sociálním znevýhodněním - nadaní žáci	Ústav pro informace ve vzdělávání; agregovaná data MŠMT
	C9-3	Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na ZŠ/1000 žáků ZŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	Typy pracovních pozic	Ústav pro informace ve vzdělávání
	C9-4	Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na SŠ/1000 žáků SŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	Typy pracovních pozic	Ústav pro informace ve vzdělávání
	C9-5	Počet asistentů	Indikátor změny		Ústav pro informace

		pedagoga ve školách /1000 žáků	systemu opatření Analytický		ve vzdělávání
Snížit podíl dětí vzdělávaných na základních školách mimo hlavní vzdělávací proud	C10-1	Podíl dětí vzdělávaných podle programů pro základní vzdělávání - příloha LMP, RVP ZŠS	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Výkazy MŠMT (od r. 2013)
Zvýšit podíl osob, které se účastní celoživotního vzdělávání v pracovní síle	C11-1	Osoby v CŽV jako procento pracovní síly	Indikátor změny systému opatření Klíčový	specifické skupiny – podle pohlaví, věku, osoby se základním vzděláním a bez vzdělání, ekonomicky aktivní, zaměstnaní, nezaměstnaní, ekonomicky neaktivní, absolventi, OZP	Eurostat
Zvýšit podíl dětí využívajících služeb péče o děti v předškolním věku na celkovém počtu dětí v dané věkové kategorii	C12-1	Podíl dětí ve věku 0-2 roky, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Ústav pro informace ve vzdělávání a ČSÚ
	C12-2	Podíl dětí ve věku 3-6 let roky, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	Indikátor změny systému opatření Klíčový		Ústav pro informace ve vzdělávání
Zvýšit dostupnost středoškolského vzdělání pro děti ze znevýhodněného sociálního prostředí	C13-1	Počet podpořených dětí ve studiu na středních školách	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje, SVL	krajské pobočky školských úřadů; šetření pro SVL
	C13-2	Výše finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje, SVL	krajské pobočky školských úřadů; šetření pro SVL
Snížit počet osob žijících v nestandardních bytových podmínkách	C14-1	Podíl osob v domácnostech, jež indikují přelidněný byt	Indikátor změny problému SE Analytický	typ domácnosti EU; kraje	databáze Eurostat (SILC)
	C14-2	Podíl osob (na celkovém počtu obyvatel) bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“	Indikátor změny problému SE Analytický		databáze hmotné nouze
Snížit podíl osob, pro které jsou náklady na bydlení velkou zátěží	C15-1	Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu	Indikátor změny problému SE Klíčový	typ domácnosti EU; kraje	Databáze Eurostat (SILC)
Snížit podíl osob, pro které jsou	C16-1	Odhady počtů zjevných	Indikátor změny problému SE	kraje, města	obecní/městské úřady, šetření,

náklady na bydlení velkou zátěží		bezdomovců na 10000 obyvatel (ve městech, kde je sledováno)	Analytický		případně odhad NNO působících v dané oblasti
Snížit počet osob klasifikovaných jako bezdomovci	C17-1	Počet bytů ve vlastnictví obce kvalifikovaných jako sociální byty (byty určené pro osoby s nízkým příjmem či v hmotné nouzi)/1000 bytů ve vlastnictví obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový		obecní/městské úřady; centrálně MMR
Zlepšit možnosti bydlení pro osoby ohrožené bezdomovectvím	C18-1	Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením	Indikátor změny problému SE Klíčový	typ domácnosti EU; kraje	SILC
Snížit počet osob dlužících splátky spojené s bydlením	C19-1	12M míra defaultu (v %, bez živnostníků)	Indikátor změny problému SE Analytický		ČNB
Snížit podíl předlužených na celkovém počtu obyvatel	C20-1	Střední délka života při narození (roky)	Indikátor změny problému SE Klíčový	muži, ženy, vzdělání, NUTS II	ČSU; databáze Eurostat
Zvýšit střední/ očekávanou délku života	C20-2	Očekávaná délka života ve zdraví (roky)	Indikátor změny problému SE Analytický	muži, ženy, 65+ let	Databáze Eurostat
	C21-1	Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původní rodiny v daném roce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	SVL	MPSV; šetření pro SVL
Snížit podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původní rodiny	C22-1	Počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD	Indikátor změny systému opatření Analytický		MPSV
Snížit počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD	C23-1	Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (počet setkání)/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; aplikace SOS - Poskytovatel
Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálních služeb	C23-2	Počet poskytnutých terénních soc. služeb (počet setkání)/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; aplikace SOS - Poskytovatel
	C23-3	Kapacita pobytových sociálních služeb/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	MPSV; aplikace SOS - Poskytovatel
	C23-4	Kapacita pobytových	Indikátor změny systému opatření	kraje	ČSU

		sociálních služeb pro seniory/ 1000 seniorů (65+)	Klíčový		
	C23-5	Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob/celkový počet zařízení pobytových služeb pro seniory	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	MPSV; data nejsou zveřejňována, ale jsou dostupná prostřednictvím aplikace Poskytovatel
	C23-6	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba domovy pro seniory, ačkoliv žádali/1000 seniorů (65+)	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	ČSÚ
	C23-7	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba noclehárny, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	ČSÚ
	C23-8	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba azylové domy, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	ČSÚ
	C23-9	Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta soc. služba chráněné bydlení, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	Indikátor změny systému opatření Analytický	kraje	ČSÚ
	C24-1	Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	Databáze Eurostat (SILC)
Snížit podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti					

PRIORITNÍ OBLAST 3 – SOCIÁLNÍ OCHRANA

Cíl	Číslo indikátoru	Indikátor cíle	Charakteristika	Třídění	
Snižit míru rizika chudoby	C25-1	Míra rizika chudoby (60 % mediánu)	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, osoby do 18 let, 18 - 24 let, 25-54, 55-64 let, 65+ , osoby pracující, nezaměstnané, důchodci a ostatní ek. neaktivní; osoby podle příslušnosti k domácnostem, typ domácnosti EU; NUTS 2	Eurostat a ČSÚ
	C25-2	Míra rizika chudoby dětí (60 % mediánu)	Indikátor změny problému SE Klíčový		Eurostat a ČSÚ
	C25-3	Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení (60 % mediánu)	Indikátor změny problému SE Analytický		Eurostat
	C25-4	Míra rizika déle trvající/persistent chudoby (60 % mediánu)	Indikátor změny problému SE Analytický		Eurostat
Snižit rozsah materiální deprivace	C26-1	Silná materiální deprivace (4 a více položky v 9 položkách)	Indikátor změny problému SE Indikátor Evropa 2020 Klíčový	Muži, ženy, děti – do 18 let, 18 - 24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnané, důchodci a ostatní ek. neaktivní; osoby podle příslušnosti k domácnostem, typ domácnosti EU; NUTS 2	Eurostat
	C26-2	Národně specifický indikátor deprivace (3 z 9 položek)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Muži, ženy, děti – do 18 let, 18 - 24 let, 25-54 let, 55-64 let, 65+, osoby podle příslušnosti k domácnostem: domácnosti pracující, nezaměstnané, důchodcovské a ostatní neaktivní; typ domácnosti EU;	SILC; vlastní výpočty na primárních datech anebo dodávka ČSÚ

				kraje	
Snížit propad příjmů chudých osob	C27-1	Relativní propad příjmů osob v riziku chudoby (poverty gap) (% příjmů, jež schází osobám v riziku chudoby, aby dosáhly hranice chudoby)	Indikátor změny problému SE Klíčový	Muži, ženy, děti – do 18 let, 18 - 64 let, 65+	Eurostat
	C27-2	Kvintilový poměr S80/S20	Indikátor změny problému SE Analytický		Eurostat a ČSÚ
Zvýšit efektivnost systému sociální ochrany z hlediska ochrany před chudobou	C28-1	Efektivnost sociálních transferů v eliminaci chudoby jako % populace, jež v důsledku transferů dosáhla/přesáhla hranici chudoby (dávky včetně důchodů)	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Muži, ženy, děti – do 18 let, 18 - 24 let, 25-54, 55- 64 let, 65+; osoby podle příslušnosti k domácnostem typ domácnosti EU; NUTS 2	Eurostat; vlastní výpočty podle dat – riziko chudoby a) před sociálními transfery, b) po sociálních transferech
	C28-2	METR při přechodu ze mzdy 33% na 67 % průměrné mzdy	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definované typy domácností	European Commission; Tax and benefits indicators database
Zlepšit adekvátnost sociálních transferů potřebám ochrany před chudobou a deprivaci a pokrytí potřebné populace pomocí v oblasti hmotné nouze	C29-1	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro jednotlivce k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	ČSÚ (hranice chudoby na rok a osobu); MPSV (částky životního minima); vlastní výpočty
	C29-2	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro dvojice bez dětí k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto
	C29-3	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro dvojice s dvěma dětmi ve věku 10-15 let, k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto
	C29-4	Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu pro neúplnou rodinu s jedním dítětem ve věku 10-15 let k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného	Indikátor změny systému opatření Analytický	pro definovaný typ domácností	dtto

		příjmu			
	C29-5	Výdaje na sociální ochranu jako % HDP	Indikátor změny systému opatření Analytický	Podle funkce /oblasti SZ: finanční, věcné plnění, podle rizika a oblasti: stáří, vdovectví, osiření, nemoc, invalidita, nezaměstnanost, rodina, bydlení, sociální vyloučení	VUPSV Bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ; vlastní výpočty

PRIORITNÍ OBLAST 4 – MAINSTREAMING SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ

Viz indikátory obecné: O-1 až O-4

PRIORITNÍ OBLAST 5 – REGIONÁLNÍ DISPARITY A ROLE SAMOSPRÁVY					
Cíl	Číslo indikátoru	Indikátor cíle	Charakteristika	Třídění	Zdroje dat
Snižit celkovou míru znevýhodnění a regionálních disparit ve znevýhodněných regionech / mikroregionech.	C30-1	Pro okres: Kompozitní indikátor jako počet položek, ve kterých se okres řadí do posledního kvintilu v souboru všech okresů v ČR: a) průměrná míra registrované nezaměstnanosti b) podíl dlouhodobé nezaměstnanosti c) podíl osob, jež jsou příjemci dávek hmotné nouze/1000 osob d) podíl žáků opouštějících předčasně vzdělávací systém (% z celkového počtu) e) přírůstek byv. stěhováním/1000 obyvatel	Indikátor změny problému SE Klíčový	okresy	MPSV, MŠMT ČSÚ
	C30-2	Národní ukazatel: Podíl okresů vykazujících zaostávání alespoň ve 4 oblastech (dle C31-1)	Indikátor změny problému SE Klíčový		Byla použita data jako u kompozitního indikátoru C30-1, doplněná o vlastní výpočty
Snižit regionální rozdíly zaměstnanosti a nezaměstnanosti	C31-1	Podíl okresů s mírou zaměstnanosti pod 90 % národní míry zaměstnanosti („zaostávající okresy“)	Indikátor změny problému SE Klíčový		ČSÚ
	C31-2	Rozsah zaostávání: průměrná míra zaměstnanosti	Indikátor změny problému SE Klíčový		Indikátor vychází z údajů indikátoru C31-

		v zaostávajících okresech jako % národní míry zaměstnanosti			1
	C31-3	Podíl okresů s mírou nezaměstnanosti nad 150 % národní míry nezaměstnanosti (zaostávající okresy)	Indikátor změny problému SE Klíčový		MPSV
	C31-4	Rozsah zaostávání: průměrná míra nezaměstnanosti zaostávajících okresů jako % národní míry nezaměstnanosti	Indikátor změny problému SE Klíčový		Indikátor vychází z údajů indikátoru C31-1a C31-3
Snižit počet sociálně vyloučených lokalit a počet osob, které v těchto lokalitách žijí	C32-1	Počet SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový		Šetření v terénu
	C32-2	Počet obyvatel SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový	připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
Snižit intenzitu - míru sociálního vyloučení osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, tj. snížit nezaměstnanost, zejména dlouhodobou, zadluženost, závislost na sociálních dávkách	C33-1	Nezaměstnanost - podíl osob (žijících v SVL), které jsou v evidenci úřadu práce.	Indikátor změny problému SE Klíčový	Struktura podle věku, dosažené kvalifikace a připsané etnicity (romská/neromská)	Šetření v terénu
	C33-2	Podíl domácností žijících v SVL, v jejichž prospěch byla vyplacena dávka hmotné nouze	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská); příspěvek na živobytí; doplatek na bydlení; mimořádná okamžitá pomoc	Šetření v terénu
	C33-3	Podíl domácností žijících v SVL, jež dluží platby za nájemné	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
	C33-4	Podíl domácností žijících v SVL, jež jsou v procesu exekuce	Indikátor změny problému SE Analytický	Připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
Zvýšit podíl dětí ze SVL, které navštěvují předškolní zařízení	C34-1	Podíl žáků ze SVL v prvních třídách ZŠ, kteří v předchozím roce navštěvovali předškolní zařízení	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská); mateřské školy; přípravné třídy	Šetření v terénu
Zvýšit dostupnost individuálních vzdělávacích plánů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	C35-1	Podíl žáků ze SVL vzdělávaných jako žáci se sociálním znevýhodněním	Indikátor změny systému opatření Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
Zvýšit dostupnost služeb v sociálně vyloučených lokalitách	C36-1	Počet poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	Šetření v terénu

	C36-2	Počet pracovníků poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	Šetření v terénu
	C36-3	Počet terénních pracovníků v SVL/1000 obyvatel SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický	Kraje	Šetření v terénu
Snížit podíl osob žijících v podstandardním bydlení	C37-1	Podíl osob žijících v SVL v podstandardním bydlení	Indikátor změny problému SE Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
	C37-2	Podíl osob žijících v nestandardních formách bydlení v SVL	Indikátor změny problému SE Klíčový	Připsaná etnicita (romská/neromská)	Šetření v terénu
Zvýšit dostupnost bydlení pro obyvatele SVL	C38-1	Podíl domácností v hmotné nouzi žijících v SVL, kterým dávky hmotné nouze negarantují příjem na úrovni životního minima domácnosti na všech domácnostech žijících v SVL	Indikátor změny systému opatření Analytický		Šetření v terénu
	C38-2	Kapacita (počty) bytů ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL kvalifikovaných jako nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	Šetření v terénu
	C38-3	Počty zahájených/dokončených bytů pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce	Indikátor změny systému opatření Klíčový	kraje	Šetření v terénu

3. Specifikace indikátorů a práce s nimi

3.1 Obecné indikátory

O-1 Obecná důvěra v lidi

Definice

Vyjádřeno jako průměr na stupnici 0-10 podle otázky *European Social Survey*: Obecně vzato, řekl/a byste, že se většině lidí dá důvěřovat, nebo že člověk nemůže být při jednání s lidmi nikdy dost opatrný? Odpovězte mi s použitím stupnice 0 až 10, kde 0 znamená, že člověk nemůže být nikdy dost opatrný a 10 znamená, že většině lidí se dá důvěřovat (0 nejnižší důvěra, 10 nejvyšší důvěra).

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line, vlastní výpočet
<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší obecnou důvěru v lidi – indikátor sociální soudržnosti.

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-2 Důvěra k pěti národním institucím

Definice

Vyjádřeno jako průměr odpovědí na otázku podle European Social Survey: Řekněte mi prosím s použitím stupnice 0 – 10, jak moc vy osobně důvěřujete institucím: českému Parlamentu/právnímu systému/policii/politikům/politickým stranám (→ průměr za 5 položek na stupnici 1-10, kde 0 = nejnižší důvěra, 10 = nejvyšší důvěra)

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line, vlastní výpočet

<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší důvěru v národní instituce – indikátor sociální soudržnosti.

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-3 Subjektivní pocit příslušnosti k diskriminované skupině ve společnosti

Definice

Procento odpovědí ano na otázku: „Označil/a byste se za příslušníka skupiny, která je v této zemi diskriminována?“

Třídění

Zdroj dat

European Social Survey primární data, dosažitelná on-line

<http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší procento subjektivně pocíťované diskriminace – indikátor sociální soudržnosti (pokles sociální soudržnosti).

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-4 Subjektivní pocit sociální distance

Definice

Průměr odpovědí ano (nechtěl by za sousedy) pro skupiny uvedené na prvních deseti místech podle otázky: „Můžete prosím vybrat všechny ty, které byste nechtěl mít za sousedy?“ (volba se týká následujících 15 skupin, řazeno od nejnižší k nejvyšší toleranci: lidé závislí na drogách, lidé závislí na alkoholu, lidé s kriminální minulostí, psychicky nemocní lidé, lidé jiné barvy pleti, lidé s homosexuální orientací, cizinci žijící v ČR, kuřáci, bohatí lidé, lidé jiného náboženského přesvědčení, chudí lidé, tělesně handicapovaní lidé, staří lidé, lidé jiného politického přesvědčení, mladí lidé).

Třídění

Zdroj dat

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav ČAV, tiskové zprávy

<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/tolerance-k-vybranym-skupinam-obyvatel>

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší procento subjektivně pocíťované sociální distance – indikátor sociální soudržnosti (pokles sociální soudržnosti).

Poznámka/komentář

Obecný, analytický indikátor

O-5 Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením

Definice

Udává procento osob v populaci ohrožených rizikem chudoby (viz dále) a/nebo silné materiální deprivace (viz dále) a/nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou (poslední v případě osob ve věku do 60 let, viz dále).

Třídění

- pohlaví
- věk
- pracovní aktivita
- typ domácnosti (EU)
- NUTS II

Zdroj dat

Eurostat a ČSÚ, nejlépe on-line databáze Eurostatu

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, součást cílů Evropa 2020, sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

3.2 Indikátory cílů

Prioritní oblast 1 – Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce

C1-1 Míra nezaměstnanosti (obecná)

Klíčový indikátor

Definice

Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS. Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55 – 64 let, osoby se zdravotním postižením;
- kraje

Zdroj dat

ČSÚ (VŠPS) – veřejná databáze
Databáze Eurostat

Interpretace

Růst obecné nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Je otázkou, zda sledovat (také) míru registrované nezaměstnanosti, resp. nově sledovaný ukazatel Podíl nezaměstnaných osob. Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání k celkovému počtu osob ve věkové kategorii 15-64 let, tj. podíl registrovaných (tzv. dosažitelných) nezaměstnaných v populaci v ekonomicky aktivním věku. Oproti tomu obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných dle VŠPS na pracovní síle, tj. na populaci bez ekonomicky neaktivních. Nezaměstnanost dle VŠPS zachycuje také skrytou nezaměstnanost (ty, kteří jsou fakticky nezaměstnaní, ale neregistrují se na úřadu práce) a vyloučí tzv. nepravou nezaměstnanost (ti, kteří se registrují, ale nesplňují některé z kritérií nezaměstnanosti – např. nehledají zaměstnání, nemohou nebo nechťejí nastoupit do zaměstnání). Skrytá nezaměstnanost - tyto lidé, kteří jsou z trhu práce skutečně vyloučení, v podílu nezaměstnaných osob figurují pouze jako ekonomicky neaktivní, tj. ve jmenovateli, a výsledný ukazatel v důsledku snižují. Nepravá nezaměstnanost – lidé, u kterých není vyloučení jednoznačné (může být, pokud jsou to např. discouraged workers, ale nemusí).

Doporučení

Doporučujeme sledovat míru nezaměstnanosti absolventů škol a osob se zdravotním postižením. Tato data aktuálně nejsou zveřejňována.

C2-1 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (obecná)

Klíčový indikátor

Definice

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkové pracovní síle (v procentech), kde v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus celkový počet nezaměstnaných. Jedná se tedy o obecnou (nikoliv registrovanou) míru dlouhodobé nezaměstnanosti.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby 55 – 64 let, osoby se zdravotním postižením;
- kraje

Zdroj dat

ČSÚ – Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS

Interpretace

Zvyšování míry dlouhodobé nezaměstnanosti indikuje zvyšující se podíl pracovníků, kteří mají hlubší problém začlenit se na pracovní trh. Dlouhodobost nezaměstnanosti je spojená s řadou problémů, jako je např. riziko chudoby, ztráty dovedností (deskilling), pracovních návyků a také omezení sociálních kontaktů. Rostoucí míra dlouhodobé nezaměstnanosti tak znamená zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Sledujeme průměrnou hodnotu za daný rok. Míru je nutné spočítat ze dvou údajů z absolutních hodnot, které jsou uvedeny v tabulkách publikace Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS.

Dlouhodobá nezaměstnanost se může ve zvýšené míře týkat určitých skupin pracovníků, resp. nezaměstnaných. Doporučujeme proto sledovat specifické hodnoty indikátorů pro vybrané skupiny znevýhodněné na trhu práce – mladé osoby do 25 let, starší pracovníky ve věku 55-64 let a osoby s nejvýše základním vzděláním. Tato data jsou veřejně dostupná.

Doporučení

Doporučujeme sledovat míru dlouhodobé nezaměstnanosti také u absolventů škol a u osob se zdravotním postižením.

C3-1 Míra zaměstnanosti osob 20-64 let

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob ve věkové kategorii 20-64 let.

Třídění

- muži, osoby se nízkým dosaženým stupněm vzdělání, osoby do 25 let věku, absolventi škol, zdravotně postižení;
- NUTS 2 (případně kraje)

Zdroj dat

Databáze Eurostat

- LFS series – detailed annual survey results → Employment rates by sex, age and highest level of education attained (%) (lfsa_ergaed)

- LFS series – Specific topics → Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%) (lfst_r_lfe2emprr)

Interpretace

Růst míry zaměstnanosti znamená zvýšení inkluze na trh práce a tedy i snížení rizika sociálního vyloučení. Tato vazba je ovšem podmíněna kvalitativními aspekty zaměstnání, zejména tím, nakolik zaměstnání ochraňuje proti chudobě (ale také např. nakolik je zajištěna ochrana zdraví, přístup k rozvoji lidského kapitálu ad.). Proto je vhodné interpretovat ve vzájemné vazbě s dalšími ukazateli, především pak s mírou chudoby pracujících (C25-1) a deprivací pracujících (C26-1 a C26-2)

Poznámka/komentář

Věková kategorie 20-64 let byla zvolena podle cíle Evropy 2020. Míra zaměstnanosti vykazovaná ČSÚ se vztahuje ke kategorii 15+ a 15-64 let. Spodní hranice na úrovni 20 let spíše než 15 let je také relevantní z hlediska sociálního začleňování (u osob 15-20 let je prioritní vzdělávání, nikoliv participace na trhu práce).

Zvolené třídění reflektuje požadavek na co nejsnazší dostupnost dat. Jedná se zejména o volbu NUTS2 namísto krajů (hodnoty za NUTS 2 jsou snadno dostupné online, hodnoty indikátoru pro kraje by bylo nutné spočítat na základě podkladů, které jsou dostupné na stránkách ČSÚ – Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS, a to v částech Zaměstnanost v NH podle krajů a Věková struktura populace ČR) a také o volbu osob s „nízkým dosaženým vzděláním (ISCED 0-2)“ namísto osob se základním vzděláním. Specifickou míru zaměstnanosti osob se základním vzděláním lze spočítat na základě údajů ČSÚ (Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS) jako podíl počtu zaměstnaných se ZŠ na celkovém počtu osob se ZŠ, ovšem pouze pro populaci ve věku 15 a více let. Případně by bylo možné třídění provést přímo z dat VŠPS.

C3-2 Míra zaměstnanosti žen

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných žen na celkovém počtu žen ve věkové kategorii 20-64 let.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat

Interpretace

Růst míry zaměstnanosti žen znamená zvyšování jejich inkluze na trh práce a tedy i snižování rizika sociálního vyloučení. Zaměstnanost žen ovlivňuje mj. možnost sladění jejich pečovatelských a pracovních rolí. Indikátor je tedy vhodné interpretovat ve vzájemné vazbě s indikátory C5-1 (dopad mateřství na zaměstnanost), C12-1 a C12-2 (podíl dětí využívajících služby péče o děti).

Poznámka/komentář

Jedná se o roční průměrné hodnoty.

C3-3 Míra zaměstnanosti osob 55-64 let

Klíčový indikátor

Definice

Podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 55-64 let na celkovém počtu osob v této věkové kategorii.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat

Interpretace

Zaměstnanost vyjadřuje integraci jednotlivce, resp. dané kategorie pracovníků, na trh práce. V případě starších pracovníků je možnost delšího setrvání na pracovním trhu také jedním z nástrojů aktivního stárnutí s pozitivními dopady na jejich kvalitu života, včetně jejich začlenění v oblasti sociálních vztahů.

Poznámka/komentář

Jedná se o průměrné roční hodnoty.

C3-4 METR při přechodu z nezaměstnanosti na 67% průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Mezní efektivní míra zdanění (METR) vyjadřuje, jaký podíl přírůstku nominálního hrubého příjmu je pracovníkovi „odebrán“ v důsledku zdanění, sociálních a zdravotních odvodů a snížení příjmu ze systému sociálního zabezpečení. V tomto případě se jedná o přechod z nezaměstnanosti do zaměstnání s příjmem na úrovni 67 % průměrné mzdy v národním hospodářství.

Třídění

- pro definované typy domácností

Zdroj dat

Evropská komise: Tax and benefits indicators database

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Interpretace

Pokud je METR roven nule, pak se celý přírůstek hrubého příjmu promítne do přírůstku čistého příjmu a naopak pokud je roven 100, pak jde všechen přírůstek hrubého příjmu na efektivní daň (neprojeví se vůbec na přírůstku čistého příjmu). METR může nabývat i hodnot větších než 100.

Vysoká úroveň hodnoty METR indikuje tzv. past nezaměstnanosti, tedy situaci, kdy se nezaměstnaným finančně příliš nevyplácí nastoupit do zaměstnání s danou úrovní příjmu, a proto raději setrvávají v nezaměstnanosti. Tato pracovní disincitiva přitom vyplývá z nastavení dávkových a daňových systémů a představuje bariéru sociálního začleňování. Zvyšování hodnoty METR znamená růst této bariéry. Pro vyhodnocení opačného vývoje indikátoru (poklesu hodnoty METR) ve vztahu k procesu sociálního začleňování je třeba vzít v úvahu, jakým způsobem bylo tohoto poklesu dosaženo. Ke snižování METRu totiž vede nejen snížení daní a odvodů (do systému zdravotního a sociálního zabezpečení) či případné sociální dávky vyplácené v případě nástupu do zaměstnání (in-work benefits), ale také snížení sociální ochrany nezaměstnaných. To ale může kromě posílení pracovních incentív vést také k růstu rizika sociálního vyloučení nezaměstnaných, zvýšení jejich chudoby a materiální deprivace (což se projevuje v indikátoru C25-1 a C27-1 u domácností nezaměstnaných).

Poznámka/komentář

V odborné literatuře je za demotivující považována hodnota METR převyšující 50 %.

Hodnoty METR se liší pro různé typy domácností, a to zejména s ohledem na počet závislých osob a další příjem v rodině.

C3-5 METR při přechodu z neaktivity na 67% průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Mezní efektivní míra zdanění (METR) vyjadřuje, jaký podíl přírůstku nominálního hrubého příjmu je pracovníkovi „odebrán“ v důsledku zdanění, sociálních a zdravotních odvodů a snížení příjmu ze systému sociálního zabezpečení. V tomto případě se jedná o přechod osoby z ekonomické neaktivity (tj. nemající nárok na podporu v nezaměstnanosti, ale jen na příjmově testované dávky sociální pomoci) do zaměstnání s příjmem na úrovni 67 % průměrné mzdy v národním hospodářství.

Třídění

- pro definované typy domácností

Zdroj dat

Evropská komise: Tax and benefits indicators database

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Interpretace

Pokud je METR roven nule, pak se celý přírůstek hrubého příjmu promítne do přírůstku čistého příjmu a naopak pokud je roven 100, pak jde všechen přírůstek hrubého příjmu na efektivní daň (neprojeví se vůbec na přírůstku čistého příjmu). METR může nabývat i hodnot větších než 100.

Vysoká hodnota METR indikuje tzv. past neaktivity, tedy situaci, kdy se ekonomicky neaktivním osobám finančně příliš nevyplácí nastoupit do zaměstnání s danou úrovní příjmu, a proto raději setrvávají v ekonomické neaktivitě. V případě vyhodnocování vývoje METR a jeho dopadů na procesy sociálního začleňování je potřeba zvažovat obdobné faktory, jako v případě výše uvedeného indikátoru C3-4. Také v tomto případě může být snížení METR docíleno omezováním sociální ochrany ekonomicky neaktivních.

Poznámka/komentář

Hodnoty METR se liší pro různé typy domácností, a to zejména s ohledem na počet závislých osob a další příjem v rodině.

C4-1 Nízká pracovní intenzita

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob ve věku 0-59 let, které žijí v domácnosti s koeficientem pracovní intenzity nižším než 0,2, na celkovém počtu osob v této věkové kategorii. Koeficient pracovní intenzity domácnosti se počítá jako podíl počtu měsíců, v nichž dospělí členové domácnosti (s výjimkou studentů ve věku 18-24 let) byli pracující, a počtu měsíců jejich přítomnosti v domácnosti celkem.

Třídění

- muži, ženy, děti do 18 let, 18 – 24 let, 25 – 49 let, 50 – 59 let, pracující (osoby ve věku 16+, převažující ekonomická aktivita), nezaměstnaní, důchodcovské domácnosti, ekonomicky neaktivní domácnosti;
- typ domácností EU;
- NUTS II

Zdroj dat

ČSÚ (SILC)

Příjmy a životní podmínky domácností (tab. 21)

<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3012-13>

Interpretace

Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou jsou vystaveny vysokému riziku chudoby, materiální deprivace a sociálního vyloučení. Zvyšování hodnoty indikátoru proto znamená prohlubování problému sociálního vyloučení ve společnosti.

Poznámka/komentář

Indikátor zachycuje vazbu domácnosti, v níž jednotlivec žije, na trh práce (resp. její „kontakt“ se světem práce) a to bez ohledu např. na rozsah pracovního úvazku jednotlivých členů domácnosti.

C5-1 Dopad mateřství na zaměstnanost

Klíčový indikátor

Definice

Rozdíl v míře zaměstnanosti žen s dětmi ve věku 0-6 let a míře zaměstnanosti žen bez dětí ve věkové kategorii 20-49.

Třídění

Zdroj dat

Databáze Eurostat (Employment rate of adults by sex, age groups, highest level of education attained, number of children and age of youngest children)

Interpretace

Rozdíl měr zaměstnanosti ukazuje dopad přítomnosti dětí v předškolním věku na zaměstnanost matek a indikuje problémy při sladování mateřských a pracovních rolí. Snížení hodnoty ukazatele znamená snížení znevýhodnění žen na trhu práce v důsledku mateřství a indikuje jejich inkluzi na pracovní trh. Předpokladem začlenění matek na trh práce je dostupnost zařízení péče o děti; zvýšení zaměstnanosti matek by mělo být spojeno s růstem podílu dětí využívajících služeb péče o děti v předškolním věku (C12-1 a C12-2).

Poznámka/komentář

Hodnotu indikátoru je třeba spočítat jako rozdíl specifických měr zaměstnanosti uvedených ve výše uvedené sekci databáze.

C6-1 Podíl osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných

Klíčový indikátor

Definice

Podíl uchazečů o zaměstnání, kteří se v daném roce zúčastnili alespoň jednoho opatření aktivní politiky zaměstnanosti, na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby nad 50 let, osoby 55 – 64 let, zdravotně postižení;
- kraje

Zdroj dat

Nejlépe přímo databáze SKILL, případně přílohy k analýze Situace na trhu práce http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace (MPSV).

Interpretace

Podíl uchazečů o zaměstnání zapojených do opatření aktivní politiky zaměstnanosti indikuje úsilí veřejné a sociální politiky při začleňování nezaměstnaných na trhu práce. Ke změně hodnoty indikátoru může dojít v důsledku působení různých faktorů, přičemž k nejdůležitějším patří vývoj na pracovním trhu. Indikátor je proto potřeba posuzovat ve vazbách na vývoj nezaměstnanosti. Je vhodné vzít v úvahu také absolutní hodnotu počtu účastníků APZ a cílenost opatření (C6-2).

Poznámka/komentář

V případě využití standardně uváděných dat o počtu účastníků („umístěných uchazečů“) může dojít ke zkreslení – nadhodnocení - z důvodu možné účasti uchazeče ve více opatřeních v jednom roce. Současně je nutné celkový počet uchazečů aproximovat průměrným počtem uchazečů v daném roce, případně stavovou hodnotou (např. k 31.12.). Celkový počet uchazečů se tak bude jevit nižší.

Při extrahování dat přímo z databáze (registru) lze zohlednit vícenásobnou účast a navíc je možné počet účastníků vztáhnout k celkovému počtu osob, které v průběhu daného roku prošly registrem nezaměstnanosti (tj. byly alespoň jeden den registrovány jako uchazeči o zaměstnání).

C6-2 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu dlouhodobě nezaměstnaných

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných, kteří se v daném roce zúčastnili alespoň jednoho opatření aktivní politiky zaměstnanosti, na celkovém počtu dlouhodobě nezaměstnaných. Za dlouhodobě nezaměstnané jsou považováni uchazeči o zaměstnání, kteří jsou v evidenci úřadu práce po dobu delší než 1 rok.

Třídění

- muži, ženy, osoby se základním vzděláním, osoby do 25 let věku, absolventi škol, osoby nad 50 let, osoby 55 – 64 let, zdravotně postižení;
- kraje

Zdroj dat

Databáze SKILL; standardně se nesleduje.

Interpretace

Indikátor sleduje účinnost systému opatření aktivní politiky zaměstnanosti, která se odvíjí od jejich vhodného zacílení. Vyšší hodnota ukazatele (tedy zacílení na skupinu uchazečů, kteří jsou na trhu práce zvláště znevýhodnění) indikuje vyšší účinnost politiky.

C7-1 Počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými

Analytický indikátor

Definice

Počet uchazečů o zaměstnání připadajících na jednoho referenta zaměstnanosti (zprostředkovatele) úřadu práce.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; Úřad práce

Interpretace

Ukazatel indikuje předpoklady pro vyšší kvalitu práce s uchazeči o zaměstnání (individualizovaná pomoc), a tedy i její účinnost.

Prioritní oblast 2 – Přístup ke kvalitním službám

C8-1 Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém

Klíčový indikátor

Definice

Jednotlivci předčasně ukončující vzdělávání a odbornou přípravu jsou osoby ve věku 18 až 24 let, které současně splňují dvě podmínky: (1) nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání nebo odborné přípravy je ISCED 0, 1, 2 nebo 3C a (2) nedokončili žádné vzdělání nebo odbornou přípravu v období posledních čtyř týdnů předcházejících šetření (hodnota v čitateli), přičemž hodnota ve jmenovateli sestává z celkového počtu obyvatelstva stejného věku. Čítec i jmenovatel jsou hodnoty pocházející z šetření pracovních sil EU.

Třídění

- NUTS II

Zdroj dat

Databáze Eurostat (Early leavers from education and training by sex; Code: t2020_40)

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_40&language=en

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Indikátor udává podíl jednotlivců, kteří předčasně ukončují vzdělávání a odbornou přípravu. Jedná se o podíl těch jednotlivců z věkové skupiny populace 18-24 let, kteří nepokračují v dalším vzdělávání ani odborné přípravě v dané věkové kategorii. Předpoklad přímého vstupu na trh práce je pro tyto osoby výrazně nižší než při absolvování vyššího vzdělání. Čím vyšší je tedy hodnota tohoto indikátoru, tím se zvyšuje riziko nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol. U mladých jedinců, kteří nemají dostatečné vzdělání, je větší pravděpodobnost, že budou nezaměstnaní nebo neaktivní, případně budou pracovat pouze za nízké mzdy s omezenou možností růstu vlastní kariéry. Indikátor rovněž umožňuje, v kombinaci s dalšími indikátory, meziregionální srovnání stavu zaměstnatelnosti absolventů.

Poznámka/komentář

ISCED: 0 = preprimární vzdělání, 1 = primární vzdělání nebo první stupeň základního vzdělání, 2 = nižší sekundární vzdělání nebo druhý stupeň základního vzdělání a 3C = vyšší sekundární vzdělání pro přímý vstup na trh práce. Tento ukazatel je možno sledovat i pro NUTS II.

Boj proti předčasnému ukončování školní docházky je nedílnou součástí strategie Evropa 2020 ke zvýšení konkurenceschopnosti Evropy. Prioritním úsilím v této oblasti je snížit podíl osob předčasně ukončujících vzdělávání a odbornou přípravu na méně než 10 % do roku 2020.

C8-2 Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků, kteří ukončili školní docházku na základní škole v nižším než 9. ročníku, tj. počet osob, které ukončily vzdělávání na základních školách (běžných i základních školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením) absolvováním nižšího než devátého ročníku (čítatel) z celku žáků opouštějících daný rok 9. a 10. třídu (jmenovatel).

Třídění

- SVL

Zdroj dat

ÚIV; C1.17 a C1.21; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>; šetření pro SVL

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Ukazatel sleduje velikost skupiny, která nezískala základní vzdělání. Z hlediska budoucí perspektivy se bude profilovat na pracovním trhu jako problémová. Počet vzdělávacích zařízení pokračujícího studia je pro tuto skupinu žáků v ČR výrazně redukován, z čehož vyplývají i jejich nižší šance úspěšně se uplatnit na trhu práce a často tak končí v evidencích úřadů práce již v tomto nízkém věku. Růst tohoto indikátoru znamená vyšší riziko růstu nezaměstnanosti mladých lidí a absolventů základních škol. Jejich nezaměstnanost nezřídka dosahuje charakteristik dlouhodobé nezaměstnanosti, což v konečném důsledku může vést k prohloubení rizika sociálního vyloučení u této skupiny populace.

Poznámka/komentář

Mezi absolventy ZŠ v nižším než devátém ročníku nejsou započítáváni žáci, kteří přešli na 8leté nebo 6leté gymnázium nebo na 8letou konzervatoř, kde si dokončují povinnou školní docházku.

Ukazatel pochází ze Seznamu doporučených indikátorů kvantitativního vývoje vzdělávací soustavy a metod jejich výpočtu užívaných v dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a v dlouhodobých záměrech vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v krajích (tato jsou však v příloze k publikaci vedena pouze do roku 2006) a pravidelně se sleduje prostřednictvím databází Ústavu pro informace ve vzdělávání.³

³

<http://www.msmt.cz/dokumenty/seznam-doporucenych-indikatoru-quantitativniho-vyvoje-vzdelavaci-soustavy-a-metod-jejich-vypoctu-uzivanych-v-dlouhodobem-zameru-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr-a-dlouhodobych-zamerech-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-v-krajich>

C9-1 Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů

Klíčový indikátor

Definice

Jedinci, kteří potřebují ve vzdělávacím procesu speciálně vypracovaný vzdělávací plán (IVP – individuální vzdělávací plán), ať už z důvodu zdravotního, či mentálního hendikepu, sociálního znevýhodnění, či mimořádné nadanosti, aby tak mohli být začleněni do vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu.

Třídění

dle typu speciálních vzdělávacích potřeb:

- děti se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním
- děti se sociálním znevýhodněním
- nadaní žáci

Zdroj dat

ÚIV; C1.29.1; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>;

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor je významným údajem o začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu při současném zohlednění specifických potřeb těchto dětí. Čím je hodnota tohoto indikátoru vyšší, tím je riziko současného i budoucího potenciálního sociálního vyloučení pro tyto jedince nižší. Pozornost směřuje převážně k dětem se zdravotním znevýhodněním/postižením a k dětem sociálně znevýhodněným. (Strategie celoživotního vzdělávání pak hovoří i o dětech ze sociálně a etnicky znevýhodněného prostředí).

Poznámka/komentář

Prioritou je především začlenění těchto dětí do hlavního vzdělávacího proudu a zajištění rovných příležitostí ke vzdělávání. Snížení počtu dětí vzdělávaných mimo hlavní vzdělávací proud do roku 2020 o 50 % je také součástí Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011-15.

V rámci databází Ústavu pro informace ve vzdělávání není možno sledovat tyto děti v třídění na děti se zdravotním postižením a znevýhodněním a děti se sociálním znevýhodněním. Tyto dvě skupiny se sledují souhrnně jako skupina dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Zvláště se sleduje pouze skupina nadaných žáků. Jakkoliv není možno děti se sociálním znevýhodněním sledovat v samostatném třídění, lze z databází ÚIV poměrně dobře sledovat zdravotní a mentální postižení dětí v základních školách v podrobnějším třídění (dětí s mentálním postižením, sluchovými a zrakovými vadami, vadami řeči, autisté apod.).

Doporučení

Doporučujeme tedy, aby tato data byla sledována zvláště za základní školy i střední školy a to i pro individuální vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním.

C9-2 Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními potřebami na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce

Analytický indikátor

Definice

Podíl škol, v nichž je alespoň jeden žák vzděláván podle vzdělávacích plánů pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (IVP) na celku školských zařízení v ČR v daném roce.

Třídění

dle typu speciálních vzdělávacích potřeb:

- děti se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním
- děti se sociálním znevýhodněním
- nadaní žáci

Zdroj dat

ÚIV - agregovaná data MŠMT; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota tohoto indikátoru vypovídá o počtu školských zařízení s možnostmi individuálně integrovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd základních i středních škol. Současně tak charakterizuje směřování sociální politiky k sociálnímu začleňování. Čím vyšší je počet těchto vzdělávacích zařízení v rámci regionů, tím se snižuje riziko budoucího sociálního vyloučení dětí vzdělávaných mimo hlavní vzdělávací proud. Více viz indikátor C9-1.

Poznámka/komentář

Údaje o počtu i podílu těchto školských zařízení se dají z uvedené databáze sledovat i v třídění na jednotlivé kraje ČR, což může sloužit ke srovnání možností dětí se speciálními potřebami navštěvovat běžné třídy základních i středních škol v rámci jednotlivých regionů. Speciální data o počtu školských zařízení s individuálními vzdělávacími programy pro zdravotně a sociálně znevýhodněné děti se zvláště nemonitorují a proto nemohou být přesně interpretována, jelikož na mnohých ze škol jsou tyto individuální vzdělávací plány kombinovány také s individuálními vzdělávacími plány pro nadané děti. Nelze je tedy získat prostým odpočtem těch školských zařízení, kde jsou uplatňovány individuální vzdělávací plány pro nadané děti.

Doporučení

Doporučujeme tedy, aby tato data byla sledována zvláště za základní školy i střední školy a to v členění na individuální vzdělávání dětí se zdravotním znevýhodněním, individuální vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním a individuální vzdělávání nadaných dětí.

C9-3 Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na ZŠ/1000 žáků ZŠ

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na všech základních školách v České republice v přepočtu na 1000 žáků základních škol.

Třídění

- typy pracovních pozic

Zdroj dat

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + C1.1 Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci/dívky – podle území

<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota tohoto indikátoru vypovídá o kvalitě poradenských služeb na základních školách, jejímiž hlavními parametry jsou především specializovaná vzdělání jednotlivých pracovníků na školách a jejich dostatečná personální kapacita. S vyšší hodnotou tohoto indikátoru se snižuje potenciální riziko sociálního vyloučení u některých z žáků. Profesionální přístup těchto specializovaných pracovníků má pro mnohé z žáků začleňující význam. Mimo základní vzdělávací potřeby dítěte na základní škole, které jsou uspokojovány prostřednictvím výuky jednotlivých předmětů, se dítě často setkává s různými problémy, překážkami a bariérami provázejícími jeho životní etapu spojenou s účastí ve vzdělávacím procesu. Často se pak problémy těchto dětí promítají i do jejich schopnosti úspěšně procházet tímto stupněm vzdělávacího procesu. Mezi specializované pracovníky podle dostupných zdrojů Ústavu pro informace ve vzdělávání řadíme čtyři kategorie specializovaných pracovníků: vychovatelé, psychologové, speciální pedagogové a výchovní poradci.

Poznámka/komentář

Údaje o počtu ostatních specializovaných pedagogických pracovníků se však sledují za celé ředitelství (právníckou osobu uskutečňující činnost školy), tudíž nelze počty těchto pracovníků sledovat za základní školy zvlášť a střední školy zvlášť.

Doporučení

Doporučujeme, aby tato data byla sledována zvlášť za základní školy a zvlášť za střední školy. Bylo by vhodné v rámci sledovaných dat mezi specializované pracovníky zařadit také metodiky prevence (jejich počty na školách se nesledují v běžně dostupných databázích). Navrhujeme také, aby se pro potřeby meziregionálních srovnání tento indikátor sledoval v rámci všech základních škol podle krajů, případně NUTS, a to zejména z důvodu zkvalitnění a rozvoje poradenského systému, intervenčních a aktivizačních služeb za účelem zajištění rovného přístupu ve vzdělávání.

C9-4 Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na SŠ/1000 žáků SŠ

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na všech středních školách v České republice v přepočtu na 1000 žáků středních škol.

Třídění

- typy pracovních pozic

Zdroj dat

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + C1.1 Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci/dívky – podle území + D1.1 Vzdělávání ve středních školách – žáci/dívky, nově přijatí, absolventi – fyzické osoby – podle formy vzdělávání

<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota tohoto indikátoru vypovídá o kvalitě poradenských služeb na středních školách, jejímiž hlavními parametry jsou především specializovaná vzdělání jednotlivých pracovníků na školách a jejich dostatečná personální kapacita v každé ze škol. S vyšší hodnotou tohoto indikátoru se snižuje potenciální riziko sociálního vyloučení u některých z žáků. Více viz indikátor C9 – 3.

Poznámka/komentář

viz indikátor C9-3.

Doporučení:

viz indikátor C9-3.

C9-5 Počet asistentů pedagoga ve školách/1000 žáků

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků na pozicích asistentů pedagoga na všech základních i středních školách v České republice v přepočtu na 1000 žáků všech těchto škol.

Třídění

Zdroj dat

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + D1.1 Vzdělávání ve středních školách – žáci/dívky, nově přijatí, absolventi – fyzické osoby – podle formy vzdělávání

<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Asistent pedagoga se v posledních letech ukazuje jako jedno z nejlépe fungujících vyrovnávacích a podpůrných opatření, které se velice dobře osvědčuje v praxi ve školním prostředí. Asistent pedagoga je často klíčový pro přiměřené začleňování žáka do hlavního vzdělávacího proudu. Šance dítěte na zvládnutí školních nároků se s podporou asistenta pedagoga mnohonásobně zvyšuje.

Poznámka/komentář

Postavení asistenta pedagoga (AP) upravuje zákon 561/2004 Sb. (školský zákon) a vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. Pomoc poskytuje AP přímo ve třídě, kde je dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami (integrované) ovlivňuje ostatní děti a naopak. Pozice asistentů pedagoga jsou zřizovány pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a znevýhodněním a pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.⁴

Údaje o počtu asistentů pedagoga se však sledují za celé ředitelství (právníckou osobu uskutečňující činnost školy), tudíž nelze počty těchto pracovníků sledovat za základní školy zvlášť a střední školy zvlášť. Náplň práce asistentů pedagoga v těchto dvou rozdílných vzdělávacích stupních se často poměrně liší, tak jako se liší vzdělávací potřeby jednotlivců v daných věkových kategoriích.

Doporučení

Doporučujeme, aby tato data byla sledována zvlášť za základní školy a zvlášť za střední školy.

---

⁴Zdroj: <http://majinato.cz/pdf/26-asistent-pedagoga.pdf>

C10-1 Podíl dětí vzdělávaných podle programů pro základní vzdělávání – příloha LMP RVP, ZŠS/1000 žáků

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí vzdělávaných podle vzdělávacího programu RVP ZV-LMP – tzv. Rámcového vzdělávacího programu upravujícího vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením a dětí vzdělávaných podle vzdělávacího programu RVP ZŠS – tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (čítatel) v přepočtu na tisíc žáků všech základních škol (jmenovatel).

Třídění

Zdroj dat

Od roku 2013 výkazy MŠMT, které jsou plněny daty ze všech základních i středních škol.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Omezená schopnost dětí vzdělávat se podle vzdělávacího programu pro běžné ZŠ implikuje určitou míru deprivace v oblasti vzdělání, což může do budoucna vést k potenciálnímu vyloučení nejen z možností participovat na trhu práce, ale také z běžného života moderní společnosti, potažmo až k úplnému sociálnímu vyloučení. Hodnota navrhovaného indikátoru tak popisuje změny v oblasti sociálního začleňování v rámci celé společnosti i jednotlivých regionů.

Poznámka/komentář

MŠMT letos poprvé sbírá za jednotlivé školy údaje o sociálním a zdravotním znevýhodnění žáků a o vzdělávání žáků ZŠ podle RVP ZV – přílohy pro LMP. Tudíž data za roky 2010 až 2012 nejsou dosud k dispozici.

Doporučení

Do budoucna navrhujeme pravidelně monitorovat data o počtech žáků vzdělávaných podle těchto vzdělávacích programů v třídění na základní a střední školy podle výkazů MŠMT.

C11-1 Osoby v celoživotním vzdělávání jako procento pracovní síly

Klíčový indikátor

Definice

Osoby ve věku od 25 do 64, které se účastnily vzdělávání nebo odborné přípravy v období čtyř týdnů předcházejících šetření (čítatel). Jmenovatel sestává z celkového počtu obyvatelstva ve stejné věkové kategorii. Čítatel i jmenovatel pocházejí z šetření pracovních sil EU. „Celoživotní vzdělávání“, tj. účast dospělých v uvedené věkové kategorii ve vzdělávání a odborné přípravě, je založen na EU- LFS (čtyřtýdenní referenční období) a v případě potřeby je upravován v souladu s různými specifiky, jako jsou například odhady chybějících hodnot a různé korekce chybějících periodických dat.

Třídění

- specifické skupiny podle pohlaví, věku, osoby se základním vzděláním a bez vzdělání, ekonomicky aktivní, zaměstnaní, nezaměstnaní, ekonomicky neaktivní, absolventi škol, osoby se zdravotním postižením

Zdroj dat

Databáze Eurostat

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Informace o účasti na vzdělávání a odborné přípravě pocházejí ze tří hlavních zdrojů: (1) Zjišťování o vzdělávání dospělých (AES); referenční období účasti na vzdělávání a odborné přípravě je dvanáct měsíců před interview; (2) Šetření pracovních sil (VŠPS), které ročně stanoví omezenou sadu ukazatelů; referenční období účasti na vzdělávání a odborné přípravě je čtyři týdny před interview; (3) Další odborné vzdělávání (CVTS) doplňuje AES výsledky každých 5 let o strategie zaměstnavatelů v rámci rozvoje dovedností zaměstnanců; referenční období účasti na vzdělávání a odborné přípravy je čtyři týdny před interview.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Tento indikátor významným způsobem zachycuje aspekt zaměstnatelnosti, ale má také vztah např. k aktivnímu stárnutí a obecněji k inkluzi v sociální dimenzi. Hodnota indikátoru tak implikuje potenciální možnost určité části populace zajistit si lepší podmínky participace na trhu práce. Čím je jeho hodnota menší, tím nižší jsou možnosti změny v procesu sociálního začleňování a naopak.

Poznámka/komentář

Celoživotní vzdělávání se týká veškerých vzdělávacích činností realizovaných během celého života s cílem zlepšit si znalosti, dovednosti a osobní, zaměstnanecké i sociální kompetence. Částečně se jedná o typ neformálního vzdělávání, které je definováno jako jakékoliv organizované a soustavné vzdělávací aktivity, které neodpovídají definici formálního vzdělávání, a zaměřuje se na osoby všech věkových kategorií. V závislosti na kontextu daných zemí, může zahrnovat vzdělávací programy, odborné přípravy, kurzy, workshopy, semináře apod. mimo formální vzdělávací soustavu bez ohledu na téma vzdělávání.

Doporučení

Informace o celoživotním vzdělávání absolventů škol pro zdravotně postižené nejsou dohledatelné v rámci žádného zdroje dat, tudíž doporučujeme, aby se tato data sledovala, protože jde o skupiny populace znevýhodněné na trhu práce a možnost dalšího vzdělávání pro

tyto osoby je jednou z několika příležitostí ke zlepšení jejich životní situace a osobní aktivizace.

C12-1 Podíl dětí ve věku 0 – 2 roky, jež využívají služby péče o děti z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí, v této věkové kategorii, které participují na službě péče o děti (čítatel) z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii (jmenovatel).

Třídění

Zdroj dat

UIV – tab. B 1.4; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚZIS; <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor má významnou vazbu na participaci žen s dětmi ve věku 0-6 let na trhu práce. Dobrá dostupnost péče o děti je jedním z nejvýraznějších faktorů ovlivňujících participaci žen na trhu práce a tím podporuje změnu v oblasti případného sociálního vyloučení v důsledku nízké životní úrovně. Čím vyšší podíl zařízení péče o děti v nich v jednotlivých regionech je, tím se zvyšuje šance rodičů participovat na trhu práce a snižovat tak riziko nezaměstnanosti spojené s potenciálním sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

V současné době, kdy poměrně vysoké procento matek po ukončení rodičovské péče není schopno najít uplatnění na trhu práce, se tak vedle flexibilizace pracovní doby a zvyšování příležitostí k využití zkrácených pracovních úvazků pro rodiče, jeví existence takových zařízení a vyšší podíl dětí v nich jako jedno z východisek pro sladování rodinného a pracovního života. Vzhledem k současné situaci na trhu práce a z ní vyplývající pozice mladých rodičů v pracovním procesu, je určitý podíl dětí umísťován do zařízení, která jsou certifikována k výkonu péče o děti těchto rodičů. Jedná se vesměs o jesle, nižší ročníky mateřských škol, případně soukromá zařízení obdobného typu. Prostřednictvím existence těchto zařízení má určité procento rodičů možnost participovat na trhu práce bez ohledu na věk svých dětí.

Zdroj UIV (tab. B1.4.) zahrnuje počet 31 951 dětí v roce 2012 v této věkové kategorii pouze děti v MŠ. 3069 dětí bylo v roce 2012 umístěno v jeslích. (<http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>). Celkový počet je tedy 35 020 dětí využívajících služeb péče o děti. K 1. 1. 2012 žilo na území ČR [349 427](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/$File/400313001.pdf) dětí v této věkové kategorii ([http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/\\$File/400313001.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/$File/400313001.pdf)).

C12-2 Podíl dětí ve věku 3 – 6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí ve věku 3-6 let, které navštěvují některé ze zařízení pečující o děti v této věkové kohortě, na celkovém počtu dětí v této věkové kategorii.

Třídění

Zdroj dat

UIV – tab. B 1.4; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Indikátor má významnou vazbu na participaci žen s dětmi ve věku 0-6 let na trhu práce. Dobrá dostupnost péče o děti je jedním z nejvýraznějších faktorů ovlivňujících participaci žen na trhu práce. Čím vyšší podíl zařízení péče a dětí v nich v jednotlivých regionech je, tím se zvyšuje šance rodičů participovat na trhu práce a snižovat tak riziko nezaměstnanosti spojené s potenciálním sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

V současné době, kdy poměrně vysoké procento matek po ukončení rodičovské péče není schopno najít uplatnění na trhu práce, se tak vedle flexibilizace pracovní doby a zvyšování příležitostí k využití zkrácených pracovních úvazků pro rodiče, jeví existence takových zařízení a vyšší podíl dětí v nich jako jedno z východisek pro sladování rodinného a pracovního života (viz C12-1).

C13-1 Počet podpořených dětí ve studiu na středních školách

Klíčový indikátor

Definice

Počet dětí, které byly finančně podpořeny ve studiu na střední škole prostřednictvím nejrůznějších stipendií, programů a dotací z důvodu špatné sociální situace rodiny a její nízké životní úrovně.

Třídění

- kraje, SVL

Zdroj dat

Tato data jsou sledována v rámci odborů školství krajských úřadů. Určitá data by podle předpokladů měla být shromažďována i za jednotlivé sociálně vyloučené lokality. Další možností je šetření pro SVL.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny systému opatření. Mezi osobami ve věkové kategorii odpovídající středoškolskému studiu se vyskytuje jistá část těch, které pokračovat dále ve studiu na střední škole nemohou z důvodu sociálně a finančně znevýhodněného prostředí rodiny, v níž vyrůstají. Tyto osoby pak mají omezené šance změnit v budoucnu svoji sociální situaci. Čím vyšší je pak počet podpořených jednotlivců, tím se do budoucna snižuje riziko sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Odbor analyticko-statistický MŠMT nemá k dispozici údaje o počtu podpořených dětí ve studiu na středních školách. Existují programy podpory romských žáků středních škol a program podpory talentovaných žáků Excellence středních škol, ale k těmto aktivitám neexistují ve statistice MŠMT žádné údaje.

Doporučení

Navrhujeme pravidelný monitoring údajů týkajících se počtu jednotlivých dětí podpořených ve studiu na středních školách, a to jak celorepublikově (v rámci statistiky MŠMT), tak v jednotlivých krajích pro meziregionální srovnání přístupu lokálních politik.

C13-2 Výše finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ

Analytický indikátor

Definice

Objem finančních prostředků určených k podpoře udržení dětí ve středoškolském stupni studia pro ty nízkopříjmové rodiny, které by si jinak nemohly dovolit podporovat finančně své děti v tomto typu studia. Jedná se o finanční prostředky pocházející z nejrůznějších stipendií, programů a dotací určených ke zvyšování vzdělávání skupiny populace starší 15 let.

Třídění

- kraje, SVL

Zdroj dat

Tato data jsou sledována v rámci odborů školství krajských úřadů. Určitá data by podle předpokladů měla být shromažďována i za jednotlivé sociálně vyloučené lokality. Další možností je šetření pro SVL.

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Čím více finančních prostředků je efektivně alokováno do podpory studia sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených skupin dětí pokračujících ve studiu na středních školách, tím se riziko jejich sociálního vyloučení snižuje.

Poznámka/komentář

Odbor analyticko-statistický MŠMT nemá k dispozici údaje o objemu finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ.

Doporučení

Navrhujeme pravidelný monitoring objemu finančních prostředků určených k podpoře dětí ve studiu na středních školách, a to jak celorepublikově (v rámci statistiky MŠMT), tak v jednotlivých krajích pro meziregionální srovnání přístupu lokálních politik.

C14-1 Podíl osob v domácnostech, jež indikují přelidněný byt

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob, které žijí v přelidněných bytech, na celkové populaci. Osoba je považována za osobu žijící v přelidněném obydlí, pokud domácnost, v níž žije, nemá k dispozici: minimálně 1 místnost pro domácnost; 1 místnost pro každý pár v domácnosti; 1 místnost pro každou osobu starší 18 let; 1 místnost pro každé 2 osoby stejného pohlaví ve věku 12 až 17 let; 1 místnost pro každou osobu ve věku 12 až 17 let (která není zahrnuta v předchozích kategoriích); 1 místnost pro každé dvě děti mladší 12 let. (Domácnost jednotlivce je považována za přelidněnou, pokud žije v bytě, kde není oddělena ložnice od obývacího pokoje.)

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Databáze Eurostat (SILC) - Overcrowding rate by household type (ilc_lvho05b)
(<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tessi175>)

Interpretace

Život v přelidněném bytě je spojen s rizikem chudoby a sociálního vyloučení – jednak je výrazem deprivace v oblasti uspokojení bytových potřeb a jednak má implikace pro další prohlubování problému sociálního vyloučení (zejména v případě přítomnosti dětí, kdy jsou např. omezeny jejich možnosti školní přípravy). Rostoucí počet osob žijících v přelidněném bytě tak indikuje prohloubení problému sociálního vyloučení.

C14-2 Podíl osob bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“ na celkovém počtu obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob žijících v domácnostech, které jsou příjemci dávek hmotné nouze a které podle klasifikace systému hmotné nouze žijí ve formě bydlení „jiná“, na celkovém počtu obyvatel.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; databáze hmotné nouze

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší míru rizika sociálního vyloučení v důsledku nedostupnosti standardních forem bydlení a kumulace znevýhodnění.

Poznámka/komentář

V databázi hmotné nouze jsou odlišeny formy bydlení vlastnická, nájemní a jiná, jež zahrnují bydlení v ubytovnách, azylových formách bydlení či nebytových prostorách.

C15-1 Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob žijících v domácnosti, kde celkové náklady na bydlení (po odečtení příspěvků na bydlení) činí více než 40 % celkového disponibilního příjmu domácnosti (po odečtení příspěvků na bydlení), na celkové populaci.

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Eurostat (SILC) - Housing cost overburden rate by household type (ilc_lvho07e)

Interpretace

Náklady na bydlení se výrazně promítají do finanční situace domácností a do jejich možností vynakládat prostředky v dalších oblastech života. Domácnosti, pro něž jsou náklady velkou zátěží (přesahují 40 %), jsou vystaveny zvýšenému riziku chudoby po zohlednění nákladů na bydlení a jsou návazně také více ohroženy sociálním vyloučením. Růst hodnoty indikátoru tedy znamená vyšší počet osob ohrožených sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

Údaj není dohledatelný na úrovni krajů.

C16-1 Odhady počtů zjevných bezdomovců/10000 obyvatel (ve městech, kde je sledováno)

Analytický indikátor

Definice

Počet zjevných bezdomovců připadajících na 10000 obyvatel. Zjevnými bezdomovci se rozumí osoby bez střechy dle definice ETHOS, tj. přežívající ve veřejných prostorách nebo venku (na ulici) a osoby přespávající v nízkoprahových noclehárnách.

Třídění

- kraje, města

Zdroj dat

Šetření, případně odhad neziskových organizací působících v dané oblasti (prováděná za jednotlivá města, regiony apod.)

Interpretace

Zjevní bezdomovci představují osoby, které jsou postiženy chudobou, materiální deprivací a sociálním vyloučením, přičemž u nich často dochází ke kumulaci znevýhodňujících faktorů (mj. zhoršený zdravotní stav, nezaměstnanost, závislosti). Zvyšující se počet zjevných bezdomovců indikuje zhoršení problému v oblasti sociálního vyloučení. S ohledem na nutnost sběru dat a význam místně specifických podmínek doporučujeme sledovat indikátor na úrovni jednotlivých měst, tj. při vyhodnocování vývoje problému na lokální úrovni.

Poznámka/komentář

Bezdomovci patří do kategorie osob, které nebývají zahrnuty do pravidelných šetření populace, jako jsou šetření domácností nebo výběrová šetření pracovních sil. Ty se totiž zpravidla týkají pouze osob žijících v soukromých domácnostech. Proto jsou jejich počty nejčastěji odhadovány podle statistik sociálních služeb, například podle počtu obslužených klientů v azylových domech a obdobných institucích (takto byli také sečtení bezdomovci v rámci SLDB v roce 2011). Takovým způsobem však je zachyceno spíše skryté bezdomovectví; osoby bez střechy zůstávají mimo taková šetření. V případě, že se jedná pouze o bezdomovce využívající sociálních služeb, navíc není mj. jednoznačná interpretace vývoje indikátoru – k jeho snížení může dojít i v důsledku snižování dostupnosti těchto služeb, přičemž problém může reálně narůstat.

Považujeme proto za vhodnější sledovat tzv. zjevné bezdomovectví, jež je výrazem extrémního sociálního vyloučení a materiální deprivace.

C17-1 Počet bytů ve vlastnictví obce kvalifikovaných jako sociální byty (byty určené pro osoby s nízkým příjmem či v hmotné nouzi)/ 1000 bytů ve vlastnictví obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet bytů ve vlastnictví obcí, které jsou určeny pro nízkopříjmové domácnosti.

Třídění

Zdroj dat

Obecní úřady a sumarizace Ministerstva pro místní rozvoj, MMR

V současné době jsou dostupné pouze údaje o nájemních bytech pro sociální bydlení, které byly od roku 2003 podpořeny v rámci různých dotačních programů. Ty však představují pouze část sociálního bydlení v ČR, a představují proto pouze neúplnou informaci. Počet bytů ve vlastnictví obcí, které jsou určeny pro nízkopříjmové domácnosti, proto navrhujeme nově centrálně sledovat prostřednictvím údajů přímo od obecních úřadů.

Interpretace

Sociální byty, které jsou cílené na domácnosti s nízkými příjmy, představují nástroj redukce chudoby (po zohlednění nákladů na bydlení) a také sociálního vyloučení, neboť umožňují nízkopříjmovým domácnostem začlenění do standardního způsobu bydlení. Změna počtu sociálních bytů ve vlastnictví obcí indikuje změnu úsilí politiky v oblasti sociálního začleňování. Dopady na sociální začleňování se ovšem odvíjejí nejen od počtu poskytovaných bytů, ale také od jejich kvalitativní úrovně (např. jejich vybavenosti, velikosti, prostorového umístění ad.). Tyto aspekty by měly být při vyhodnocování integračních opatření na lokální úrovni zohledňovány.

Poznámka/komentář

Indikátor je vhodný pro využití na lokální úrovni. Počet sociálních bytů je vhodné na úrovni obcí poměřovat s velikostí cílové populace, tj. počtem domácností splňujících kritéria vzniku nároku na sociální byt nebo počtem domácností v hmotné nouzi. Alternativně je možné vztáhnout počet sociálních bytů v obci k počtu domácností žijících v nájemním bydlení.

Je pravděpodobné, že se liší vymezení cílové skupiny (nízkopříjmových domácností) v jednotlivých obcích, což však nepovažujeme za překážku pro práci s tímto indikátorem.

Doporučení

Zavést sledování na jednotlivých městech a obcích v kompetenci MMR.

C18-1 Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, které žijí v domácnosti, která měla během posledních 12 měsíců takové finanční problémy, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z plateb spojených s bydlením (nájemné; platba za elektřinu, plyn, vodu, teplo; splátka hypotéky nebo půjčky na byt).

Třídění

- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

SILC – data jsou v rámci šetření zjišťována, ovšem v požadovaném formátu nejsou zveřejňována
databáze Eurostat (viz níže uvedený komentář)

Interpretace

Zadluženost obecně představuje jev často provázející proces sociálního vyloučení. Problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením pak souvisí s rizikem ztráty bydlení (vystěhování), a tedy i s rizikem bezdomovectví a prohloubení sociálního vyloučení. Růst podílu osob s problémy při úhradě nákladů na bydlení tak indikuje zvyšující se rozsah rizika sociálního vyloučení ve společnosti.

Poznámka/komentář

V databázi Eurostatu je dostupný údaj, který ovšem vedle problémů s úhradou plateb spojených s bydlením zahrnuje také problémy se splátkami dalších půjček a úvěrů (bez vazby na bydlení) - Arrears (mortgage or rent, utility bills or hire purchase) from 2003 onwards (ilc_mdes05).

Kromě toho databáze Eurostatu zvlášť uvádí počet osob, které

- nebyly schopny zaplatit v posledních 12 měsících nájemné nebo splátku hypotéky - Arrears on mortgage or rent payments (source: SILC) (ilc_mdes06)
- nebyly schopny zaplatit v posledních 12 měsících platby za elektřinu, vodu, teplo - Arrears on utility bills (source: SILC) (ilc_mdes07)

Nejsou však uváděny počty osob, které měly problémy s úhradou alespoň jedné z obou uvedených typů plateb. Tento údaj by bylo možné zjistit přímo z dat SILC.

Alternativně by bylo možné indikátor zúžit a zaměřit jej pouze na problémy s placením hypotéky či nájemného – tato oblast je totiž úžeji spojena s rizikem ztráty bydlení, a proto ji lze považovat z hlediska sociálního vyloučení za významnější než jsou problémy s platbami za služby.

C19-1 12M míra defaultu (v %; bez živnostníků)

Analytický indikátor

Definice

Poměr mezi počtem subjektů, u kterých došlo v horizontu 12 měsíců od okamžiku sledování nově k defaultu, a počtem všech subjektů existujících v daném období.

Událost kreditního defaultu je definovaná jako porušení platební morálky dlužníka. V regulatorní terminologii (vyhláška ČNB č. 123/2007) se obvykle používá pojem selhání dlužníka, ke kterému dochází v okamžiku, kdy je pravděpodobné, že nesplatí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze zajištění, nebo alespoň jedna splátka (jejíž výše je věřitelem považována za významnou) je po splatnosti déle než 90 dnů (viz slovníček pojmů na stránkách ČNB).

Třídění

Zdroj dat

ČNB - Přehled vybraných indikátorů finanční stability

http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2012-2013/index.html

Interpretace

Nárůst hodnoty indikuje zvyšující se problémy domácností splácet své závazky a tedy i zvyšující se riziko sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Indikátor se vztahuje k domácnostem (bez živnostníků) a k půjčkám bankovních i nebankovních institucí.

C20-1 Střední délka života při narození (roky)

Klíčový indikátor

Definice

Střední délka života při narození vyjadřuje průměrnou délku života osoby právě narozené za předpokladu setrvání úmrtnostních poměrů platných v roce, ve kterém se osoba narodila a pro který je konstruována úmrtnostní tabulka.

Třídění

- muži, ženy, vzdělání
- NUTS II

Zdroj dat

ČSÚ, statistická ročenka; databáze Eurostat

Interpretace

V hodnotě indikátoru se projevuje působení řady faktorů, např. kvalita životního prostředí, kvalita a dostupnost zdravotní péče, životní styl ad. V kontextu sociálního vyloučení jsou významné zejména rozdíly mezi různými sociálními skupinami a jejich vývoj. Zaostávání indikátoru střední délky života (ve srovnání s dalšími skupinami ve společnosti) indikuje zvýšené riziko sociálního vyloučení pro danou sociální skupinu, resp. kategorii.

Poznámka/komentář

Statistiky ukazují značné rozdíly nejen mezi oběma pohlavími, ale také u různých vzdělanostních skupin. Nejnižší hodnoty vykazují muži, kteří dosáhnou základního či nižšího středního vzdělání. Koncentrace znevýhodňujících faktorů se promítá také do výrazně nižší střední délky života Romů v ČR (viz studie Evropské banky).

C20-2 Očekávaná délka života ve zdraví (roky)

Analytický indikátor

Definice

Očekávaná délka života ve zdraví vyjadřuje počet let, který v průměru zbývá osobě v určitém věku k prožití v dobrém zdravotním stavu, tj. bez omezení v běžných činnostech.

Třídění

- muži, ženy, 65+

Zdroj dat

Eurostat:

Healthy life years and life expectancy at birth, by sex (tsdph100)

Healthy life years and life expectancy at age 65, by sex (tsdph220)

Interpretace

Předpokladem sociálního začlenění je dobrý zdravotní stav, který umožňuje soběstačnost a nezávislost a je významným faktorem nejen začlenění na trh práce, ale také do dalších aktivit a sociálních kontaktů. Jedná se o indikátor, který vyjadřuje řadu okolností, které ovlivňují délku života ve zdraví (např. kvalita životního prostředí, kvalita a dostupnost zdravotní péče, životní styl ad.). Prodlužující se délka života ve zdraví tak indikuje zlepšování předpokladů pro sociální začlenění. Indikátor je vhodné vyhodnocovat v souvislosti se střední délkou života (C20-1), přičemž významný je mj. poměr mezi oběma ukazateli.

Poznámka/komentář

Podobně jako v případě indikátoru Střední délka života (C20-1) jsou významné rozdíly v jejich hodnotách u různých sociálních skupin, příp. kategorií.

C21-1 Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce

Klíčový indikátor

Definice

Podíl dětí v evidenci OSPOD umístěných v daném roce v ústavní výchově poté, co byly odebrány rodičům, na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce.

Třídění

- SVL
- kraje

Zdroj dat

MPSV; www.mpsv.cz;

šetření pro SVL

Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí však nesleduje počty dětí odebíraných v jednotlivých letech z rodin. Sledují se pouze počty dětí umístěvaných do náhradní rodinné či pěstounské péče a výchovných zařízení.

Interpretace

Jedná se o klíčový indikátor změny problému sociální exkluze. Čím vyšší je hodnota indikátoru, tím vyšší je pravděpodobnost selhávání rodičovské péče a případného ohrožování dítěte sociální exkluzí v budoucím životě.

Poznámka/komentář

2012 = 3125; 2011 = 3160; 2010 = 2640 – jedná se o součet dětí s nařízenou ústavní výchovou, dětí s uloženou ochrannou výchovou, které se na začátku sledovaného roku nalézaly ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, dětí, které byly ve sledovaném roce umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, žádosti OSPOD, žádosti zákonného zástupce nebo žádosti dítěte (§42, zákon č. 359/99 Sb.) a dětí se souhlasem rodiče. Souhlas rodiče ovšem není součástí formuláře za rok 2010.

Konstrukce indikátoru zde není možná, protože se nesleduje odebrání dětí z rodin z jakéhokoliv důvodu. Sleduje se pouze jejich umístění do náhradní péče.

Doporučení: Navrhnout meziroční monitoring odebrání dětí z původních rodin jako součást výkaznictví MŠMT.

C22-1 Počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD

Analytický indikátor

Definice

Počet živých případů (tzv. případů Om, tj. případů aktuálně řešených v daném roce) na jednoho pracovníci v tomto roce. Indikátor udává hodnotu aktuální vytiženosti každé z pracovnic OSPOD v rámci agendy péče o klienta.

Třídění

Zdroj dat

MPSV; www.mpsv.cz

Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí, tab. XI za rok 2012; tab. XII za rok 2011; tab. XII za rok 2010 – počet živých případů v daném roce (tab. I)

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny problému sociální exkluze. Méně spisů na jednoho pracovníka OSPOD úměrně vytváří prostor pro jejich pečlivější zpracování, což v konečném důsledku může vést k vytvoření efektivnějších podmínek pro řešení problémů rodin souvisejících se sociální marginalizací a sociálním vyloučením.

Poznámka/komentář

Plnění administrativních úkolů různého druhu je, zejména z hlediska časové náročnosti, významnou součástí každodenní náplně práce všech sociálních pracovníků OSPOD. Nejnáročnější částí administrativy je vedení spisu klienta. Vzhledem k jeho náročnosti a nedostatečné personální kapacitě pro výkon této agendy pak zbývá málo prostoru na další činnosti pracovníků OSPOD, především v oblasti terénní práce. Právě ta je přitom jedním z předpokladů pro snižování rizika sociálního vyloučení některých rodin prostřednictvím intervence sociálních pracovníků v jejich přirozeném prostředí.

C23-1 Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (počet setkání) /1000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (setkání) v daném roce v poměru na 1000 obyvatel. Ambulantními sociálními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; aplikace SOS-Poskytovatel

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Data jsou v aplikaci SOS-Poskytovatel, aktuálně se však řeší postup jejich extrahování v požadované podobě.

C23-2 Počet poskytnutých terénních sociálních služeb (počet setkání) /1000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet poskytnutých terénních sociálních služeb (setkání) v daném roce v poměru na 1000 obyvatel. Terénními sociálními službami se rozumí takové sociální služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; aplikace SOS-Poskytovatel

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Data jsou v aplikaci SOS-Poskytovatel, aktuálně se však řeší postup jejich extrahování v požadované podobě.

C23-3 Kapacita pobytových sociálních služeb /1000 obyvatel

Klíčový indikátor

Definice

Počet lůžek nabízených v rámci pobytových sociálních služeb na 1000 obyvatel. Pobytovými sociálními službami se rozumí takové sociální služby, které jsou spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; aplikace SOS-Poskytovatel

Interpretace

Sociální služby jsou dle zákona zaměřeny na pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Indikátor vyjadřuje úsilí v oblasti sociálního začleňování.

Poznámka/komentář

Z aplikace SOS-Poskytovatel je možné získat také data o jednotlivých krajích, je však třeba je identifikovat na základě údajů o jednotlivých okresech.

C23-4 Kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory/1000 seniorů (65+)

Klíčový indikátor

Definice

Počet lůžek v domovech pro seniory připadajících na 1000 seniorů ve věku 65 let a více.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

ČSÚ http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/3201-12-r_2012-2a0

Interpretace

Indikátor sleduje úsilí v oblasti sociálního začleňování seniorů mimo jejich domácí prostředí. Domovy seniorů mohou sehrávat roli jak začleňující, tak naopak vyčleňující, a proto je potřeba při interpretaci zohledňovat také další charakteristiky, resp. kvalitu domovů pro seniory (indikovanou např. prostřednictvím indikátoru C23-5).

Poznámka/komentář

Pro vyhodnocení vývoje je vhodné zohlednit také počet neuspokojených žádostí o poskytnutí sociální služby domov pro seniory.

C23-5 Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob/celkový počet zařízení pobytových služeb pro seniory

Analytický indikátor

Definice

Počet zařízení pobytových služeb pro seniory (domovů pro seniory), které mají kapacitu nejvýše 50 lůžek, v poměru k celkovému počtu zařízení pobytových služeb pro seniory (domovů pro seniory).

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV – data nejsou zveřejňována, ale jsou dostupná prostřednictvím aplikace Poskytovatel

Interpretace

Za sociálně začleňující jsou považována zařízení, která jsou nižší kapacity (hranice 50 lůžek).

C23-6 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba domovy pro seniory, ačkoliv žádali/1000 seniorů (65+)

Analytický indikátor

Definice

Počet žadatelů o umístění do domova pro seniory jakožto sociální služby pro tuto věkovou kategorii, kteří ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce seniorů (míněno věková kategorie 65+) v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

ČSÚ; http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Smyslem této služby je především posilovat sociální začleňování těchto osob do struktur moderní společnosti a pomoci jim překonávat bariéry, které s tím souvisí. Aktivní sociální pomoc a podpora osobám za účelem jejich sociálního začlenění, případně prevence sociálního vyloučení prostřednictvím možnosti bydlení v domovech pro seniory řeší jejich nepříznivou sociální situaci způsobenou především ztrátou vlastních možností z důvodu věku či nepříznivého zdravotního stavu. Růst hodnoty tohoto indikátoru znamená vyšší riziko života na okraji společnosti pro ty ze seniorů, kteří sami nejsou schopni saturovat své potřeby související s daným typem bydlení ze svých vlastních finančních zdrojů. Vybavenost regionů touto službou je pak možno charakterizovat navrženým indikátorem, který navíc umožňuje i meziregionální srovnání situace v oblasti sociální pomoci seniorům.

Poznámka/komentář

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

C23-7 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba noclehárny, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet žadatelů o poskytnutí sociální služby noclehárny, kteří, ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

ČSÚ; http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Třídění

- kraje

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Indikátor udává především vybavenost společnosti službou pro osoby, které patří do skupiny jednotlivců s nejvyšší mírou sociálního vyloučení, resp. osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením. Vyšší hodnota tohoto indikátoru svědčí o větším riziku sociálního vyloučení pro větší skupiny populace, a to jak v celorepublikovém měřítku, tak také v meziregionálním srovnání. Počet míst v noclehárnách v daných regionech indikuje také přístup lokálních vlád k problematice bezdomovectví a sociálního vyloučení společensky marginalizovaných osob.

Poznámka/komentář

Ačkoliv se v případě této služby nedá uvažovat o začleňujícím procesu, který je interpretován jako dosažení příležitostí a možností plně se zapojit do ekonomických, sociálních i kulturních struktur charakteristických pro běžnou společnost, je možno prostřednictvím této služby uspokojit některé z důležitých bazálních lidských potřeb, kterými jsou v tomto případě především potřeba spánku, odpočinku a hygieny.

Podle Zákona o sociálních službách z roku 2006/108 Sb. jsou noclehárny charakterizovány jako zařízení poskytující ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Mezi základní aktivity se tedy řadí pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a poskytnutí odpočinku v podobě přenocování.

C23-8 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba azylové domy, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet neuspokojených žadatelů o poskytnutí sociální služby azylový dům v cílové skupině klientů, kteří, ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

ČSÚ; http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Hodnota indikátoru charakterizuje míru poskytnuté sociální služby azylový dům, která má podobu aktivizace pomoci a podpory osobám dlouhodobě setrávajícím v nepříznivé životní a sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, vedoucí často k částečnému nebo úplnému sociálnímu vyloučení. Poskytnutím této služby je posilována schopnost klientů k návratu k běžnému způsobu života a mnohdy i k úplnému sociálnímu začlenění.

Poznámka/komentář

Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. V rámci této služby je poskytována především strava nebo pomoc při zajištění stravy, ubytování se všemi atributy, které k němu patří, ale také pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

C23-9 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba chráněné bydlení, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

Analytický indikátor

Definice

Počet žadatelů o poskytnutí sociální služby chráněné bydlení v cílové skupině klientů, kteří, ačkoliv o tuto službu žádali, byli odmítnuti (čítatel) ku počtu tisíce obyvatel v rámci ČR a v jednotlivých krajích.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

ČSÚ; http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Interpretace

Jedná se o analytický indikátor změny systému opatření. Jeho hodnota charakterizuje míru pomoci skupině populace, jejíž životní podmínky jsou ovlivněny omezenou soběstačností z důvodu zdravotního či mentálního hendikepu. Tato zařízení patří mezi základní atributy sociální politiky moderní společnosti. Výše navržený indikátor tak vypovídá o saturaci touto službou jednak v rámci celé ČR, ale také v jednotlivých regionech. I v tomto případě svědčí o přístupu lokální politiky k problematice kompenzace zdravotních hendikepů v rámci běžného života společnosti.

Poznámka/komentář

Podpora poskytnutá prostřednictvím služby chráněné bydlení má především zajistit zachování lidské důstojnosti této skupiny populace a umožnit jí tak přístup k řešení své situace za pomoci existence dalších podpůrných služeb v rámci tohoto typu bydlení a usnadnit jí tak cestu k postupnému sociálnímu začleňování.

V případě služby chráněného bydlení se jedná o zajištění pobytu pro osoby, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Tato služba má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení. Mimo ubytování tato služba zajišťuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a také pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

C24-1 Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, které v průběhu posledních 12 měsíců potřebovaly navštívit lékaře, ale neučinily tak z důvodu nedosažitelnosti (nemohli si to dovolit, čekací seznamy, nutnost objednávat se s velkým předstihem, daleké cestování, nebyl vhodný způsob dopravy).

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Eurostat (SILC) - Self-reported unmet needs for medical examination for reasons of barriers of access, by sex and age (%); (hlth_silc_03)

Interpretace

Ukazatel indikuje vyloučení v oblasti zdravotní péče, a tedy i riziko sociálního vyloučení.

Prioritní oblast 3 – Sociální ochrana

C25-1 Míra rizika chudoby (podle hranice 60% mediánového příjmu)

Klíčový indikátor

Definice

Míra rizika chudoby se vyjadřuje jako procentní podíl osob s ekvivalizovaným příjmem nižším, než je zvolená hranice chudoby (60% mediánového příjmu na osobu/spotřební jednotku) na celkovém počtu dané skupiny osob (osoby celkem a dále např. osoby podle pohlaví, věku, ekonomické aktivity).

Výpočet míry ohrožení chudobou (At-risk-of-poverty rate) podle metodiky Eurostatu se opírá o tzv. ekvivalizovaný příjem, což je podíl disponibilního příjmu domácnosti a počtu jejích spotřebních jednotek. Stupnice spotřebních jednotek přiřazuje první dospělé osobě v domácnosti váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,5 a dětem do 13 let včetně váhu 0,3. Vypočtený ekvivalizovaný příjem domácnosti se následně přiřadí všem jejím členům. Ze souboru všech osob, seřazených vzestupně podle výše jejich ekvivalizovaného příjmu, se pak počítá hranice chudoby.

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18 – 24 let, 25 – 54 let, 55 – 64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnaní, důchodci, osoby ekonomicky neaktivní,
- osoby podle příslušnosti k domácnostem – typ domácností EU
- NUTS II

Zdroj dat

Eurostat a ČSÚ, nejlépe on-line databáze Eurostatu

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
(ilc_li01)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, součást cílů Evropa 2020, sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C25-2 Míra rizika chudoby dětí (podle hranice 60% mediánového příjmu)

Klíčový indikátor

Definice

Vychází z definice výše a zahrnuje specifickou míru rizika chudoby ve věkové skupině do 18 let. Toto řešení je přijato s ohledem na odchylnosti v definici ‚dítěte‘ podle Eurostatu a podle ČSÚ a s ohledem na dosažitelnost dat v databázi Eurostatu, případně ČSÚ.

Třídění

Zdroj dat

Eurostat a ČSÚ

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_li02)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení dětí.

Poznámka/komentář

Indikátor je navržen jako klíčový národní indikátor s ohledem na relativně vyšší riziko chudoby dětí v ČR v porovnání s ostatní populací.

Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C25-3 Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení (podle hranice 60% mediánového příjmu)

Analytický indikátor

Definice

Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení se vyjadřuje jako procentní podíl osob s ekvivalizovaným příjmem nižším, než je zvolená hranice chudoby (60 % mediánového příjmu na osobu/spotřební jednotku) na celkovém počtu dané skupiny osob, přičemž ekvivalizovaný příjem je očištěn o náklady na bydlení.

Zdroj dat

Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_li45)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor umožňuje sledovat, jak náklady na bydlení ovlivňují příjmovou situaci osob a domácností s nízkými příjmy.

C25-4 Míra rizika déle trvající/persistent chudoby (podle hranice 60% mediánového příjmu)

Analytický indikátor

Definice

Míra rizika chudoby viz výše. Podíl osob, jejichž ekvivalizovaný příjem byl pod úrovní hranice chudoby v daném roce šetření a vedle toho alespoň ve dvou ze tří předchozích let.

Třídění

Zdroj dat

Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_li23)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, upozorňuje na problém setrvalosti chudoby (a riziko jejího mezigeneračního přenosu, vytváření ‚kultury chudoby‘).

C26-1 Silná materiální deprivace (severe material deprivation)

Klíčový indikátor

Definice

Silně materiálně deprivované osoby jsou ty, jejichž životní podmínky jsou silně omezené nedostatkem zdrojů: nemohly si v daném roce dotazování dovolit, ačkoliv by to chtěly, nejméně 4 položky z následujících 9 položek:

- i) platit nájem nebo platby spojené s bydlením
- ii) dostatečně otáčet byt
- iii) uhradit neočekávané výdaje
- iv) jíst maso, ryby či proteinový ekvivalent každý druhý den
- v) týden dovolené mimo domov
- vi) automobil
- vii) pračku
- viii) barevnou televizi
- ix) telefon (mobil).

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18 – 24 let, 25 – 54 let, 55 – 64 let, 65+, osoby pracující, nezaměstnaní, důchodci, osoby ekonomicky neaktivní,
- osoby podle příslušnosti k domácnostem – typ domácností EU
- NUTS II

Zdroj dat

Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_mddd11)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko deprivace a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, souvisí s cíli Evropa 2020. Z toho důvodu je sledován i v třídění podle dalších znaků, včetně NUTS 2. Výběr třídění podřízen dosažitelnosti dat v databázi Eurostatu.

C26-2 Národně specifický indikátor deprivace (3 z 9 položek)

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob, jimž se v roce šetření nedostává (ačkoliv by to chtěli) nejméně 3 z dále uvedených položek.

Nemohou si dovolit

- i) dostatečně otápet byt
- ii) jíst maso, ryby či proteinový ekvivalent každý druhý den
- iii) osobní počítač
- iv) automobil

a/nebo, jejich byt je

- v) vlhký
- vi) malý
- vii) náklady na bydlení jsou pro ně velkou zátěží

a/nebo

- viii) vychází s příjmy s velkými obtížemi
- ix) splácení půjček je pro ně velkou zátěží

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18 – 24 let, 25 – 54 let, 55 – 64 let, 65+
- osoby podle příslušnosti k domácnostem – domácnosti definované podle definice OECD jako pracující, nezaměstnané, důchodcovské a ostatní neaktivní
- typ domácností podle EU
- kraje

Zdroj dat

Data SILC, vlastní propočty na primárních datech anebo dodávka ČSÚ.

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší riziko deprivace a sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor; položky byly vybrány jako specificky významné pro ČR z důvodu:

- a) vykazují relativně vyšší hodnoty oproti radě jiných
- b) kombinují oblast bydlení, oblast základních materiálních potřeb, vybavení domácnosti, a konečně finanční deprivaci

C27-1 Relativní propad příjmů osob v riziku chudoby (poverty gap)

Klíčový indikátor

Definice

Rozdíl mezi úrovní hranice chudoby (stanovené jako 60 % mediánu ekvivalizovaného příjmu po sociálních transferech) a mediánem ekvivalizovaného disponibilního příjmu osob, jež se nalézají pod hranicí chudoby. Je vyjádřen jako procento úrovně hranice chudoby.

Třídění

- muži, ženy, děti do 18 let, 18 – 64 let, 65+

Zdroj dat

Eurostat

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_li11)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší míru deprivace a sociálního vyloučení osob v riziku chudoby.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor, upozorňuje na problém intenzity chudoby (jak velký je propad osob v riziku chudoby vůči stanovené hranici chudoby). Je proto sledován ve vybraných třídících znacích – pohlaví, věk, NUTS2, zohledněna přítom dosažitelnost dat v databázi Eurostatu.

C 27-2 Kvintilový poměr S80/S20

Analytický indikátor

Definice

Poměr celkového příjmu dosahovaného 20 procenty populace s nejvyššími příjmy (nejvyšší příjmový kvintil) k celkovému příjmu dosahovanému 20 % populace s nejnižšími příjmy (nejnižší příjmový kvintil). Příjem je chápán jako ekvivalizovaný disponibilní příjem.

Třídění

Zdroj dat

Eurostat a ČSÚ

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_dí11)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená, že dochází k růstu nerovností v příjmech v porovnání nejnižší a nejvyšší kvintilové skupiny v populaci (podle příjmů).

Protože definice chudoby podle Eurostatu je ‚relativní definicí‘, růst hodnoty indikátoru naznačuje, jaké mohou být příčiny růstu rizika chudoby (růst příjmových nerovností obecněji).

Poznámka/komentář

Analytický indikátor; charakterizuje socioekonomický kontext, respektive trendy příjmové nerovnosti.

C28-1 Efektivnost sociálních transferů při eliminaci chudoby

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery (žádné sociální transfery nezapočítány do příjmu) pod hranicí chudoby, které v důsledku započtení sociálních transferů se dostaly na (a nad) hranici chudoby, k celkovému počtu osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery pod hranicí chudoby.

Třídění

- muži, ženy, osoby do 18 let, 18 – 24 let, 25 – 54 let, 55 – 64 let, 65+
- osoby podle příslušnosti k domácnostem – typ domácností podle EU
- NUTS II

Zdroj dat

Eurostat, vlastní výpočty podle dat – riziko chudoby a) před sociálními transfery včetně důchodů, b) po sociálních transferech.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

(ilc_li09)

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší efekty systému sociální ochrany z hlediska cíle eliminace rizik chudoby.

Poznámka/komentář

Klíčový indikátor charakterizující systém opatření sociální ochrany.

Ukazuje, jak v celkovém působení dobře či hůře systém sociálních transferů pomáhá snížit počet osob pod hranicí chudoby.

Je s ním ovšem spojen metodologický problém: nebere v úvahu, že chování subjektů by se mohlo změnit, pokud by se změnil i systém sociální ochrany.

C28-2 Mezní efektivní míra zdanění (METR) při přechodu ze mzdy na úrovni 33 % na úroveň 67 % průměrné mzdy

Analytický indikátor

Definice

Poměr hodnoty sociálních dávek, o něž osoba (domácnost) přijde, plus hodnoty daní, jež zaplatí navíc, vůči celkovému zvýšení mzdy osoby (a tudíž příjmu domácnosti).

Třídění

- pro definované typy domácností

Zdroj dat

Evropská komise; Tax and benefits indicators database

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená nižší pobídky ke zvýšení příjmu domácnosti. Může pomoci vysvětlit změny v intenzitě zapojení osob/domácností na trhu práce a na zvýšení pracovního příjmu mezi domácnostmi s nejnižšími pracovními příjmy (výdělků).

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit problém setrvalosti chudoby (v důsledku nízké pracovní intenzity) u domácností, kde jsou nízké výdělků.

C29-1(2,3,4) Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu

Analytický indikátor

Definice

Poměr hodnoty životního minima (zahrnutý jen výdaje na živobytí podle platného zákona o hmotné nouzi) vůči hranici chudoby podle ČSÚ. Hodnota životního minima je přitom přepočtena pro danou domácnost podle ekvivalenční stupnice (1; 0,5; 0,3), neboť takto metodika Eurostatu stanoví příjem na osobu v domácnosti.

Třídění

- pro definované typy domácností: jednotlivec, dvojice dospělých bez dětí, dvojice dospělých s dvěma dětmi (10-15 let), jeden dospělý s jedním dítětem (10-12 let)

Zdroj dat

ČSÚ (hranice chudoby na rok a osobu), MPSV (částky životního minima), vlastní propočty

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená lepší ‚sociální ochranu‘, respektive vyšší štedrost systému dávek hmotné nouze.

Může pomoci vysvětlit vývoj indikátoru efektivnosti transferů při eliminaci chudoby, a tedy i zdroje růstu či poklesu rizika chudoby, relativního propadu příjmů chudých domácností, materiální deprivace, a tedy i sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit roli sociálního systému (zejména hmotné nouze) při eliminaci chudoby.

Postup výpočtu:

- a) Na základě stanovených částek životního minima je vypočteno životní minimum pro daný typ domácnosti (částka na živobytí/osobní potřeby členů domácnosti)
- b) Na základě částky odpovídající hranici chudoby (na spotřební jednotku) podle ČSÚ z dat SILC je stanovena hranice chudoby v Kč pro domácnost určitého typu (podle počtu členů – spotřebních jednotek), při použití ekvivalenční škály (1; 0,5; 0,3)
- c) Zjištěn poměr a/b

C29-5 Výdaje na sociální ochranu jako podíl HDP

Analytický indikátor

Definice

Procentní podíl výdajů na sociální ochranu k HDP.

Třídění

- podle funkce/ oblasti SZ: finanční, věcné plnění;
- podle rizika a oblasti: stáří, vdovectví, osiřeni, nemoc, invalidita, nezaměstnanost, rodina, bydlení sociální vyloučení

Zdroj dat

VÚPSV – bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ, vlastní propočty

Interpretace

Růst hodnoty indikátoru znamená vyšší zdroje v systému sociální ochrany.

Může pomoci vysvětlit vývoj indikátoru efektivity transferů při eliminaci chudoby, a tedy i zdroje růstu či poklesu rizika chudoby, relativního propadu příjmů chudých domácností, materiální deprivace, a tedy i sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Analytický indikátor, může pomoci vysvětlit roli sociálního systému celkově při eliminaci chudoby, deprivace a sociálního vyloučení.

Prioritní oblast 4 – Mainstreaming sociálního začleňování

Viz indikátory obecné: O-1 až O-4

Prioritní oblast 5 – Regionální disparity a role samosprávy

C30-1 Kompozitní indikátor (okresy)

Klíčový indikátor

Jako počet položek, ve kterých se daný okres řadí do posledního kvintilu v souboru všech okresů v ČR, seřazených od „nejlepších“ hodnot po „nejhorší“ v závislosti na logice konstrukce konkrétní položky (ukazatele). Např. u položky a) průměrné míry registrované nezaměstnanosti představují „nejhorší“ hodnoty nejvyšší hodnoty, naopak u e) přírůstek obyvatel stěhováním na 1000 obyvatel představují „nejhorší“ hodnoty nejnižší hodnoty.

Kvantily jsou čísla (hodnoty), která dělí soubor seřazených hodnot na několik zhruba stejně velkých částí. Čtyři kvantily dělí statistický soubor na pět stejných dílů. 20 % prvků souboru má hodnoty menší (nebo rovné) hodnotě prvního kvintilu, 80 % hodnoty větší (nebo rovné).

Protože 77 okresů nelze rozdělit na pět stejných dílů, volíme jeho rozdělení na čtyřikrát 15 a jedenkrát 17 okresů, s tím, že 17 okresů představuje první kvintil.

a) (Průměrná) míra registrované nezaměstnanosti

Definice

Vyjadřuje podíl všech dosažitelných uchazečů o zaměstnání k ekonomicky aktivním osobám. V čitateli je počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání, což jsou všichni uchazeči o zaměstnání podle zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 §24, kteří mohou ihned nastoupit do zaměstnání. Ve jmenovateli je počet zaměstnaných z VŠPS + počet pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO + počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání (vše klouzavý roční průměr).

Třídění

- okresy

Zdroj dat

Portál MPSV: Zaměstnanost/Statistiky/Nezaměstnanost/Časové řady/Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012; http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Interpretace

Růst míry nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Od listopadu roku 2012 začalo MPSV měsíčně zveřejňovat nový ukazatel **podíl nezaměstnaných osob**, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na všech obyvatelích ve stejném věku. Od ledna roku 2013 tento údaj nahrazuje ukazatel míry registrované nezaměstnanosti a jsou zveřejňovány údaje pouze podle nového výpočtu. Pro následující období bude tedy nezbytné místo navrhovaného ukazatele používat ukazatel nový.

b) Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti

Definice

Podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání (v procentech), kde v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je celkový počet osob nezaměstnaných.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

Portál MPSV: Zaměstnanost/Statistiky/Nezaměstnanost/Čtvrtletní/Statistiky nezaměstnanosti;
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

Interpretace

Růst podílu dlouhodobé nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

Poznámka/komentář

Sledovaný ukazatel není přímo dostupný, je třeba jej vypočítat na základě Čtvrtletních statistik nezaměstnanosti v jednotlivých okresech, počtu uchazečů o zaměstnání a počtu uchazečů nezaměstnaných 12 a více měsíců. Jako datový zdroj bude použit průměr za 4. čtvrtletí daného roku.

c) Podíl osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí /1000 obyvatel

Definice

Počet členů okruhů společně posuzovaných osob, v jejichž prospěch byla v určitém období vyplacena dávka hmotné nouze „příspěvek na živobytí“, na 1000 obyvatel okresu.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

MPSV ČR

Interpretace

Počet osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí, jako základní dávky hmotné nouze, představuje počet osob, které se ocitají v absolutní chudobě z hlediska příjmů, kdy příjmy domácnosti nedosahují částek živobytí na úrovni životního minima. Vzrůstající podíl příjemců dávek hmotné nouze indikuje zhoršující se socioekonomické podmínky domácností v okrese, zejména v důsledku nezaměstnanosti, případně nízkých příjmů z výdělečné činnosti či podnikání.

Poznámka/komentář

Jako datový zdroj bude použit průměr za daný rok.

d) Podíl osob s vysokoškolským vzděláním jako nejvyšším ukončeným

Definice

Jedná se o podíl počtu obyvatel podle věku a dosaženého stupně vzdělání na počtu obyvatel okresu této věkové kategorie. V čitateli podílu je počet obyvatel okresu, kteří dosáhli věku alespoň 15 let a jejichž dosažené dokončené vzdělání je vzdělání vysokoškolské nebo vyšší, ve jmenovateli pak hodnota celkového počtu obyvatel okresu, kteří dosáhli věku alespoň 15 let (v roce 2011 jsou od počtu těchto osob odečteny osoby s nezjištěným vzděláním).

Třídění

- okresy

Zdroj dat

SLDB 2011

Interpretace

Riziko nezaměstnanosti, zvláště dlouhodobé, je nepřímo úměrně spojeno s nejvyšším dosaženým vzděláním a nízké vzdělání znamená vysoké riziko. Nízká koncentrace osob s vysokoškolským vzděláním v rámci okresu může být jednak determinantou vyšší míry nezaměstnanosti, a dále odrazem nízké nabídky pracovních příležitostí pro vysoce kvalifikované uchazeče, tedy indikátorem ekonomické stagnace okresu. Snižování podílu v principu znamená zhoršování situace.

Poznámka/komentář

V současnosti jsou údaje o podílu osob podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání na úrovni okresů dostupné pouze v rámci výsledků Sčítání lidu, domů a bytů, aktuálně z roku 2011.

Doporučení

Ukazatel doporučujeme sledovat každoročně.

e) Přírůstek obyvatel stěhováním/1000 obyvatel

Definice

Přírůstek stěhováním (migrační saldo) je rozdílem počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob za stejné období na daném území (okresu).

Stěhováním se rozumí změna trvalého bydliště či dlouhodobého pobytu osoby za hranice určité územní jednotky.

Třídění

- okresy

Zdroj dat

ČSÚ: Statistiky/Obyvatelstvo/Pohyb obyvatelstva/Demografická ročenka;

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva

Interpretace

Přírůstek stěhováním, který vykazuje negativní hodnoty, indikuje tendenci opouštět sledovaný region (v tomto případě okres) a nepřímo napovídá a deprivaci území. Vyšší hodnota znamená pozitivnější trend, tedy tendenci do regionu se přestěhovávat a nepřímo vypovídá o atraktivitě území pro život.

C30-2 Podíl okresů vykazujících zaostávání alespoň ve čtyřech oblastech

Klíčový indikátor

Definice

Vyjadřuje podíl okresů, které se řadí do posledního kvintilu alespoň ve čtyřech z pěti položek kompozitního indikátoru C30-1, na celku okresů.

Třídění

Zdroj dat

Viz zdroje dat u kompozitního indikátoru C30-1 a na jejich základě vypočítané hodnoty jeho jednotlivých položek.

Interpretace

Jde o komplexní indikátor, který na základě pěti dílčích robustních indikátorů zachycuje prostorové aspekty kumulace rizika sociálního vyloučení. Vyjadřuje podíl okresů, které lze podle definice indikátoru považovat za „zaostávající“ alespoň ve čtyřech z pěti indikátorů, na celku okresů. Indikátory zastupují dimenze zaměstnanosti (2 indikátory), chudoby (1 indikátor), vzdělání (1 indikátor) a migrace (1 indikátor), jež indikuje atraktivitu a rozvojový potenciál okresu. Podíl zaostávajících okresů indikuje koncentraci rizika sociálního vyloučení v prostoru.

Poznámka/komentář

Počet položek, ve kterých okresy zaostávají, je nezbytné vizuálně načíst z tabulky prezentující kompozitní indikátor a poté sečíst okresy, které vykazují zvolené hodnoty (např. 4 a více položek).

C31-1 Podíl okresů s mírou zaměstnanosti pod 90 % národní míry zaměstnanosti („zaostávající okresy“)

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává míru zaměstnanosti v jednotlivých okresech s „benchmarkem“ stanoveným jako 90 % národní míry zaměstnanosti. Vyjadřuje podíl okresů, které ve sledovaném období vykazují hodnoty nižší než 90 % národní míry zaměstnanosti (ty jsou pak považovány za „zaostávající“), na celku okresů.

Míra zaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob 15letých a starších.

Třídění

Zdroj dat

ČSÚ: Regionální časové řady;

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regionalni_casove_rady

Interpretace

Jde o další indikátor, který zachycuje prostorové aspekty výskytu rizik sociálního vyloučení. Vyjadřuje podíl okresů, které lze podle definice indikátoru považovat za „zaostávající“ na celku okresů. Zvyšující se podíl zaostávajících okresů indikuje zvyšování vlivu prostoru na riziko sociálního vyloučení v oblasti zaměstnanosti.

Poznámka/komentář

Ukazatel míry zaměstnanosti na úrovni okresů není dostupný, je nutné jej vypočítat z údajů, které jsou k dispozici, a to: počet obyvatel okresu starších 15 let, pracovní síla a počet uchazečů o zaměstnání (pracovní síla mínus počet uchazečů o zaměstnání/počet obyvatel okresu starších 15 let krát 100). Jde o údaje, které se vztahují k 31.12. daného roku.

C31-2 Rozsah zaostávání: průměrná míra zaměstnanosti v zaostávajících okresech jako % národní míry zaměstnanosti

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává průměrnou míru zaměstnanosti okresů identifikovaných na základě indikátoru C31-1 jako „zaostávající“ s „benchmarkem“ na úrovni národní míry zaměstnanosti. Je vyjádřen podílem průměrné míry zaměstnanosti zaostávajících okresů na národní míře zaměstnanosti.

Třídění

Zdroj dat

Indikátor vychází z údajů indikátoru C31-1.

Interpretace

Vzhledem k tomu, že okresy identifikované jako „zaostávající“ jsou jako takové označeny na základě indikátoru C31-1, tedy na základě míry zaměstnanosti nižší než je 90 % národní míry nezaměstnanosti, lze očekávat, že průměrná míra zaměstnanosti právě zaostávajících krajů bude nižší než těchto 90 %. Čím bude podíl více pod 90 %, tím horší je situace v zaostávajících krajích v relaci k průměru za celou ČR. Pokles indikuje zhoršování situace, tedy prohlubování tohoto zaostávání.

C31-3 Podíl okresů s mírou nezaměstnanosti nad 150 % národní míry nezaměstnanosti („zaostávající okresy“)

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává míru registrované nezaměstnanosti v jednotlivých okresech s „benchmarkem“ stanoveném jako jeden a půl násobek národní míry registrované nezaměstnanosti. Vyjadřuje podíl okresů, které ve sledovaném období vykazují hodnoty vyšší než 150 % národní míry registrované nezaměstnanosti (ty jsou pak považovány za „zaostávající“), na celku okresů.

Třídění

Zdroj dat

Portál MPSV: Zaměstnanost/Statistiky/Nezaměstnanost/Časové řady/Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012; http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Interpretace

Jde o další indikátor, který zachycuje prostorové aspekty výskytu rizik sociálního vyloučení. Vyjadřuje podíl okresů, které lze podle definice indikátoru považovat za „zaostávající“ na celku okresů. Zvyšující se podíl zaostávajících okresů indikuje zvyšování vlivu prostoru na riziko sociálního vyloučení v oblasti nezaměstnanosti.

Poznámka/komentář

Indikátor vychází z údajů indikátoru C30-1 a).

C31-4 Rozsah zaostávání: průměrná míra nezaměstnanosti zaostávajících okresů jako % národní míry nezaměstnanosti

Klíčový indikátor

Definice

Jde o indikátor, který srovnává průměrnou míru registrované nezaměstnanosti okresů identifikovaných na základě indikátoru C31-3 jako „zaostávajících“ s „benchmarkem“ na úrovni národní míry registrované nezaměstnanosti. Je vyjádřen podílem průměrné míry nezaměstnanosti zaostávajících okresů na národní míře nezaměstnanosti.

Třídění

Zdroj dat

Indikátor vychází z údajů indikátoru C30-1 a) a C31-3.

Interpretace

Vzhledem k tomu, že okresy identifikované jako „zaostávající“ jsou jako takové označeny na základě indikátoru C31-3, tedy na základě míry nezaměstnanosti vyšší než je 150 % národní míry nezaměstnanosti, je zřejmé, že průměrná míra nezaměstnanosti právě zaostávajících okresů bude vyšší než těchto 150 %. Čím bude podíl více nad 150 %, tím horší je situace v zaostávajících okresech v relaci k průměru za celou ČR. Nárůst indikuje zhoršování situace, tedy prohlubování tohoto zaostávání.

C32-1 Počet sociálně vyloučených lokalit (SVL)

Klíčový indikátor

Definice

Počet „sociálně vyloučených lokalit“ vyjadřuje počet lokalit, které jsou v rámci šetření identifikovány jako vyloučené.

Třídění

Zdroj dat

Šetření v terénu

Interpretace

Existence sociálně vyloučených lokalit je vnímána jako negativní jev a jako extrémní projev koncentrace sociálního vyloučení v prostoru, která může stav sociálního vyloučení prohlubovat. Cílem politik je jednak změna podmínek života v lokalitách tak, aby přestaly být lokalitami sociálně vyloučenými a zabránit vzniku nových. Pokles počtu SVL pak indikuje zlepšení situace, nárůst její zhoršení.

Poznámka/komentář

Zavedení pojmu „sociálně vyloučená lokalita“ je spojeno zejména se specifickým šetřením, které proběhlo v roce 2006 a jehož výstupem je mimo jiné Mapa sociálně vyloučených romských lokalit. Jeho cílem bylo blíže identifikovat místa, nacházející se na území měst a obcí, která charakterizují koncentrace osob s kumulovanými projevy sociálního vyloučení, zpravidla s přípsanou romskou etnicitou. Podstatou tohoto šetření bylo objektivně zachytit extrémní formy kumulace sociálního vyloučení v rámci určitého prostoru. Od té doby se používání tohoto pojmu i jeho aplikace v praxi formou koncepčních a strategických materiálů ustálilo a dnes figuruje v mnoha dokumentech, zejména na národní úrovni. V těchto souvislostech je zde přítomna snaha zachytit a popsat kumulaci projevů sociálního vyloučení a jeho koncentraci na nejnižší úrovni územního celku, která však není prováděna systematicky a mimo jiné dosud naráží na jistou vágnost pojmu a jeho nejednotnou interpretaci. V současnosti se zdá být jedním z možných řešení provádět pravidelně šetření, jehož cílem by bylo identifikovat a spočítat sociálně vyloučené lokality a indikovat v jejich rámci míru vyloučení jejich obyvatel. Takové šetření však předpokládá tvorbu metodiky identifikace SVL, tedy mimo jiné shodu na její definici či definičních znacích. Vzhledem k dosavadním poznatkům o existenci sociálně vyloučených lokalit, jejich podobě a možnostech řešení, je nezbytné vytvořit také jejich typologii, která by umožnila rozlišit lokality charakteru samostatně stojících domů v centrech měst od větších území nacházejících se na periferiích či za hranicemi měst a obcí. Taková typologie by umožňovala citlivější rozlišení a tím také zpřesnění přehledu o rozsahu a hloubce problémů spojených s životem v lokalitách.

Současně s identifikací SVL by mělo dojít také k vytvoření seznamu adres (např. na úrovni ulic, pokud jde o kompaktnější území, případně konkrétních adres, pokud jde o jednotlivé domy v rámci ulic, které netvoří SVL jako celek; součástí adres samozřejmě nebudou jména obyvatel), a to pro potřeby dalších níže uvedených ukazatelů (např. C33-1 Nezaměstnanost, C33-2 Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi, C33-3 Podíl osob, jež dluží platby za nájemné nebo za energie a další, které předpokládají zjištění hodnot ukazatelů z různých administrativních databází).

C32-2 Počet obyvatel SVL

Klíčový indikátor

Definice

Počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit vyjadřuje počet osob, které žijí v prostoru identifikovaném jako SVL (bez ohledu na to, zda zde mají trvalé či přechodné bydliště).

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Počet obyvatel SVL v podstatě indikuje rozsah SVL a tím také počet osob, u kterých lze usuzovat na kumulaci projevů sociálního vyloučení. Může být také indikátorem počtu osob, které se ocitají v situaci extrémního sociálního vyloučení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

C33-1 Nezaměstnanost - podíl osob žijících v SVL, které jsou v evidenci úřadu práce

Klíčový indikátor

Definice

Nezaměstnaností se v kontextu tohoto indikátoru myslí počet osob žijících v SVL, které jsou v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání v měsíci bezprostředně předcházejícímu měsíci šetření, na celku osob žijících v SVL v ekonomicky aktivním věku.

Třídění:

- věk
- dosažená kvalifikace
- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Růst nezaměstnanosti v principu znamená zvýšení problému vyloučení z trhu práce a tedy zvýšení rizika sociálního vyloučení.

C33-2 Podíl domácností žijících v SVL, v jejichž prospěch byla vyplacena dávka hmotné nouze

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností v SVL, kterým byla v měsíci bezprostředně předcházejícím měsíci realizace šetření vyplacena alespoň jedna daná dávka hmotné nouze, na celkovém počtu domácností žijících v SVL.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)
- typ dávky (příspěvek na živobytí/doplatek na bydlení/mimořádná okamžitá pomoc)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Růst podílu příjemců dávek hmotné nouze indikuje rozsah chudoby v SVL.

Interpretace souvisí s širším kontextem. Dlouhodobým cílem je začlenění na trh práce a omezení závislosti na sociálních dávkách. V případě, že se dosažení tohoto cíle nedaří, a zejména v situaci růstu životních nákladů (například nákladů na bydlení) může být vyšší počet vyplacených dávek indikací lepší ochrany osob v hmotné nouzi.

C33-3 Podíl domácností žijících v SVL, jež dluží platby za nájemné

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností, jež mají alespoň jeden nezaplacený nájem v době šetření, na všech domácnostech žijících v SVL.

Domácností se zde rozumí osoby, které obývají jednotku určenou k bydlení na základě společné nájemní smlouvy, případně smlouvy o ubytování.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Nezaplacení nájmu je jedním z hlavních důvodů výpovědi z nájmu bytu. Podíl domácností, které dluží na nájmem, indikuje podíl těch, kteří jsou aktuálně ohroženi ztrátou bydlení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

C33-4 Podíl domácností žijících v SVL, jež jsou v procesu exekuce

Analytický indikátor

Definice

Podíl osob (zástupců jednotlivých domácností), jež odpověděly na otázku „Máte v současnosti vy nebo někdo z členů Vaší domácnosti dluhy, které jsou vymáhány exekučně?“ odpovědí „ano“, na všech domácnostech žijících v SVL.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Tento ukazatel indikuje míru nesplácení dluhů v rámci SVL, nepřímou tedy míru příjmové chudoby a riziko jejího prohloubení. Čím vyšší hodnota, tím horší situace.

Poznámka/komentář

Skutečná míra nesplácení dluhů může být vyšší, než je hodnota ukazatele, protože ten se soustředí pouze na ty nesplacené dluhy, které jsou již v konečné fázi vymáhání. Jeho výhodou je ale určitá přesnost a úspornost zjišťování.

C34-1 Podíl žáků ze SVL v prvních třídách ZŠ, kteří v předchozím roce navštěvovali předškolní zařízení

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků žijících v SVL, kteří v době šetření navštěvují první ročník základní školy (včetně praktické a speciální) a jež zároveň v předchozím školním roce navštěvovali předškolní zařízení (mateřskou školu, přípravnou třídu), na všech žácích žijících v SVL a navštěvujících první ročník základní školy.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)
- typ předškolního zařízení (mateřské školy, přípravné třídy)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Absence předškolní přípravy v období bezprostředně předcházejícím počátku plnění povinné školní docházky, zvláště u dětí ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, které se z větší části prolínají s dětmi ze SVL, je spojováno s horšími školními výsledky, rizikem opakování prvního ročníku a nakonec i rizikem neukončení povinné školní docházky atd. Právě u těchto dětí se hovoří o nízkém podílu návštěvnosti předškolních zařízení. Vyšší podíl tedy indikuje zlepšení šancí dětí ze SVL na lepší školní výsledky a ukončení povinné školní docházky.

Poznámka/komentář

Návštěvnost mateřské školy je také nepřímým indikátorem inkluzivního předškolního vzdělávání (jedná se o přípravu na nástup na základní školu v mainstreamovém zařízení, jímž mateřské školy jsou).

C35-1 Podíl žáků ze SVL vzdělávaných jako žáci se sociálním znevýhodněním

Klíčový indikátor

Definice

Podíl žáků ze SVL vzdělávaných podle rámcového programu pro základní vzdělávání jako žáci se sociálním znevýhodněním na celkovém počtu žáků ze SVL.

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (platného od 1. 9. 2013) patří mezi žáky se sociálním znevýhodněním „žáci, kteří pocházejí z prostředí sociálně nebo kulturně a jazykově odlišného od prostředí, v němž vyrůstají žáci pocházející z majoritní populace“.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Cílem diferenciacce žáků mimo jiné podle sociálního znevýhodnění má podle RVP ZV pomoci těmto žákům v úspěšném vzdělávání na základní škole, má tedy být jistým podpůrným mechanismem, který by měl zvýšit úspěchy žáků na těchto školách a zabránit případně jejich vzdělávání mimo běžný vzdělávací proud. Zvýšení podílu žáků ze SVL, kteří jsou často spojováni se sociálně odlišným prostředím, jež jsou takto vzděláváni, vypovídá o míře integrovaného vzdělávání těchto žáků v běžném vzdělávacím proudu.

Poznámka/komentář

Ideálem inkluzivního vzdělávání je vzdělávání v běžném vzdělávacím proudu bez ohledu na původ či rodinné zázemí dětí. Růstu hodnot tohoto indikátoru lze v tomto kontextu interpretovat také jako selhávání inkluzivních mechanismů základního školství. V současnosti je však vhodné se přiklonit k výše uvedené interpretaci a zaváděný mechanismus vnímat jako úsilí politik o zlepšení situace.

C36-1 Počet poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet poskytovatelů sociální služby druhu „odborné sociální poradenství“ dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, zaměřené na cílovou skupinu „osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách“, v dostupnosti SVL na 1000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšování počtu poradenských pracovišť indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C36-2 Počet pracovníků poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků v přímé péči poskytujících sociální službu druhu „odborné sociální poradenství“ dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v dostupnosti SVL na 1000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšování počtu pracovníků pracovišť indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C36-3 Počet terénních pracovníků v SVL/1000 obyvatel SVL

Analytický indikátor

Definice

Počet pracovníků v přímé péči sociální služby druhu „terénní programy“ dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v dostupnosti SVL a terénních pracovníků zřízených v rámci dotace Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, programu „Podpora terénní práce“, na 1000 obyvatel SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšování počtu terénních pracovníků indikuje zvyšování dostupnosti služeb pro obyvatele SVL.

C37-1 Podíl osob žijících v SVL v podstandardním bydlení

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob bydlících v přelidněných bytech (více než jedna osoba na obytnou místnost) anebo nevyhovujících hygienických podmínkách v SVL na všech osobách v SVL. Jako nevyhovující hygienické podmínky jsou posuzovány: a) koupelna anebo WC mimo byt anebo b) absence tekoucí teplé vody v bytě anebo c) topení na tuhá paliva kamny přímo v bytě.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšující se podíl indikuje zhoršující se situaci v oblasti bydlení v SVL.

Poznámka/komentář

Jako podstandardní byly uvedené podmínky bydlení vybrány proto, že a) přeplněnost bytů, stanovená jako více než 1 osoba na obytnou místnost je používaným indikátorem Eurostatu a b) nevyhovující hygienické podmínky jsou např. v Šetření EU-SILC (Životní podmínky) spojovány s deprivací v oblasti bydlení, potažmo s materiální deprivací.

C37-2 Podíl osob žijících v nestandardních formách bydlení v SVL

Klíčový indikátor

Definice

Podíl osob žijících v ubytovnách, holobytech, případně bez přístřeší v rámci SVL na všech osobách v SVL.

Třídění

- připsaná etnicita (romská/neromská)

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšující se podíl osob žijících v těchto formách bydlení indikuje skryté či zjevné bezdomovectví a obecně zhoršující se situaci v dostupnosti bydlení v SVL.

Poznámka/komentář

Jako „nestandardní“ byly uvedené formy bydlení vybrány z důvodů, že a) bydlení v ubytovnách je spojeno s nízkou ochranou jistoty či stability bydlení, nízkou ochranou soukromí a domovní svobody a sníženými podmínkami kvality bydlení; b) bydlení v holobytech, často používaných jako přístřeší v případě vystěhování pro porušení nájemní smlouvy u obecních bytů je spojeno s podobnými podmínkami bydlení jako v případě a) a c) situace „bez přístřeší“ je extrémní situací ztráty bydlení.

C38-1 Podíl domácností v hmotné nouzi žijících v SVL, kterým dávky hmotné nouze negarantují příjem na úrovni životního minima domácnosti, na všech domácnostech žijících v SVL

Analytický indikátor

Definice

Podíl domácností žijících v SVL, kteří jsou příjemci dávky doplatku na bydlení a kterým tato dávka po zaplacení skutečných nákladů na bydlení negarantuje příjem na úrovni životního minima, na všech domácnostech žijících v SVL.

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Jde o vyhodnocení politického úsilí v rámci systému sociální ochrany, jehož cílem je mimo jiné garantovat domácnostem v hmotné nouzi příjem na úrovni životního minima dle zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, v případě dávky doplatek na bydlení jim takový příjem garantovat po zaplacení nákladů na bydlení.

Poznámka/komentář

Údaj lze získat z administrativní databáze za celou populaci, na úrovni krajů, okresů, po definování adres v SVL i na úrovni SVL.

C38-2 Kapacita bytů ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL, kvalifikovaných jako nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšování počtu indikuje zvyšování politického úsilí řešit problém nedostupnosti bydlení pro osoby s nízkými příjmy a zvyšování reálné možnosti zvýšit dostupnost bydlení pro tyto skupiny obyvatel.

Poznámka/komentář

Jedná se o byty, které byly vystavěny či zrekonstruovány na základě jednoho z dotačních titulů MMR nebo SFRB, případně jiného relevantního dotačního titulu, případně o byty, které jsou vyhláškou, či nařízením apod. obce považovány za byty pro osoby s nízkými příjmy.

V současnosti MMR byty určené pro sociální bydlení rozlišuje na: a) podporované byty; b) nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy podle programu MMR; c) nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy podle Nařízení vlády č. 146/2003 Sb. a d) sociální byty podle Nařízení vlády č. 333/2009 Sb.

C38-3 Počty zahájených a dokončených bytů pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce

Klíčový indikátor

Definice

Počet nájemních bytů pro osoby s nízkými příjmy ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL, jejichž výstavba byla zahájena či dokončena v roce šetření.

Třídění

- kraje

Zdroj dat

Šetření

Interpretace

Zvyšování počtu indikuje zvyšování aktuálního politického úsilí řešit problém nedostupnosti bydlení pro osoby s nízkými příjmy a zvyšování reálné možnosti zvýšit dostupnost bydlení pro tyto skupiny obyvatel.

4. Pilotní aplikace soustavy indikátorů

V této kapitole prezentujeme přehled indikátorů naplněných daty v rozsahu, jež umožňuje jejich aktuální dostupnost. Naším záměrem bylo u každého indikátoru uvést data za tři po sobě jdoucí roky tak, aby na nich bylo možné alespoň do určité míry identifikovat vývojový trend. Zaměřovali jsme se zejména na období let 2010-2012, nicméně v řadě případů jsme se od takto vymezeného období museli odchýlit. Každý indikátor následně komentujeme z hlediska vývoje. Soustavná aplikace metodiky v praxi zajistí časovou konzistenci sledovaných indikátorů, což umožní vyhodnocovat je ve vzájemných vazbách.

Dalším významným aspektem využití navržených indikátorů je jejich vztahování k cílům. Předpokladem pro vyhodnocení pokroku v této oblasti je ovšem konkretizace jednotlivých cílů, a to zejména z hlediska jejich kvantifikace a časového určení (jaké cílové hodnoty chce politika dosáhnout a v jakém časovém horizontu?). S ohledem na stávající charakter formulovaných cílů jsou komentáře k jednotlivým indikátorům spíše obecnější povahy.

Obecné indikátory

O-1 Obecná důvěra v lidi (%)

	2008	2010	2012
Obecná důvěra v lidi	4,80	4,51	

Ukazatel je pod průměrem škály a naznačuje mírný pokles (je mírně pod průměrem evropských zemí, jež v roce 2010 dosahoval hodnoty 4,86).

O-2 Důvěra k pěti národním institucím (%)

	2008	2010	2012
Důvěra k národním institucím	3,578	3,507	

Ukazatel je výrazněji pod průměrem škály 1 až 10 a pod průměrem evropských zemí (4.064 v roce 2010), naznačuje mírný pokles důvěry.

O-3 Pocit diskriminace (%)

	2008	2010	2012
Pocit diskriminace	5,8	6,2	

Ukazatel naznačuje zvýšení podílu (zhoršení). Je však mírně pod průměrem evropských zemí (6,5%).

O-4 Sociální distance (%)

	2008	2010	2012
Sociální distance	47,5	43,5	41,5

Ukazatel naznačuje v letech 2010-2012 pokles sociální distance ze 47,5 % na 41,5% v průměru pro 10 vybraných skupin.

O-5 Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (%)

	2010	2011	2012
Celkem	14,4	15,3	15,4
- muži	12,7	13,7	13,7
- ženy	16	16,9	16,9
- osoby do 18 let	18,9	20	18,9
- 18 až 24letí	16,1	18,3	18,9
- 25 až 54 letí	13,1	14,1	14,3
- 55 – 64 letí	16	16,3	17,1
- osoby ve věku 65 a více let	10,1	10,7	10,8
- pracující	6,7	7,3	7,6
- nezaměstnaní	53,5	56,8	59,6
- důchodci	12,3	12,5	12,8
- ostatní neaktivní	24,4	26,3	27,1
Typy domácností			
- jednatel, mladší 65 let	27,6	29,8	27,6
- jednatel, 65 let a více	23,2	24,2	22,1
- dvojice dospělých, oba mladší 65 let	14,5	15,1	14,5
- dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	6,9	7,5	7,4
- dvojice dospělých s 1 dítětem	11,2	10,5	10,7
dvojice dospělých se 2 dětmi	11,8	11,8	11,6
dvojice dospělých se 3 a více dětmi	26,3	25,1	25,9
jeden dospělý s dítětem/děťmi	47,7	50,0	43,5
domácnosti 3 a více dospělých	8,5	8,6	11,8
domácnosti 3 a více dospělých s dětmi	9,5	16,0	15,7
Praha	7,1	9,1	12,5
Střední Čechy	12,4	9,6	12,3
Jihozápad	13,6	14,6	12,4
Severozápad	21,3	24,6	23,7
Severovýchod	11,4	13,8	13,2
Jihovýchod	15,0	14,2	13,7
Střední Morava	16,3	16,4	16,0
Moravskoslezsko	18,9	22,0	20,9

Ve sledovaném období se zvyšuje podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením. Nejvýrazněji ohroženou skupinu představují nezaměstnaní, u nichž navíc zaznamenáváme relativně vysoký nárůst rizika o 6 p.b. To indikuje posílení vazby mezi nezaměstnaností a chudobou a sociálním vyloučením. Další výrazně ohroženou skupinou jsou domácnosti samoživitelů, u nichž však ve sledovaném období došlo k poklesu rizika.

Prioritní oblast 1 – Inkluzivní trh práce / aktivní politiky trhu práce

C1-1 Míra nezaměstnanosti (obecná) (%)

	2010	2011	2012
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR	7,3	6,7	7,0
- mužů	6,4	5,8	6,0
- žen	8,5	7,9	8,2
- osob do 25 let	18,3	18,1	19,5
- osob ve věku 55-64 let	7,4	6,8	7,0
- osob se základním vzděláním a bez vzdělání	25,0	24,3	28,5
- absolventů škol			
- osob se zdravotním postižením			
Kraje			
Hl. město Praha	3,8	3,6	3,1
Středočeský	5,2	5,1	4,6
Jihočeský	5,3	5,5	5,7
Plzeňský	5,9	5,2	4,8
Karlovarský	10,8	8,5	10,5
Ústecký	11,2	9,9	10,8
Liberecký	7,0	7,2	9,3
Královéhradecký	6,9	7,1	7,1
Pardubický	7,2	5,6	7,7
Vysočina	6,9	6,4	6,4
Jihomoravský	7,7	7,5	8,1
Olomoucký	9,1	7,6	7,7
Zlínský	8,5	7,6	7,4
Moravskoslezský	10,2	9,3	9,5

Obecná míra nezaměstnanosti se mezi lety 2010 a 2011 snížila o 0,6 p.b. a v následujícím roce vzrostla o 0,3 p.b. na úroveň 7 %. Míra nezaměstnanosti mužů byla ve sledovaném období nižší než míra nezaměstnanosti žen, a to ve všech třech letech o více než 2 p.b. V letech 2010-2012 se také zvýšila specifická míra nezaměstnanosti osob do 25 let, která u této kategorie dosahuje více než dvou a půl násobných hodnot obecné míry nezaměstnanosti v ČR. Téměř čtyřnásobku hodnoty obecné míry nezaměstnanosti pak dosahuje míra nezaměstnanosti osob se základním vzděláním a bez vzdělání, která ve sledovaném období vzrostla o 3,5 p.b. a v roce 2012 dosáhla 28,5 %.

V hodnotách obecné míry nezaměstnanosti je možno sledovat také poměrně významné meziregionální rozdíly. Nejnižší hodnotu tohoto indikátoru vykazuje hlavní město Praha, kde se navíc tato míra ve sledovaném období snížila o 0,7 p.b. Ke krajům, v nichž obecná míra nezaměstnanosti dosahuje nižších hodnot a v průběhu sledovaného období její hodnota poklesla, dále patří Plzeňský kraj a kraj Středočeský. Mezi již tradiční kraje s nejvyšší mírou nezaměstnanosti patří kraj Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský, kde se hodnota tohoto indikátoru pohybuje kolem 10 %.

C2-1 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (obecná) (%)

	2010	2011	2012
Obecná míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR	3,0	2,7	3,0
- mužů	2,6	2,4	2,6
- žen	3,5	3,2	3,6
- osob do 25 let			
- osob ve věku 55-64 let			
- osob se základním vzděláním a bez vzdělání	14,5	13,7	17,2
- absolventů škol			
- osob se zdravotním postižením			
Kraje			
Hl. město Praha	0,8	0,8	1,0
Středočeský	1,6	1,7	1,5
Jihočeský	1,8	1,9	2,2
Plzeňský	1,8	2,2	2,4
Karlovarský	5,2	4,5	5,2
Ústecký	6,5	5,4	6,0
Liberecký	2,4	2,1	4,2
Královéhradecký	3,0	2,1	2,9
Pardubický	3,0	1,9	3,2
Vysočina	2,4	2,5	2,1
Jihomoravský	3,3	3,3	3,3
Olomoucký	3,7	3,1	4,1
Zlínský	3,4	3,1	2,8
Moravskoslezský	4,5	4,4	4,5

Obecná míra dlouhodobé nezaměstnanosti se mezi lety 2010 a 2011 snížila o 0,3 p. b., ovšem v následujícím roce se o stejnou hodnotu zvýšila na úroveň hodnoty z roku 2010 (3 %). I dlouhodobá míra nezaměstnanosti mužů ve sledovaném období je nižší, než míra nezaměstnanosti žen. Dlouhodobou nezaměstnaností jsou zvýšeně ohroženi pracovníci se základním vzděláním: míra dlouhodobé nezaměstnanosti osob se základním vzděláním a bez vzdělání vzrostla z 14,5 % v roce 2010 na 17,2 % v roce 2012. Mírný pokles indikátoru u této kategorie osob v roce 2011 byl přitom způsoben zejména odchodem části pracovníků se základním vzděláním do ekonomické neaktivity (mimo trh práce).

V hodnotách obecné míry dlouhodobé nezaměstnanosti je opět možno sledovat významné meziregionální rozdíly. Tradičně nejnižší hodnotu tohoto indikátoru vykazuje hlavní město Praha; Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj vykazují opět nejvyšší hodnoty míry dlouhodobé nezaměstnanosti (k mírnému snížení mezi lety 2010 a 2012 došlo pouze v Ústeckém kraji o 0,5 p.b.). Ve všech ostatních krajích lze sledovat spíše mírný nárůst v hodnotách dlouhodobé nezaměstnanosti, případně zůstávají hodnoty na stejné úrovni jako v roce 2010.

C3-1 Míra zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let (%)

	2010	2011	2012
Míra zaměstnanosti 20-64 let	70,4	70,9	71,5
- mužů	79,6	79,9	80,2
- osob do 25 let (20-24 let)	43,3	41,7	42,2
- osob s nízkým dosaženým vzděláním (ISCED 0-2)	41,6	40,4	38,6
- absolventů			
- osob se zdravotním postižením			
NUTS II			
Praha	76,0	75,8	76,9
Střední Čechy	72,8	73,1	74,4
Jihozápad	71,9	73,0	73,1
Severozápad	66,9	67,9	66,8
Severovýchod	70,0	70,5	70,7
Jihovýchod	70,5	70,2	70,9
Střední Morava	67,7	69,0	70,6
Moravskoslezsko	66,7	67,3	68,2

Míra zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let se ve sledovaném období zvýšila o 1,1 p.b. na hodnotu 71,5 % v roce 2012. O stejnou hodnotu se však snížila u mladých osob mezi 20 a 24 lety. Velmi nízkých hodnot dosahuje míra zaměstnanosti osob s nízkým stupněm dosaženého vzdělání (ISCED 0-2), což je mj. dáno vysokou - a dále rostoucí - mírou nezaměstnanosti pracovníků se základním vzděláním. Míra zaměstnanosti osob s nízkým vzděláním navíc ve sledovaném období klesla o 3,0 p.b.

V Praze dosahuje míra zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let nejvyšší hodnoty (76,9 % v roce 2012); nejnižší míry zaměstnanosti pak dosahují regiony Severozápad a také Moravskoslezsko, kde však došlo ve sledovaném období k pozitivnímu vývoji.

C3-2 Míra zaměstnanosti žen (%)

	2010	2011	2012
Míra zaměstnanosti žen (20-64 let)	60,9	61,7	62,5

Míra zaměstnanosti žen v průběhu let 2010 a 2012 vzrostla o 1,6 p.b. a dosáhla hodnoty 62,5 %. To je výrazně nižší hodnota, než jaké dosahují muži ve stejné věkové kategorii (80,2 %). Rozdíl je přitom dán především nižší úrovní participace žen na pracovním trhu, resp. vyšší mírou jejich ekonomické neaktivity, a to zejména v důsledku dopadu mateřství a péče o děti v předškolním věku (viz níže C5-1).

C3-3 Míra zaměstnanosti osob ve věku 55-64 let (%)

	2010	2011	2012
Míra zaměstnanosti osob 55-64 let	46,5	47,7	49,3

V tomto období vzrostla také míra zaměstnanosti osob ve věku 55-64 let, a tedy i jejich začlenění na trh práce. Ve srovnání s mírou zaměstnanosti mladších věkových kategorií je zaměstnanost starších pracovníků stále poměrně nízká; v rámci zemí EU se ovšem pohybuje okolo průměrné hodnoty.

C3-4 METR při přechodu z nezaměstnanosti na 67 % průměrné mzdy (%)

Typ domácnosti	Poslední pracovní příjem na úrovni 67 % průměrné mzdy			Poslední pracovní příjem na úrovni 100 % průměrné mzdy		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
jednotlivec	79,5	80	80,2	94,9	95,4	95,6
jednotlivec + 2 děti	82	81,7	77,3	93,1	92,8	92,8
pár, jeden pracující, bez dětí	78,2	78,2	78,2	96,5	96,2	95,7
pár, jeden pracující + 2 děti	77,3	77,3	72,9	89,3	89	87,7
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 67 % průměrné mzdy, bez dětí	78,2	78,6	79,8	100	101	102
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 67 % průměrné mzdy + 2 děti	85,6	86,4	87,5	108	108	110
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 100 % průměrné mzdy, bez dětí	84,4	84,3	84,3	106	106	106
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 100 % průměrné mzdy + 2 děti	84,4	84,3	84,3	106	106	106
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 167 % průměrné mzdy, bez dětí	84,4	84,3	84,3	106	106	106
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 167 % průměrné mzdy + 2 děti	84,4	84,3	84,3	106	106	106

Hodnoty mezní efektivní míry zdanění (METR) při přechodu z nezaměstnanosti do zaměstnání se mzdou na úrovni 2/3 průměrné mzdy jsou v ČR značně vysoké a indikují poměrně významnou past nezaměstnanosti. Jako zvláště nevýhodný se jeví nástup do takového zaměstnání v případě, že osoba v předchozím zaměstnání dosahovala mzdy na úrovni průměrné mzdy v národním hospodářství – pro nezaměstnaného je finančně výhodnější setrvat v nezaměstnanosti (po dobu nároku na podporu) než přijmout hůře placené zaměstnání. Hodnoty METR jsou ovšem poměrně vysoké i v případě, že nezaměstnaný v předcházejícím zaměstnání dosahoval mzdy na úrovni 67 % průměrné mzdy a nastupoval by na finančně stejně hodnocenou pracovní pozici. Dekompozice indikátoru nicméně ukazuje, že na vysoké hodnotě METR se podílí především dávky podpory v nezaměstnanosti; podpůrná doba je ovšem v ČR poměrně krátká.

Vývoj METRu v posledních letech příliš neodpovídá deklarovanému úsilí vlády o podporu principu make-work-pay. Hodnoty METRU při přechodu z nezaměstnanosti na 67 % průměrné mzdy mají mezi lety 2009 až 2011 tendenci růst především u domácností jednotlivců, domácností dvou pracujících, kdy hlavní živitel vydělává 67 % průměrné mzdy, bez ohledu na to, zda je v rodině přítomno dítě. Naopak hodnoty tohoto indikátoru ve sledovaném období klesají především u domácností jednotlivců s dětmi a domácností dvou dospělých s dětmi, v nichž však pracuje pouze jeden z páru. U ostatních kombinací typů domácností a výdělků nedochází v průběhu vývoje víceméně k žádným změnám ve výši hodnot METRu.

C3-5 METR při přechodu z neaktivity na 67 % průměrné mzdy (%)

Typ domácnosti	2009	2010	2011
jednotlivec	62	62,2	62,4
jednotlivec + 2 děti	69,7	69,2	69,6
pár, jeden pracující, bez dětí	72,5	71,9	71
pár, jeden pracující + 2 děti	77,9	77,3	77,3
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 67 % průměrné mzdy, bez dětí	28	28,5	30,4
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 67 % průměrné mzdy + 2 děti	33,9	33,2	34
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 100 % průměrné mzdy, bez dětí	31,1	31,1	31,7
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 100 % průměrné mzdy + 2 děti	38,8	31,1	31,7
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 167 % průměrné mzdy, bez dětí	31,1	31,1	31,7
pár, oba pracují, hl. živitel vydělává 167 % průměrné mzdy + 2 děti	31,1	31,1	31,7

Za neaktivní jsou považovány osoby, které nepobírají podporu v nezaměstnanosti, avšak mohou mít nárok na příjmově testované dávky sociální pomoci (kategorie tedy zahrnuje také nezaměstnané osoby, které nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti). Těmto osobám se v ČR nastoupit do zaměstnání finančně vyplatí. Hodnoty METR při přechodu z neaktivity do zaměstnání se mzdou na úrovni 2/3 jsou poměrně vysoké pouze v případě domácností dvou dospělých, z nichž jeden pracuje, a také v případě domácností samoživitelů.

U hodnoty METR při přechodu z neaktivity na 67 % průměrné mzdy nedochází mezi lety 2009 až 2011 k výraznějším výkyvům u jednotlivých typů domácností. Výjimku tvoří pouze domácnost dvou dospělých se dvěma dětmi, kdy oba z páru pracují a živitel vydělává 100 % průměrné mzdy (u tohoto typu domácnosti došlo mezi lety 2009 a 2011 k prudkému poklesu hodnoty METRu, a to až o 7,1 p.b.). K většímu růstu hodnoty tohoto indikátoru došlo pouze u domácností dvou dospělých bez dětí, kdy oba z páru pracují a hlavní živitel vydělává 67 % průměrné mzdy (o 2,4 p.b. na 30,4 %). Nejvyšších hodnot pak dosahují domácnosti jednotlivců, a to i s dětmi, a párů s jedním pracujícím, jak s dětmi, tak bez dětí. Tyto typy domácností dosahují více než dvojnásobných hodnot METRu ve srovnání s ostatními typy domácností.

C4-1 Nízká pracovní intenzita (%)

	2010	2011	2012
Podíl osob (0-59 let) žijící v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou	6,4	6,6	6,8
- muži	5,2	5,8	6,1
- ženy	7,6	7,4	7,5
- děti (0-17 let)	7,0	6,9	6,6
- 18 až 24letí	4,7	4,6	5,1
- 25 až 49letí	4,2	4,7	4,9
- 50-59letí	12,3	12,2	13,1
- pracující (osoby ve věku 16 +, převažující ekonomická aktivita)	0,1	0,0	0,0
- nezaměstnaní	33,1	34,3	36,1
- důchodci	45,8	46,7	51,2
- ostatní neaktivní	15,4	16,0	17,4
Typy domácností			
- domácnosti bez dětí celkem	8,6	8,7	9,9
- domácnosti jednotlivců	16,0	16,2	17,2
- domácnosti se závislými dětmi celkem	5,2	5,3	5,1
- neúplné rodiny, alespoň 1 závislé dítě	24,4	27,5	20,3
- 2 dospělí, 1 závislé dítě	2,9	2,9	2,7
- 2 dospělí, 2 závislé děti	3,7	1,2	1,9
- 2 dospělí, 3 závislé děti	5,2	8,3	8,4
NUTS II			
Praha	2,3	3,7	4,5
Střední Čechy	6,1	5,5	5,1
Jihozápad	4,5	3,4	4,8
Severozápad	11,1	14,1	13,5
Severovýchod	4,6	4,7	6,4
Jihovýchod	6,2	5,3	4,9
Střední Morava	6,8	7,3	7,1
Moravskoslezsko	10,0	9,7	9,5

Podíl osob žijících v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou se během dvou let zvýšil, a to prakticky ve všech typech domácností a téměř ve všech regionech NUTS II. Růst hodnoty indikuje tendenci koncentrace osob mimo trh práce v domácnostech. Nejvyšší podíl můžeme sledovat u domácností důchodců, kde během tohoto období vzrostla jeho hodnota o téměř 5 p.b. na 51,2 % v roce 2012. Vyšší podíl těchto osob pak můžeme sledovat ještě v domácnostech nezaměstnaných (růst o 3 p.b. na 36,1 % v roce 2012), neúplných rodinách se závislými dětmi (zde však meziročně došlo k poklesu hodnoty o více než 4 p.b. na 20,3 %), osob neaktivních a domácností jednotlivců.

Z hlediska regionálních rozdílů však dochází k větším rozdílům v hodnotách tohoto podílu mezi jednotlivými kraji. Až dvojnásobné hodnoty tohoto indikátoru ve srovnání s ostatními regiony dosahují např. region Severozápad (během dvou let vzrostla hodnota tohoto indikátoru o 2,4 p.b. na 13,5 % v roce 2012) a region Moravskoslezsko, kde žije 9,5 % osob v domácnostech s nízkou mírou pracovní intenzity. Nejnižší hodnotu naopak vykazuje region Praha, ale i zde v průběhu dvou let došlo ke zvýšení tohoto podílu o 2,2 p.b. na 4,5 %.

C5-1 Dopad mateřství na zaměstnanost

	2010	2011	2012
Dopad mateřství na zaměstnanost	45,2	43,0	43,5

Česká republika vykazuje výrazný dopad mateřství a péče o děti do 6 let na zaměstnanost. Ve srovnání se ženami, které žijí v domácnosti bez dětí ve věku 0-6 let, dosahuje zaměstnanost matek těchto dětí o 43,5 p.b. nižších hodnot. Tento vysoký rozdíl indikuje obtíže při sladování mateřských a pracovních rolí. Rozdíl v míře zaměstnanosti žen s dětmi ve věku 0-6 let a míře zaměstnanosti žen bez dětí ve věkové kategorii 20-49 se mezi lety 2010 a 2011 snížil o 2,2 p.b. V roce 2012 mírně vzrostl ve srovnání s předchozím rokem, nicméně oproti roku 2010 vykazuje stále nižší hodnotu a to téměř o 2 p.b.

C6-1 Podíl osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných (%)

	2010	2011	2012
Podíl uchazečů o zaměstnání zapojených do APZ	22,5	19,1	9,6
- muži			
- ženy			
- osoby se základním vzděláním			
- osoby do 25 let			
- absolventi škol			
- osoby nad 50 let			
- osoby 55-64 let			
- osoby se zdravotním postižením			
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Pozn.: Vlastní výpočty na datech podle MPSV (web portal) http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace. Propočty pro jednotlivé kategorie je možné provést jen podle primárních dat.

C6-2 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob zapojených do opatření APZ a aktivačních opatření z celkového počtu dlouhodobě nezaměstnaných (%)

	2010	2011	2012
Podíl uchazečů o zaměstnání zapojených do APZ	27,2		
(jen rekvalifikace)	10,2	8,0	
- muži			
- ženy			
- osoby se základním vzděláním			
- osoby do 25 let			
- absolventi škol			
- osoby nad 50 let			
- osoby 55-64 let			
- osoby se zdravotním postižením			
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Pozn.: Vlastní výpočty na datech OK – práce (zahrnuty jen programy započaté a ukončené v roce 2010, bez IAP). Propočty pro jednotlivé kategorie je možné provést podle primárních dat.

Pro rekvalifikace data podle webového portálu MPSV <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/rek> a vlastní propočty.

C7-1 Počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými
Data nejsou aktuálně dostupná.

Prioritní oblast 2 – Přístup ke kvalitním službám

C8-1 Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém (%)

	2010	2011	2012
Podíl žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém	4,9	4,9	5,5
NUTS 2			
Praha	2,8	2,3	2,4
Střední Čechy	4,6	3,2	3,6
Jihozápad	5,0	5,1	5,6
Severozápad	11,3	11,2	12,0
Severovýchod	4,2	5,1	7,4
Jihovýchod	2,9	3,7	3,6
Střední Morava	4,1	3,9	4,1
Moravskoslezsko	5,4	5,2	5,9

Podíl žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém vzrostl v roce 2012 o 0,6 p.b. oproti předchozím dvěma letům. V rámci jednotlivých regionů podle NUTS 2 jsou znatelné rozdíly v podílech těchto osob. Více než dvojnásobné hodnoty národního průměru podílu osob předčasně opouštějících vzdělávací systém vykazuje region Severozápad, kde v roce 2012 tento podíl činil 12 %. Mírně nadprůměrné hodnoty ve srovnání s národním podílem vykazuje také Moravskoslezský region. Naopak podprůměrné hodnoty podílu těchto žáků vykazuje region Praha (zde se dokonce tento podíl snížil o 0,4 p.b. ve srovnání s rokem 2010) a region Jihovýchod. V obou těchto regionech zůstávají podíly žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém dlouhodobě pod hodnotou národního indikátoru.

C8-2 Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku (%)

	2010	2011	2012
Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku	5,1	4,7	4,8

Podíl žáků, kteří ukončují školní docházku v nižším, než devátém ročníku základní školy se sice ve srovnání s předchozím rokem zvýšil o 0,1 p.b. na 4,8 %, nicméně ve vztahu k roku 2010 poklesl o 0,3 p.b.

C9-1 Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů

	2010	2011	2012
Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů	36 852	37 466	38 373
děti se zdravotním postižením a znevýhodněním (včetně žáků se sociálním znevýhodněním)	35 972	36 608	37 608
děti se sociálním znevýhodněním			
nadaní žáci	880	858	765

Počty žáků vzdělávaných v rámci hlavního vzdělávacího proudu podle individuálních vzdělávacích plánů meziročně rostou (cca o 1500 žáků za dva roky) stejně tak, jako rostou i počty dětí se zdravotním a sociálním znevýhodněním vzdělávaných v tomto vzdělávacím

proudu. Mírný pokles individuálních vzdělávacích plánů byl zaznamenán pouze u nadaných žáků (tito jsou sledováni odděleně od ostatních individuálně vzdělávaných žáků). V rámci databází Ústavu pro informace ve vzdělávání se děti v třídění na děti se zdravotním postižením a znevýhodněním a děti se sociálním znevýhodněním nesledují. Tyto dvě skupiny se sledují souhrnně jako skupina dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

C9-2 Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními potřebami, na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce (%)

	2010	2011	2012
Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními potřebami	79,5	77,5	78,9
- děti se zdravotním postižením a znevýhodněním (sledují se jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků se sociálním znevýhodněním)			
- nadaní žáci	6,5	6,3	7,0

Na rozdíl od hodnoty předchozího indikátoru podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány, ve srovnání s rokem 2010 klesl o 0,6 p.b. na 78,9 % v roce 2012. Výraznější pokles byl však zaznamenán v roce 2011, kdy se ve srovnání s předchozím rokem snížila hodnota tohoto podílu až o 2 p.b. Podíl škol umožňujících individuální vzdělávání nadaným žákům se v roce 2012 mírně zvýšil. Stejně jako u předchozího indikátoru není možno sledovat tyto podíly pro děti se zdravotním a sociálním znevýhodněním.

C9-3 Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na ZŠ/1000 žáků ZŠ

C9-4 Počet pracovníků poskytujících poradenskou službu na SŠ/1000 žáků SŠ

C9-5 Počet asistentů pedagoga ve školách/1000 žáků

Údaje o počtu ostatních specializovaných pedagogických pracovníků se vykazují za celé ředitelství (právníckou osobu uskutečňující činnost školy), což neumožňuje sledovat počty těchto pracovníků za základní školy zvlášť a střední školy zvlášť. V rámci počtu pracovníků poskytujících poradenskou službu na základních a středních školách se projevuje trend mírného poklesu v počtu těchto pracovníků na 1000 žáků škol. Největší podíl mezi těmito pracovníky tvoří výchovní poradci, jejichž počet se sice meziročně snižuje, ale přesto dosahuje téměř 6 pracovníků na 1000 žáků. Naopak nejnižší podíl tvoří psychologové, kdy na 1000 žáků škol připadá 0,5 psychologa.

Počet asistentů pedagoga na základních a středních školách se mezi lety 2010 a 2011 zvýšil o více než 600 a mezi lety 2011 a 2012 o dalších cca 580 až na téměř 6000 v roce 2012.

C10-1 Podíl dětí vzdělávaných podle programů pro základní vzdělávání – příloha LMP RVP, ZŠS (%)

MŠMT letos poprvé sbírá ze škol údaje o sociálním a zdravotním znevýhodnění žáků a o vzdělávání žáků ZŠ podle RVP ZV – přílohy pro LMP. Tudíž data za roky 2010 až 2012 nejsou k dispozici.

C11-1 Osoby v celoživotním vzdělávání jako procento pracovní síly

	2010	2011	2012
Osoby v celoživotním vzdělávání jako procento pracovní síly (25 – 64 let)	7,5	11,4	10,8
- muži	7,3	11,2	10,5
- ženy	7,7	11,6	11,1
- osoby ve věku 25 – 34 let	12,6	16,9	16,0
- osoby ve věku 35 – 44 let	8,1	13,0	11,8
- osoby ve věku 45 – 54 let	6,0	10,0	10,3
- osoby ve věku 55 – 64 let	2,6	5,1	4,8
- osoby se základním vzděláním a bez vzdělání	1,4	2,8	2,4
- ekonomicky aktivní	8,4	13,0	12,2
- zaměstnaní	8,6	13,4	12,6
- nezaměstnaní	5,2	7,5	6,1
- ekonomicky neaktivní	4,3	5,5	5,6
- absolventi			
- osoby se zdravotním postižením			

Podíl osob, které se účastní kurzů v rámci celoživotního vzdělávání, meziročně poměrně výrazně roste. I když v národním podílu došlo ve srovnání s loňským rokem k mírnému poklesu (o 0,6 p.b.) na 10,8 %, přesto nárůst o více než 3 p.b. mezi roky 2010 a 2012 lze považovat za určitý trend směřování k procesu sociálního začleňování. Podíl jednotlivců vzdělávajících se v rámci celoživotního vzdělávání se nijak výrazně genderově neliší. Vyšší podíl vzdělávajících se v tomto typu vzdělávání a současně výrazný meziroční nárůst sledujeme především ve věkové skupině jednotlivců mezi 25 a 34 lety a u věkové skupiny jednotlivců mezi 35 a 44 lety. Podíl osob zapojených do celoživotního vzdělávání tedy s věkem klesá, přičemž velmi nízký je zejména u osob ve věku 55-64 let. Ve vztahu k ekonomické aktivitě došlo k výraznému růstu podílu vzdělávajících se mezi zaměstnanými.

C12-1 Podíl dětí ve věku 0-2 roky, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii (%)

	2010	2011	2012
Podíl dětí ve věku 0-2 roky, jež využívají služby péče o děti	10,3	9,5	10,0

Podíl dětí do 2 let, které využívají služeb péče o děti, je v České republice velmi nízký. Mezi roky 2011 a 2012 došlo – po předcházejícím poklesu – k mírnému nárůstu tohoto podílu (o 0,5 p.b.).

C12-2 Podíl dětí ve věku 3-6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii (%)

	2010	2011	2012
Podíl dětí ve věku 3 – 6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	73,0 %	72,6 %	71,1 %

V průběhu posledních tří let došlo ke snížení podílu dětí v dané věkové kategorii využívajících služeb mateřských škol a jim podobných zařízení, a to dokonce téměř o 2 p.b. mezi roky 2010 a 2012.

C13-1 Počet podpořených dětí ve studiu na středních školách

Data nejsou aktuálně dostupná.

Dle sdělení Odboru analyticko-statistického MŠMT nemá k dispozici údaje o počtu podpořených dětí ve studiu na středních školách. Existují programy podpory romských žáků středních škol a program podpory talentovaných žáků Excellence středních škol, ale k těmto aktivitám neexistují ve statistice MŠMT žádné údaje.

C13-2 Výše finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ (tis. Kč)

Data nejsou aktuálně dostupná.

Dle sdělení Odboru analyticko-statistického MŠMT nemá k dispozici údaje o výši finančních prostředků pro podporu dětí ve studiu na SŠ.

C14-1 Podíl osob v domácnostech, jež indikují přelidněný byt (%)

	2010	2011	2012
Domácnosti jednotlivců	14,6	13,7	12
- méně než 65 let	15,8	15,7	13,8
- 65 let a více	13,2	11,4	10,1
- jeden dospělý se závislími dětmi	52,3	47,1	43,1
Dvojice dospělých	6,4	6,3	5,9
- oba méně než 65 let	6,7	7,1	7,0
- alespoň jeden 65 let a více	5,9	5,2	4,5
- s 1 závislým dítětem	20,3	21,7	20,6
- se 2 závislími dětmi	27,2	22,8	24,7
- se 3 nebo více závislími dětmi	52,6	51,6	52,3
- bez závislých dětí	11,1	10,4	9,9
Dva nebo více dospělých se závislími dětmi	30,9	29,3	30,4
Tři nebo více dospělých	18,6	17,1	17,2
- se závislími dětmi	42,5	40,2	44,6
Domácnosti bez závislých dětí	11,8	11,0	10,4
Domácnosti se závislími dětmi	32,7	30,8	31,4
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Podíl osob žijících v přelidněných domácnostech v ČR meziročně klesá prakticky ve všech typech domácností (výjimku tvoří pouze domácnosti dvou dospělých pod 65 let a domácnosti dvojice dospělých s jedním závislým dítětem). S přelidněností bytu se nejméně často potýkají lidé v domácnostech dvou dospělých bez závislých dětí a domácnosti jednotlivců. Naopak nejčastěji jsou problému přelidněnosti bytu vystaveni lidé v domácnostech dvou dospělých se třemi a více závislími dětmi (kolem 52 %); vysoké procento přelidněnosti vykazují také domácnosti jednoho dospělého se závislími dětmi, jejich podíl však meziročně klesá (z 52,3 % v roce 2010 na 43,1 % v roce 2012). Poměrně velký rozdíl v hodnotách podílu přelidněnosti se dá vysledovat mezi domácnostmi bez závislých dětí (pokles z téměř 12 % v roce 2010 na 10,4 % v roce 2012) a domácnostmi se závislími dětmi, kde se tento podíl meziročně pohybuje mezi téměř 33 % a 31,5 %.

C14-2 Podíl osob bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“ na celkovém počtu obyvatel (%)

	2010	2011	2012
Podíl osob bydlících ve formě bydlení „jiná“	0,18	0,23	0,36
Kraje			
Hl. město Praha	0,08	0,12	0,18
Středočeský	0,16	0,20	0,35
Jihočeský	0,11	0,14	0,24
Plzeňský	0,16	0,22	0,29
Karlovarský	0,22	0,26	0,45
Ústecký	0,39	0,45	0,49
Liberecký	0,17	0,19	0,36
Královéhradecký	0,14	0,17	0,21
Pardubický	0,09	0,11	0,16
Vysočina	0,11	0,11	0,21
Jihomoravský	0,10	0,12	0,22
Olomoucký	0,18	0,25	0,53
Moravskoslezský	0,41	0,55	0,81
Zlínský	0,12	0,13	0,27

Ve sledovaném období došlo k výraznému nárůstu počtu obyvatel, kteří jsou příjemci dávek hmotné nouze a současně žijí ve formě bydlení „jiná“, tedy v azylových domech, nebytových prostorách a v ubytovnách. Jedná se o osoby, které žijí v chudých domácnostech na pokraji bezdomovství či přímo bez domova. Rostoucí hodnota indikátoru ukazuje prohlubující se problém sociálního vyloučení u části populace, resp. zvyšující se počet i podíl nejvíce znevýhodněných osob v ČR (v absolutním vyjádření se jedná o nárůst počtu osob z 19 tis. v roce 2010 na 37,5 tis. o dva roky později).

Poměrně značné jsou meziregionální rozdíly, přičemž v nestandardních formách bydlení žijí výrazně častěji chudí obyvatelé Moravskoslezského kraje; vyšší podíl vykazují také kraje Olomoucký, Ústecký a Karlovarský.

C15-1 Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu (%)

	2010	2011	2012
Populace celkem	9,7	9,5	10,0
Domácnosti jednotlivců	30,7	29,8	31,9
- méně než 65 let	30,9	29,6	31,8
- 65 let a více	30,5	30,1	32,0
- jeden dospělý se závisлыми dětmi	27,7	28,5	25,7
Dvojice dospělých	9,1	9,4	8,6
- oba méně než 65 let	10,7	10,7	9,6
- alespoň jeden 65 let a více	7,0	7,5	7,4
- s 1 závisлым dítětem	8,3	5,8	9,1
- se 2 závisлыми dětmi	6,3	5,8	6,0
- se 3 nebo více závisлыми dětmi	8,5	8,0	5,1
- bez závislých dětí			
Dva nebo více dospělých se závisлыми dětmi	6,3	5,8	6,4
Dva nebo více dospělých bez závislých dětí	6,7	7,0	6,2
Tři nebo více dospělých	2,9	3,0	1,8
- se závisлыми dětmi	2,8	4,4	4,3
Domácnosti bez závislých dětí	11,3	11,4	12,1
Domácnosti se závisлыми dětmi	8,1	7,6	8,0
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Podíl osob žijících v domácnostech s vysokou zátěží náklady na bydlení meziročně roste téměř ve všech typech domácností (v populaci celkem o 0,3 p.b. mezi lety 2010 a 2012, v populaci jednotlivců starších 65 let dokonce až o 1,5 p.b.). Největší zátěží jsou tyto náklady obecně pro skupinu domácností jednotlivců a jednotlivců se závisлыми dětmi. Nejnižší hodnoty indikátoru vykazují osoby žijící v domácnosti tří nebo více dospělých, a to v podkategorii se závisлыми dětmi. Za zmínku také stojí, že osoby v domácnostech se závisлыми dětmi tvoří nižší podíl těch, kteří deklarují vysokou zátěž nákladů na bydlení (cca 8 %), než osoby v domácnostech bez závislých dětí (mezi 11 % a 12 %).

C16-1 Odhady počtů zjevných bezdomovců/10000 obyvatel (ve městech, kde je sledováno)

C17-1 Počet bytů ve vlastnictví obce kvalifikovaných jako sociální byty (byty určené pro osoby s nízkým příjmem či v hmotné nouzi)/ 1000 bytů ve vlastnictví obce

Data nejsou dostupná.

C18-1 Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením (%)*

	2010	2011	2012
Populace celkem	3,5	3,8	3,5
Domácnosti jednotlivců	3,2	3,4	3,2
- méně než 65 let	5,3	5,8	5,0
- 65 let a více	0,8	0,8	1,3
- jeden dospělý se závislými dětmi	11,7	12,3	10,1
Dvojice dospělých	1,9	1,6	1,7
- oba méně než 65 let	2,9	2,6	2,9
- alespoň jeden 65 let a více	0,6	0,2	0,3
- s 1 závislým dítětem	3,2	4,2	4,4
- se 2 závislými dětmi	2,7	2,4	2,6
- se 3 nebo více závislými dětmi	10,9	11,4	9,5
Tři nebo více dospělých	1,9	2,3	2,2
- se závislými dětmi	5,5	6,5	5,2
Domácnosti bez závislých dětí	2,2	2,1	2,2
Domácnosti se závislými dětmi	4,8	5,4	4,8
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

* Z důvodů uvedených v metodice (kap. 3) jsme pro účely pilotní studie přistoupili ke zúžení indikátoru pouze na počet osob v domácnostech, které měly v posledních 12 měsících problémy s úhradou plateb nájemného nebo splátek hypotéky.

Data ukazují, že problémy s úhradou nájemného a splátek hypotéky se týkají zejména domácností samoživitelů a úplných domácností se třemi a více dětmi – v obou případech ovšem byl ve sledovaném období zaznamenán pokles hodnoty indikátoru. K opačnému vývoji, tedy ke zhoršení situace, došlo u domácností jednotlivců nad 65 let a u domácností dospělých s jedním dítětem.

C19-1 12M míra defaultu (v %; bez živnostníků)

	2010	2011	2012
12M míra defaultu	4,8	4,1	4,0

Míra defaultu klesla mezi lety 2010 a 2012 o 0,8 p.b. na 4 %, to znamená, že se ve sledovaném období snížil výskyt nových porušení platební morálky.

C20-1 Střední délka života při narození (roky)

	Populace celkem			Ženy			Muži		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Střední délka života při narození	77,4	77,7	78,0	80,5	80,9	81,1	74,3	74,5	74,8
- nízké vzdělání (ISCED 0-2)	74,9	72,5		80,3	78,9		65,8	62,4	
- střední vzdělání (ISCED 3-4)	76,8	77,8		79,8	80,9		74,1	74,9	
- vysoké vzdělání (ISCED 5-6)	82,5	82,1		84,2	83,8		80,8	80,3	
NUTS II									
Praha	79,1	79,4	79,7	81,4	82,0	82,2	76,5	76,5	77,0
Střední Čechy	77,2	77,7	77,9	80,2	80,8	80,9	74,1	74,7	74,9
Jihozápad	77,6	78,0	78,1	80,4	80,8	81,1	74,8	75,1	75,2
Severozápad	75,6	75,8	76,3	79,1	79,0	79,4	72,2	72,6	73,2
Severovýchod	77,9	78,1	78,2	80,9	81,0	81,3	74,7	75,1	75,2
Jihovýchod	78,1	78,5	78,8	81,3	81,6	82,0	74,8	75,3	75,5
Střední Morava	77,2	77,6	77,9	80,7	81,3	81,5	73,8	73,9	74,3
Moravskoslezsko	76,2	76,4	76,5	79,7	80,2	80,2	72,7	72,7	73,0

Střední délka života při narození obecně vzrostla mezi lety 2009 - 2011 o 0,6 roku, přičemž u žen dosáhla 81,1 let a u mužů 74,8 let. Vyšší střední délky života dosahují lidé s vysokým vzděláním, a to téměř o 10 let v roce 2010 ve srovnání s lidmi s nízkým vzděláním. V kategorii mužů je pak tento rozdíl ještě markantnější (v roce 2010 činí téměř 18 let mezi muži s vysokoškolským vzděláním a muži s nízkým vzděláním – muži s vysokým vzděláním dosahují střední délky života 80,3 let, s nízkým pak pouze 62,4 let). Obecně nejsou výraznější rozdíly ve střední délce života v rámci jednotlivých NUTS (vyšší střední délku života vykazuje NUTS Praha – v roce 2012 téměř 80 let a Jihovýchod – v roce 2012 téměř 79 let; nižší pak NUTS Severozápad – v tomtéž roce málo přes 76 roků a Moravskoslezsko – 76,5 roku). Tyto rozdíly v rámci NUTS platí i z hlediska genderového.

C20-2 Očekávaná délka života ve zdraví (roky)

Očekávaná délka života ve zdraví	Ženy			Muži		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
- při narození	62,7	64,5	63,6	61,1	62,2	62,2
- osob ve věku 65 let	8,5	8,8	8,7	8,1	8,5	8,4

Hodnoty očekávané délky života ve zdraví se meziročně zvýšily a to jak v kategorii „při narození“, tak také v kategorii „osob ve věku 65 let“. K vyššímu nárůstu došlo mezi roky 2009 a 2010, poté mezi roky 2010 a 2011 k mírnému poklesu, přesto u žen tato hodnota v roce 2011 dosahuje 63,6 let (při narození), tedy o téměř 11 měsíců vyšší než v roce 2010 (u mužů dokonce o 13 měsíců); v kategorii osob ve věku 65 let se pak u žen tato hodnota zvyšuje o téměř 3,5 měsíce a u mužů obdobně.

C21-1 Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce (%)

Konstrukce indikátoru není možná, protože se nesledují počty dětí odebraných z rodin; sleduje se pouze jejich umístění do náhradní péče.

C22-1 Počet „živých“ případů připadajících na pracovníka OSPOD

	2010	2011	2012
Počet živých případů připadajících na pracovníka OSPOD	155,9	157,3	145,9

Zatímco v roce 2011 došlo ke zvýšení živých případů připadajících na jednoho pracovníka OSPOD o téměř 1,4, v roce 2012 byl tento počet ve srovnání s rokem 2010 snížen o jeden případ.

C23-1 Počet poskytnutých ambulantních sociálních služeb (počet setkání)/1000 obyvatel

C23-2 Počet poskytnutých terénních sociálních služeb (počet setkání)/1000 obyvatel

Data nejsou dostupná.

C23-3 Kapacita pobytových sociálních služeb/1000 obyvatel

	2010	2011	2012
Kapacita pobytových sociálních služeb/1000 obyvatel		7,73	7,66
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Kapacita pobytových služeb se meziročně snížila ze 7,73 služeb na 1000 obyvatel na 7,66 služeb na 1000 obyvatel v roce 2012.

C23-4 Kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory/1000 seniorů (65+)

	2010	2011	2012
Kapacita pobytových sociálních služeb/1000 seniorů	23,1	22,1	
Kraje			
Hl. město Praha	26,8	11,3	
Středočeský	29,7	25,5	
Jihočeský	19,7	29,4	
Plzeňský	18,2	18,7	
Karlovarský	34,9	17,5	
Ústecký	14,2	31,4	
Liberecký	24,7	13,6	
Královéhradecký	25,2	24,8	
Pardubický	26,8	25,8	
Vysočina	16,2	24,6	
Jihomoravský	25,1	15,3	
Olomoucký	29,7	24,4	
Zlínský	25,5	28,0	
Moravskoslezský	23,1	25,0	

Mezi lety 2010 a 2011 klesla kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory o 1 místo na 1000 seniorů. K největšímu poklesu těchto služeb došlo v karlovarském kraji (17,4 míst na 1000 seniorů), hlavním městě Praze (15,5 míst na 1000 seniorů), Libereckém kraji (11,1 míst na 1000 seniorů) a Jihomoravském kraji (9,8 míst na 1000 seniorů). Naopak k největšímu nárůstu těchto služeb došlo v kraji Ústeckém (o 17,2 místa), Jihočeském (o 9,7 míst) a v kraji Vysočina (o 8,4 místa). K mírnému růstu v počtu těchto služeb pak došlo v kraji Zlínském (o 2,5 míst) a kraji Moravskoslezském (o 1,9 míst). Za rok 2012 tato data ještě nebyla zveřejněna.

C23-5 Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob na celkovém počtu zařízení pobytových služeb pro seniory (%)

	2010	2011	2012
Podíl zařízení pobytových služeb pro seniory s kapacitou do 50 osob		37,9	38,0
Kraje			
Hl. město Praha		63,0	64,2
Středočeský		31,3	29,7
Jihočeský		25,7	25,7
Plzeňský		28,6	30,4
Karlovarský		53,3	40,0
Ústecký		26,2	26,8
Liberecký		40,0	43,8
Královéhradecký		38,7	32,3
Pardubický		0,0	5,3
Vysočina		25,0	20,8
Jihomoravský		50,0	51,2
Olomoucký		42,4	47,1
Zlínský		45,2	41,9
Moravskoslezský		41,3	43,1

Mezi lety 2011 a 2012 vzrostl podíl zařízení pobytových služeb pro seniory do 50 míst celorepublikově o 0,1 p.b. Mezi kraje s největším nárůstem tohoto podílu patří především kraj Olomoucký (nárůst podílu těchto zařízení na celkovém počtu zařízení je zde o 4,7 %), Liberecký kraj s nárůstem podílu o 3,8 p.b. a Plzeňský a Moravskoslezský kraj s nárůstem o 1,8 p.b. Naopak k největšímu poklesu hodnoty podílu těchto zařízení došlo především v kraji

Karlovarském (o 13,3 %), ten však stále patří ke krajům s nejvyšším podílem těchto zařízení (40 %). Ke krajům s poměrně vysokým podílem těchto zařízení patří ještě hlavní město Praha (64,2 %), Liberecký kraj (43,8 %), Jihomoravský kraj (51,2 %) a také kraj Olomoucký, Zlínský a Moravskoslezský.

C23-6 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba domovy pro seniory, ačkoliv žádali/1000 seniorů (65+)

	2010	2011	2012
Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba domovy pro seniory, ačkoliv žádali/1000 seniorů (65+)	37,12	34,38	
Kraje			
Hl. město Praha	38,56	35,15	
Středočeský	34,26	32,78	
Jihočeský	30,08	32,56	
Plzeňský	29,00	23,22	
Karlovarský	8,72	6,80	
Ústecký	50,40	34,43	
Liberecký	33,34	17,35	
Královéhradecký	22,95	26,92	
Pardubický	32,72	29,72	
Vysočina	27,23	32,31	
Jihomoravský	46,90	50,04	
Olomoucký	32,01	36,52	
Zlínský	45,52	31,79	
Moravskoslezský	49,09	45,01	

Podíl žadatelů-seniorů, jimž nebylo poskytnuto místo v domovech pro seniory, se v rámci národního měřítka snížil mezi lety 2011 a 2012 o 2,74 p.b. K největšímu snížení tohoto podílu došlo v Ústeckém kraji (téměř o 16 p.b.; v tomto kraji však podíl neuspokojených žádostí vykazoval v roce 2010 nejvyšší hodnotu, téměř 50,5 %). Ke stejnému vývoji tohoto podílu došlo také v kraji Libereckém a k podstatnému snížení došlo také v kraji Zlínském (o téměř 14 p.b.). K významnému nárůstu podílu neuspokojených žádostí o umístění do domova pro seniory však došlo v kraji Jihomoravském (o 3,14 p.b.), jehož 50 % podíl neuspokojených žádostí ho staví na první místo mezi všemi kraji v nedostatku služeb domovů pro seniory. Data za rok 2012 ještě nebyla v době realizace pilotní studie dostupná.

C23-7 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba noclehárny, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

	2010	2011	2012
Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba noclehárny, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	0,12	0,27	
Kraje			
Hl. město Praha	0,48	0,48	
Středočeský	0,02	0,004	
Jihočeský	0,00	0,12	
Plzeňský	0,00	0,00	
Karlovarský	0,00	0,00	
Ústecký	0,03	0,01	
Liberecký	0,00	0,00	
Královéhradecký	0,00	2,73	
Pardubický	0,14	0,08	
Vysočina	0,00	0,00	
Jihomoravský	0,00	0,23	
Olomoucký	0,15	0,00	
Zlínský	0,01	0,02	
Moravskoslezský	0,38	0,27	

Podíl žadatelů, kterým nebyla poskytnuta služba noclehárny se meziročně (mezi roky 2010 – 2012) zvýšil o 0,15 p.b. na 1000 obyvatel. Na souboru shromážděných dat lze sledovat některé určité meziregionální rozdíly. K poměrně významnému nárůstu podílu neuspokojených žádostí došlo v Karlovarském kraji (2,73 % na 1000 obyvatel); ostatních krajích tento podíl spíše stagnoval nebo se snižoval. Data za rok 2012 ještě nebyla v době realizace pilotní studie dostupná.

C23-8 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba azylové domy, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

	2010	2011	2012
Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba azylové domy, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	0,40	0,45	
Kraje			
Hl. město Praha	0,39	0,58	
Středočeský	0,32	0,52	
Jihočeský	0,41	0,26	
Plzeňský	0,12	0,10	
Karlovarský	0,45	0,44	
Ústecký	0,42	0,56	
Liberecký	0,32	0,41	
Královéhradecký	0,15	0,30	
Pardubický	0,22	0,46	
Vysočina	0,31	0,46	
Jihomoravský	0,31	0,46	
Olomoucký	0,29	0,29	
Zlínský	0,91	0,40	
Moravskoslezský	0,77	0,64	

Podíl žadatelů, kterým nebyla poskytnuta služba azylové domy se meziročně (mezi roky 2010 – 2012) zvýšil o 0,05 p.b. na 1000 obyvatel. I zde lze sledovat některé významné meziregionální rozdíly. K vyššímu nárůstu hodnoty podílu neuspokojených žádostí o tuto službu na 1000 obyvatel došlo zejména v Pardubickém kraji (o 0,22 p.b.), hlavním městě Praze (o 0,19 p.b.) a Středočeském kraji (o 0,2 p.b.). Růst hodnoty indikátoru zaznamenal také

kraj Jihomoravský, Vysočina, Královéhradecký, Liberecký a Ústecký. Naopak Zlínský kraj dosáhl meziročně více než 0,5 % poklesu tohoto podílu. Data za rok 2012 ještě nebyla v době realizace pilotní studie dostupná.

C23-9 Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba chráněné bydlení, ačkoliv žádali/1000 obyvatel

	2010	2011	2012
Žadatelé, jimž nebyla poskytnuta sociální služba chráněné bydlení, ačkoliv žádali/1000 obyvatel	0,24	0,19	
Kraje			
Hl. město Praha	0,12	0,08	
Středočeský	0,15	0,08	
Jihočeský	0,07	0,07	
Plzeňský	0,01	0,00	
Karlovarský	0,05	0,06	
Ústecký	0,05	0,09	
Liberecký	0,07	0,08	
Královéhradecký	0,04	0,04	
Pardubický	0,02	0,07	
Vysočina	0,00	0,00	
Jihomoravský	0,09	0,09	
Olomoucký	1,94	1,92	
Zlínský	0,98	0,34	
Moravskoslezský	0,08	0,07	

Podíl žadatelů, kterým nebyla poskytnuta služba chráněné bydlení, se meziročně (mezi roky 2010 – 2011) snížil o 0,05 p.b. na 1000 obyvatel v rámci celorepublikového měřítka. Kromě Ústeckého a Pardubického kraje, kde došlo naopak ke zvýšení podílu neuspokojených žádostí, se ve všech krajích tento podíl snížil. K nejvyššímu snížení hodnoty indikátoru došlo ve Zlínském kraji a to až o 0,64 % na 1000 obyvatel kraje. Data za rok 2012 ještě nebyla v době realizace pilotní studie dostupná.

C25-1 Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob (%)

	2009	2010	2011
Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti	0,6	1,0	1,1
Kraje			
Hl. město Praha			
Středočeský			
Jihočeský			
Plzeňský			
Karlovarský			
Ústecký			
Liberecký			
Královéhradecký			
Pardubický			
Vysočina			
Jihomoravský			
Olomoucký			
Zlínský			
Moravskoslezský			

Podíl osob neuspokojených potřebnou zdravotní službou v důsledku její nedosažitelnosti se mezi lety 2009 a 2011 zvýšil o 0,5 p.b. Ačkoliv je celkově podíl nízký, jeho nárůst ve

sledovaném období indikuje zhoršení dosažitelnosti zdravotní služby a potenciální zhoršování problému sociálního vyloučení. Hodnoty krajských statistik mapujících tuto oblast nejsou dohledatelné.

Prioritní oblast 4 – Mainstreaming sociálního začleňování

Viz indikátory obecné: O-1 až O-4.

Prioritní oblast 3 – Sociální ochrana

C 25-1 Míra rizika chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu) (%)

	2010	2011	2012
Míra rizika chudoby	9	9,8	9,6
- muži	8	8,9	8,7
- ženy	10	10,5	10,6
- osoby do 18 let	14,3	15,2	13,9
- 18 až 24letí	11,2	12,7	13,4
- 25 až 54 letí	8	9,1	9,0
- 55 – 64 letí	1,9	2,4	2,8
- osoby ve věku 65 a více let	6,8	6,6	6,0
- pracující	3,7	4,0	4,6
- nezaměstnaní	40,6	46,4	46,7
- důchodci	6,6	6,7	6,4
- ostatní neaktivní	12,9	14,0	13,7
Typy domácností			
- jednotlivec, mladší 65 let	17,4	19,0	16,2
- jednotlivec, 65 let a více	18,7	17,2	13,6
- dvojice dospělých, oba mladší 65 let	5,9	7,3	7,1
- dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	1,9	2,7	2,3
- dvojice dospělých s 1 dítětem	7,9	6,8	6,8
dvojice dospělých se 2 dětmi	8,7	9,3	8,9
dvojice dospělých se 3 a více dětmi	20,9	23,9	22,4
jeden dospělý s dítětem/děťmi	37,7	35,6	31,3
domácnosti 3 a více dospělých	2,9	3,1	5,9
domácnosti 3 a více dospělých s dětmi	5,7	9,5	10,1
NUTS II			
Praha	4	4,6	6,2
Střední Čechy	7,4	6,1	7,3
Jihozápad	7	7,3	7
Severozápad	14,6	17,1	14,5
Severovýchod	7,8	7,9	8,2
Jihovýchod	9,6	10,0	9,1
Střední Morava	10,1	11,3	11
Moravskoslezsko	11,9	15,1	14,7

Míra rizika chudoby se udržuje pod 10 %, v letech 2010 až 2012 narostla z 9 na 9,6 %. Je vyšší u dětí (osob do 18 let), ale v jejich případě mírně poklesla o 0,4 p.b. na 13,9 %. Velmi vysoké riziko chudoby je dlouhodobě u nezaměstnaných osob (46,7 % v roce 2012), u osob žijících v neúplných rodinách s dětmi (v roce 2012 náznak mírného snížení), v úplných rodinách se 3 a více dětmi. Znatelně vyšší je rovněž v domácnostech jednotlivců do 65 let.

C 25-2 Míra rizika chudoby dětí (podle hranice 60 % mediánového příjmu) (osoby mladší 18 let) (%)

	2010	2011	2012
Míra rizika chudoby dětí	14,3	15,2	13,9

Jak je výše uvedeno, míra rizika chudoby u osob do 18 let převyšuje téměř o 4 p.b. celkovou míru rizika chudoby.

C 25-3 Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení (podle hranice 60 % mediánového příjmu) (%)

	2010	2011	2012
Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení	26,0	27,1	28,0

Pokud poměříme příjmy k hranici chudoby poté, co odečteme domácnostem náklady na bydlení z jejich příjmu, pak se pod hranicí chudoby nalézá téměř trojnásobný podíl osob z celku populace. Tento podíl mírně narůstá (odráží to růst nákladů na bydlení ve výdajích domácností).

C 25-4 Míra rizika déle trvající/persistent chudoby (podle hranice 60 % mediánového příjmu) (%)

	2010	2011	2012
Míra rizika déle trvající chudoby	3,7	5,5	4,2

Míra rizika déle trvající chudoby je 4,2% v roce 2012, což naznačuje s ohledem na celkovou míru rizika chudoby relativně vysoký podíl déle trvající chudoby. Oproti roku 2011 tento podíl poklesl o více než jeden procentní bod.

C 26-1 Silná materiální deprivace (%)

	2010	2011	2012
Silná materiální deprivace (4 položky a více)	6,2	6,1	6,6
- muži	5,8	5,6	6,0
- ženy	6,5	6,7	7,2
- osoby do 18 let	8,6	8,6	8,8
- 18 až 24letí	7,4	5,9	7,3
- 25 až 54 letí	8,9	5,9	6,1
- 55 – 64 letí	6,2	6,1	6,6
- osoby ve věku 65 a více let	4,3	5,4	6,0
- pracující	3,7	3,7	4,0
- nezaměstnaní	24,5	22,3	24,0
- důchodci	4,6	5,5	6,2
- ostatní neaktivní	7,5	7,1	8,1
Typy domácností			
jednotlivec, mladší 65 let	11,3	11,5	12,3
jednotlivec, 65 let a více	6,7	10	10,8
dvojice dospělých, oba mladší 65 let	5	6	5,2
dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	3,3	3,4	3,8
dvojice dospělých s 1 dítětem	5,4	4,0	5,2
dvojice dospělých se 2 dětmi	5	3,4	3,6
dvojice dospělých se 3 a více dětmi	12,5	11,7	12,9
jeden dospělý s dítětem/děťmi	20,2	18,9	17,7
domácnosti 3 a více dospělých			
domácnosti 3 a více dospělých s dětmi	4,4	7,1	7,6
NUTS II			
Praha	4,2	3,7	6
Střední Čechy	4,9	2,9	4,8
Jihozápad	7,2	7,6	5,5
Severozápad	9,3	9,8	11,8
Severovýchod	3,8	6,1	5,1
Jihovýchod	5	3,7	5,1
Střední Morava	6,1	6,5	7
Moravskoslezsko	10,2	10,2	9,3

Silná materiální deprivace je na úrovni podílu 6,6 % osob v roce 2012 a zvýšila se meziročně o 0,5 p.b. Za pozornost stojí její téměř čtyřnásobně vyšší úroveň v případě nezaměstnaných osob, téměř trojnásobně vyšší v případě osob žijících v neúplných domácnostech s dětmi (v tomto případě se meziročně snížila), dvojnásobně vyšší v případě úplných domácností se třemi a více dětmi a jednotlivců do 65 let. Více než dvojnásobně vyšší je v regionu Severozápad a v Moravskoslezském regionu, nízká zejména v Praze, Středočeském regionu a regionu Jihozápad.

C 26-2 Národně specifický indikátor deprivace (3 z 9 položek)

	2010	2011	2012
Materiální deprivace (3 položky a více)	11,6	12,6	12,3
- muži	10,7	11,7	11,1
- ženy	12,6	13,4	13,3
- osoby do 18 let	17,1	17,2	15,8
- 18 až 24letí	13,1	13,7	14,1
- 25 až 54 letí	11,6	12,4	11,4
- 55 – 64 letí	8,7	10	10,6
- osoby ve věku 65 a více let	8,4	9,2	11,0
Typy domácnosti			
- plně zaměstnaná	7,9	8,4	7,5
- nezaměstnaná	26,2	31,9	30,0
- nepracujících důchodců	14,4	14,9	15,8
- ostatní neaktivní	8,6	8,2	11,1
- jednotlivec, mladší 65 let	17,6	16,8	17,0
- jednotlivec, 65 let a více	11,8	14,4	17,8
- dvojice dospělých, oba mladší 65 let	7,9	9,9	9,5
- dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	6,4	6,7	8,5
- dvojice dospělých s 1 dítětem	11,3	9,2	9,4
- dvojice dospělých se 2 dětmi	7,9	9,7	9,4
- dvojice dospělých se 3 a více dětmi	21,7	19,8	20,5
- jeden dospělý s dítětem/děťmi	38,6	34,4	31,5
- ostatní domácnosti bez dětí	6,4	10,5	9,6
- ostatní domácnost s dětmi	14,2	19,6	15,4
Kraj			
Praha		10,8	10,3
Středočeský		8,4	10,8
Jihočeský		8	10,3
Plzeňský		16,1	9,3
Karlovarský		15,2	16,3
Ústecký		18,6	19,7
Liberecký		12,5	8,2
Královéhradecký		8	10,4
Pardubický		17	14,4
Vysočina		12,7	12,9
Jihomoravský		10,8	9,1
Olomoucký		13,5	13,0
Zlínský		10,1	9,7
Severomoravský		17,1	16,9

Podíl osob, jimž se v roce šetření nedostává (ačkoliv by to chtěli) nejméně 3 specifických položek, dosáhl v roce 2012 12,3 % a naznačuje zvýšení od roku 2010, ale mírný pokles proti roku 2011. Mírně vyšší je v případě žen a zejména u osob do 18 let, jednotlivců do 65 let, domácností se třemi a více dětmi. Ukazuje se, že v roce 2012 dochází k nárůstu u osob nad 65 let a mírnému poklesu u osob do 18 let. Výrazně vysoká je hodnota indikátoru v případě osob žijících v neúplných domácnostech s dětmi (meziročně poklesl) a v domácnostech definovaných jako ‚nezaměstnané‘, kde klesá (domácnosti kde nikdo nepracuje a vyskytuje se alespoň jedna nezaměstnaná osoba). Výrazně vyšší je (stabilně) v krajích Ústeckém, Severomoravském a Karlovarském.

C27-1 Relativní propad příjmů osob v riziku chudoby (poverty gap)

	2010	2011	2012
Celkem	21,1	17,2	19,1
- muži	23,6	19,1	20,2
- ženy	18,9	16,5	17,7
- osoby ve věku do 18 let	25,5	17,7	20,5
- ve věku 18 – 64 let	22,2	19,4	21,5
- osoby ve věku 65 a více let	7,5	8,1	7,1

V roce 2012 byl relativní propad příjmů osob v riziku chudoby 19,1 %, což je proti roku 2011 zvýšení, proti roku 2010 ale pokles. Vyšší je relativní propad příjmů v případě mužů v porovnání se ženami (rozdíl je 2,5 p.b.). Výrazně nižší je v případě osob nad 65 let proti ostatním věkovým kategoriím.

C27-2 Kvintilový poměr S80/S20

	2010	2011	2012
Kvintilový poměr S80/S20	3,5	3,5	3,5

Kvintilový poměr příjmů zůstává v čase konstantní, což naznačuje, že příjmové nerovnosti se nezvyšují.

C28-1 Efektivnost sociálních transferů při eliminaci chudoby (%)

	Míra rizika chudoby			Míra rizika chudoby před sociálními transfery (včetně důchodů)			Efektivnost sociálních transferů včetně důchodů při eliminaci chudoby		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Celkem	9	9,8	9,6	37,2	37,8	38,1	75,8	74,1	74,8
- muži	8	8,9	8,7	34,4	34,9	34,6	76,7	74,5	74,9
- ženy	10	10,5	10,6	39,8	40,6	41,4	74,8	73,9	74,4
do 18 let	14,3	15,2	13,9	28,9	29,8	28,8	50,5	49,0	51,7
18 – 24 let	11,2	12,7	13,4	22,6	23,6	24,0	50,4	46,2	44,2
25 – 54 let	8	9,1	9,0	21,1	21,9	21,2	62,1	58,4	57,5
55 – 64 let	1,9	2,4	2,8	51,4	51,1	51,1	96,3	92,6	93,3
65 a více let	6,8	6,6	6,0	89,5	88,9	89,6	92,4	92,6	93,3
Typy domácností									
jednotlivec, mladší 65 let	17,4	19,0	16,2	39,6	40,0	38,6	56,1	52,5	58,0
jednotlivec, 65 let a více	18,7	17,2	13,6	98,3	98,1	97,8	80,1	82,5	86,1
dvojice dospělých, oba mladší 65 let	5,9	7,3	7,1	34,2	32,9	32,5	82,7	77,8	78,2
dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	1,9	2,7	2,3	89,7	89,3	89,6	97,9	97,0	97,4
dvojice dospělých s 1 dítětem	7,9	6,8	6,8	18,9	18,8	18,1	58,2	63,8	62,4
dvojice dospělých se 2 dětmi	8,7	9,3	8,9	19,3	18,4	19,1	54,9	49,5	53,4
dvojice dospělých se 3 a více dětmi	20,9	23,9	22,4	39,5	40,9	43,7	47,1	41,6	48,7
jeden dospělý s dítětem/děťmi	37,7	35,6	31,3	52,3	52,1	47,0	27,9	27,6	33,4
3 a více dospělých	2,9	3,1	5,9	25,6	26,3	27,5	88,7	88,2	78,5
3 a více dospělých s dětmi	5,7	9,5	10,1	27,9	33,3	28,7	79,6	71,5	64,8

Efektivnost sociálních transferů v eliminaci chudoby se dlouhodobě udržuje kolem 75 %. Nižší efektivnost je patrná u dětí a osob ve věku do 54 let v porovnání s osobami nad 55 let, zejména v případě domácností dětmi a především pak v případě neúplných domácností s dětmi (kde se ovšem ve sledovaném období zvýšila). Naopak pokles efektivnosti je zřetelný v případě domácností 3 a více dospělých s dětmi.

C28-2 METR při přechodu ze mzdy 33 % na 67 % průměrné mzdy (%)

	2009	2010	2011
Jednotlivec	47,0	47,4	48,8
Jednotlivec, 2 děti	31,5	30,4	16,9
dvojice, 2 děti partner nepracuje	89,1	88,3	88,0
dvojice, 2 děti partner pracuje (67 % průměrné mzdy)	22,7	6,0	12,8

Poměr hodnoty sociálních dávek, o něž osoba (domácnost) přijde, plus hodnoty daní, jež zaplatí navíc, vůči celkovému zvýšení mzdy osoby (a tudíž příjmu domácnosti) se v případě vybraných typů domácností udržoval poměrně konstantní v případě domácností jednotlivců a dvojic se dvěma dětmi a jedním pracovním příjmem. V případě jednotlivé osoby se blíží 50 % a v případě úplné domácnosti se dvěma dětmi (ať pracuje jedna či dvě osoby) pak dosahuje skoro 90 %, což indikuje vysokou disincitivu ke zvyšování pracovního příjmu. V případě neúplné domácnosti s dvěma dětmi METR v letech 2009 až 2011 výrazně poklesl pod 20 %.

C29 – 1,2,3,4 Poměr hranice garantovaného minimálního příjmu k odpovídající hranici chudoby podle ekvivalizovaného příjmu

	2010	2011	2012
jednotlivec	33,5	33,2	35,6
dvojice bez dětí	39,2	38,8	40,5
dvojice se dvěma dětmi ve věku 10-15 let	48	47,5	51
jednotlivec s jedním dítětem 10-15 let	41,9	41,5	44,6

Poměr hodnoty životního minima (zahrnutý jen výdaje na osobní potřeby jednotlivce) vůči hranici chudoby podle ČSÚ je v roce 2012 v případě jednotlivce asi 36 %, v případě dvojice osob bez dětí asi 40 %, v případě úplné domácnosti s 2 dětmi (10-15) 51 % a v případě neúplné domácnosti se 2 dětmi pak 45 %. Proti roku 2010 a 2011 to představuje mírné navýšení (valorizace částek životního minima), zatímco v předchozích letech se tento poměr postupně snižoval.

C29-5 Výdaje na sociální ochranu jako podíl HDP (%)

	2008	2009	2011
Sociálně-zdravotní systém celkem	19,9	20,1	20,5
Sociální systém	12,4	12,5	12,8
- Důchodový systém	8,9	9,4	9,7
- Nemocenské a mateřské dávky	0,6	0,6	0,5
- Politika zaměstnanosti	0,5	0,4	0,3
- Státní sociální podpora	1,1	0,9	0,9
- Sociální péče a sociální služby	1,0	1,0	1,0
- Správa	0,3	0,2	0,2
Zdravotnictví	7,5	7,5	7,7

Procentní podíl výdajů na sociální ochranu k HDP se pohybuje kolem 20 % s náznakem mírného růstu (v důsledku růstu výdajů na důchodový systém). Pokles je zřetelný v oblasti politiky zaměstnanosti a státní sociální podpory, což jsou oblasti přímo související se sociálním začleňováním. Úroveň výdajů je výrazně pod průměrem zemí EU-27.

Prioritní oblast 5 – Regionální disparity a role samosprávy

C30-1 Kompozitní indikátor (okresy)

Pro lepší názornost uvádíme postupně údaje týkající se posledního kvintilu okresů seřazených podle logiky konstrukce jednotlivých položek od „nejlepších“ hodnot po „nejhorší“ a na závěr pak až údaje, týkající se kompozitního indikátoru jako celku.

a) (Průměrná) míra registrované nezaměstnanosti

průměrná míra registrované nezaměstnanosti (poslední kvintil)					
2010		2011		2012	
Česká Lípa	12,2	Louny	11,7	Přerov	11,8
Tachov	12,2	Přerov	11,8	Ostrava-město	11,9
Kroměříž	12,3	Třebíč	11,8	Šumperk	11,9
Chomutov	12,9	Šumperk	12,1	Louny	12,3
Šumperk	12,9	Teplice	12,6	Teplice	12,6
Znojmo	13,1	Znojmo	12,6	Sokolov	12,8
Sokolov	13,3	Sokolov	12,7	Znojmo	13,4
Ústí nad Labem	13,4	Chomutov	12,9	Karviná	13,7
Teplice	13,7	Ústí nad Labem	13,1	Ústí nad Labem	13,7
Karviná	14,2	Karviná	13,5	Chomutov	13,8
Hodonín	14,9	Hodonín	14,1	Hodonín	13,9
Děčín	15,1	Děčín	14,3	Děčín	14
Bruntál	15,6	Bruntál	15,6	Jeseník	14,6
Jeseník	15,6	Jeseník	15,8	Most	15,8
Most	16,2	Most	15,9	Bruntál	16,2
ČR celkem	9	ČR celkem	8,6	ČR celkem	8,6

b) Podíl dlouhodobě nezaměstnaných

podíl dlouhodobě nezaměstnaných (poslední kvintil)					
2010		2011		2012	
Brno-město	17,6	Chomutov	24,8	Hodonín	24,5
Hodonín	17,9	Vsetín	24,8	Teplice	24,7
Svitavy	17,9	Šumperk	24,9	Chomutov	24,9
Přerov	18,0	Sokolov	25,0	Šumperk	25,3
Teplice	18,4	Svitavy	25,0	Sokolov	25,4
Bruntál	18,6	Hodonín	25,3	Kladno	25,4
Sokolov	19,2	Domažlice	25,5	Děčín	25,8
Karlovy Vary	19,4	Karlovy Vary	25,7	Ostrava-město	26,8
Chomutov	20,2	Ústí nad Labem	26,4	Domažlice	27,2
Tachov	20,9	Děčín	26,4	Přerov	27,7
Ústí nad Labem	21,6	Přerov	26,9	Bruntál	27,8
Ostrava-město	21,9	Most	28,1	Most	28,1
Děčín	22,1	Ostrava-město	28,2	Ústí nad Labem	28,9
Most	23,7	Tachov	29,2	Karviná	29,0
Karviná	25,8	Karviná	30,5	Tachov	29,0
ČR celkem	14,1	ČR celkem	20,0	ČR celkem	20,2

Pozn.: Údaje se vztahují k 4. čtvrtletí daného roku.

c) Podíl osob, jež jsou příjemci dávky příspěvek na živobytí /1000 obyvatel

podíl osob, jež jsou příjemci dávky hmotné nouze příspěvek na živobytí (poslední kvintil)					
2010		2011		2012	
Český Krumlov	2,1	Český Krumlov	3,1	Český Krumlov	3,7
Cheb	2,5	Cheb	3,2	Cheb	3,8
Česká Lípa	2,0	Česká Lípa	3,0	Česká Lípa	4,0
Bruntál	3,0	Bruntál	3,8	Bruntál	4,6
Louny	2,8	Louny	3,9	Louny	5,3
Sokolov	3,1	Sokolov	4,1	Sokolov	5,9
Teplice	3,1	Teplice	4,1	Teplice	5,9
Chomutov	4,5	Chomutov	5,7	Chomutov	6,4
Děčín	3,9	Děčín	5,0	Děčín	6,6
Jeseník	3,3	Jeseník	3,4	Jeseník	6,6
Kroměříž	3,7	Kroměříž	5,0	Kroměříž	6,6
Ústí nad Labem	4,3	Ústí nad Labem	5,9	Ústí nad Labem	7,7
Most	5,8	Most	8,0	Most	8,6
Frýdek-Místek	5,9	Frýdek-Místek	7,4	Frýdek-Místek	9,7
Vsetín	7,3	Vsetín	8,9	Vsetín	10,9
ČR celkem	1,6	ČR celkem	2,1	ČR celkem	2,7

Pozn.: Údaje se vztahují k prosinci daného roku.

d) Podíl osob s vysokoškolským vzděláním jako nejvyšším ukončeným

podíl osob s vysokoškolským vzděláním (poslední kvintil)	
Český Krumlov	7,9
Jeseník	7,9
Znojmo	7,9
Bruntál	7,6
Louny	7,5
Most	7,5
Plzeň-jih	7,5
Teplice	7,2
Domažlice	6,9
Česká Lípa	6,9
Cheb	6,8
Chomutov	6,4
Děčín	6,2
Tachov	5,8
Sokolov	5,2
ČR celkem	12,5

Pozn.: Údaje se vztahují k březnu 2011.

e) Přírůstek obyvatel stěhováním/1000 obyvatel

přírůstek stěhováním na 1000 obyvatel (poslední kvintil)					
2010		2011		2012	
Ústí nad Orlicí	-2,2	Přerov	-1,9	Žďár nad Sázavou	-2,3
Sokolov	-2,3	Karlovy Vary	-1,9	Tachov	-2,6
Rychnov nad Kněžnou	-2,4	Děčín	-2,1	Jičín	-2,7
Havlíčkův Brod	-2,6	Sokolov	-2,2	Brno-město	-2,9
Bruntál	-2,6	Prachatice	-2,4	Chomutov	-3,0
Prachatice	-2,9	Bruntál	-2,5	Karlovy Vary	-3,5
Přerov	-3,2	Česká Lípa	-2,7	Ostrava-město	-3,6
Jeseník	-3,3	Třebíč	-3,1	Třebíč	-3,7
Most	-3,6	Jeseník	-3,1	Bruntál	-3,7
Trutnov	-4,0	Brno-město	-3,8	Český Krumlov	-4,0
Děčín	-4,1	Tachov	-3,9	Cheb	-4,1
Mladá Boleslav	-4,2	Ostrava-město	-4,1	Sokolov	-4,3
Ostrava-město	-5,2	Ústí nad Labem	-4,6	Ústí nad Labem	-4,7
Plzeň-město	-5,8	Český Krumlov	-4,7	Jeseník	-5,7
Karviná	-9,2	Karviná	-6,0	Karviná	-6,1
ČR celkem	1,5	ČR celkem	1,6	ČR celkem	1,0

Pozn.: Údaje se vztahují k danému roku.

Kompozitní indikátor (okresy)

Uvádíme pouze příklad kompozitního indikátoru pro rok 2011, za který máme dostupné údaje za všechny položky. V tabulce jsou uvedeny a podle abecedy seřazeny všechny okresy v ČR a u jednotlivých položek kompozitního indikátoru jsou šedou barvou označena pole hodnot u těch okresů, které se u dané položky zařadily do posledního kvintilu. Výsledný ukazatel „počet položek, ve kterých se okres řadí do posledního kvintilu“, který je uveden v posledním sloupci tabulky, vyjadřuje počet „šedých polí“ u každého z okresů a byl vytvořen vizuální kontrolou a sečtením těchto polí.

rok 2011						
položka			c) podíl osob, jež jsou příjemci příspěvku na živobytí	d) podíl osob s VŠ vzděláním	e) přírůstek stěhováním	C 31-1: kompozitní indikátor (počet položek, ve kterých se okres řadí do posledního kvintilu)
okres	a) průměrná míra registrované nezaměstnanosti	b) podíl dlouhodobé nezaměstnanosti				
Benešov	5,4	6,4	0,6	9,8	6,7	0
Beroun	6,9	16,7	1,0	10,4	12,3	0
Blansko	8,7	22,2	0,9	11,0	4,0	0
Brno-město	8,2	22,5	2,3	23,6	-3,8	1
Brno-venkov	7,7	16,2	0,9	12,6	10,8	0
Bruntál	15,6	24,3	3,8	7,6	-2,5	4
Břeclav	10,9	18,0	1,6	8,5	2,0	0
Česká Lípa	11,3	19,0	3,0	6,9	-2,7	3
České Budějovice	5,8	9,0	1,1	14,5	3,8	0
Český Krumlov	9,5	16,7	3,1	7,9	-4,7	3

Děčín	14,3	26,4	5,0	6,2	-2,1	4
Domažlice	8,3	25,5	1,2	6,9	1,9	2
Frydek-Místek	8,3	17,9	7,4	11,7	3,2	1
Havlíčkův Brod	8,7	21,3	0,8	8,8	-0,3	0
Hodonín	14,1	25,3	2,2	8,7	-1,4	2
Hradec Králové	6,6	10,2	1,2	14,3	1,1	0
Cheb	8,4	17,9	3,2	6,8	-1,6	2
Chomutov	12,9	24,8	5,7	6,4	-0,9	4
Chrudim	9,1	15,7	1,5	8,5	-0,4	0
Jablonec nad Nisou	8,8	20,5	2,2	9,5	1,1	0
Jeseník	15,8	13,0	3,4	7,9	-3,1	4
Jičín	7,1	16,4	1,1	8,6	-1,7	0
Jihlava	8,1	17,4	1,3	9,9	0,7	0
Jindřichův Hradec	6,6	11,8	1,4	8,5	-1,6	0
Karlovy Vary	9,9	25,7	2,3	8,5	-1,9	2
Karviná	13,5	30,5	1,1	9,2	-6,0	3
Kladno	8,9	22,9	2,1	10,3	5,8	0
Klatovy	8,5	17,6	1,7	9,0	-0,9	0
Kolín	9,7	16,1	2,2	8,9	5,9	0
Kroměříž	10,8	22,3	5,0	10,3	-0,9	1
Kutná Hora	9	17,4	1,8	9,0	2,9	0
Liberec	9,3	21,0	2,8	11,6	2,3	0
Litoměřice	9,8	20,6	3,0	8,3	0,8	0
Louny	11,7	22,7	3,9	7,5	4,5	3
Mělník	8,2	18,2	2,7	8,8	0,9	0
Mladá Boleslav	4,8	15,4	0,8	9,2	6,2	0
Most	15,9	28,1	8,0	7,5	0,9	4
Náchod	7,4	10,4	3,0	8,2	-1,8	0
Nový Jičín	9,3	21,9	1,1	10,0	-0,6	0
Nymburk	9,9	20,3	1,4	10,2	8,6	0
Olomouc	10	17,3	1,9	14,5	1,2	0
Opava	10,1	22,4	1,5	10,8	0,4	0
Ostrava-město	11,5	28,2	0,6	14,4	-4,1	2
Pardubice	6,1	9,6	1,1	12,7	2,1	0
Pelhřimov	6	10,9	0,8	8,8	1,3	0
Písek	6,7	10,7	2,1	10,2	2,3	0
Plzeň-jih	5,8	15,0	0,8	7,5	3,2	1
Plzeň-město	5,9	13,7	1,4	15,6	0,4	0
Plzeň-sever	6,9	14,1	0,9	8,4	7,2	0
Praha	4	10,0	0,6	23,6	4,6	0
Praha-východ	3,6	5,3	0,3	16,5	24,6	0
Praha-západ	4	7,0	0,2	20,8	25,2	0
Prachatice	5,8	6,8	1,3	8,5	-2,4	1
Prostějov	9,8	19,5	2,7	10,0	0,9	0

Přerov	11,8	26,9	2,6	10,4	-1,9	3
Příbram	9,7	20,5	1,1	9,4	4,7	0
Rakovník	8,1	15,4	2,1	8,3	1,1	0
Rokycany	5,9	16,5	1,7	8,5	2,9	0
Rychnov nad Kněžnou	5,8	9,0	1,5	8,8	-0,8	0
Semily	8,9	20,8	1,6	9,1	0,6	0
Sokolov	12,7	25,0	4,1	5,2	-2,2	5
Strakonice	9,3	22,2	1,6	8,9	-1,1	0
Svitavy	11,3	25,0	2,3	8,2	-0,2	1
Šumperk	12,1	24,9	2,4	9,1	-1,3	2
Tábor	9,3	18,8	1,8	10,9	1,3	0
Tachov	10,5	29,2	2,3	5,8	-3,9	3
Teplice	12,6	23,4	4,1	7,2	0,9	3
Trutnov	8,9	15,7	2,4	8,0	-1,3	0
Třebíč	11,8	22,4	2,0	9,5	-3,1	2
Uherské Hradiště	9,2	19,7	2,5	10,6	-1,0	0
Ústí nad Labem	13,1	26,4	5,9	10,0	-4,6	4
Ústí nad Orlicí	8,4	22,1	2,1	8,8	-0,6	0
Vsetín	10,4	24,8	8,9	10,6	-0,9	2
Vyškov	8,2	14,9	1,0	10,8	4,3	0
Zlín	8,1	20,2	2,1	12,8	-0,4	0
Znojmo	12,6	16,3	1,6	7,9	1,5	2
Žďár nad Sázavou	9,7	24,1	0,9	10,2	-1,2	0

C30-2 Podíl okresů vykazujících zaostávání alespoň ve čtyřech oblastech

Pilotní příklad je založen na podílu okresů, které se řadí do posledního kvintilu alespoň ve čtyřech položkách kompozitního indikátoru, s tím, že údaje za položku d) Podíl osob s vysokoškolským vzděláním jako nejvyšším ukončeným, máme k dispozici pouze za rok 2011.

V roce 2011 se do posledního kvintilu řadí minimálně čtyřmi položkami sedm okresů, hodnota indikátoru je tedy 9 %. Změnu mezi sledovanými obdobími nelze aktuálně sledovat.

C31-1 Podíl okresů s mírou zaměstnanosti pod 90 % národní míry zaměstnanosti („zaostávající okresy“)

U indikátorů C31-1 až C31-4 uvádíme pro větší názornost také údaje klíčové pro výpočet indikátoru.

rok	2010	2011	2012
národní míra zaměstnanosti	54,2	54,4	54,5
90% národní míry zaměstnanosti	48,8	49,0	49,1
podíl okresů pod 90 % národní míry	3,9	1,3	2,6

Podíl okresů s mírou zaměstnanosti pod 90 % národní míry mezi sledovanými obdobími kolísal. I v době, kdy byl nejvyšší (3,9 % v roce 2010), šlo však pouze o 3 okresy.

C31-2 Rozsah zaostávání: průměrná míra zaměstnanosti v zaostávajících okresech jako % národní míry zaměstnanosti

rok	2010	2011	2012
národní míra zaměstnanosti	54,2	54,4	54,5
průměrná míra zaměstnanosti zaostávajících okresů	46,5	45,9	48,5
% národní míry zaměstnanosti	85,9	84,4	88,9

Rozsah zaostávání v míře zaměstnanosti u těchto okresů mezi sledovanými obdobími také kolísal a nejvyšší byl v roce 2011, 84,4 %, kdy jsou však zaostávající okresy reprezentovány pouze jedním okresem (Jeseník). V roce 2012 je pak průměrná míra zaostávajících okresů takřka na úrovni národní míry zaměstnanosti (nižší je pouze o 1,1 p.b.). Okresy jsou tedy v míře zaměstnanosti velmi vyrovnané a k výrazným disparitám v tomto kontextu nedochází.

C31-3 Podíl okresů s mírou nezaměstnanosti nad 150 % národní míry nezaměstnanosti („zaostávající okresy“)

rok	2010	2011	2012
národní míra nezaměstnanosti	9,0	8,6	8,6
150 % národní míry nezaměstnanosti	13,5	12,9	12,9
počet okresů nad 150 % národní míry	7	7	9
podíl okresů nad 150 % národní míry	9,1	9,1	11,7

Podíl zaostávajících okresů v míře nezaměstnanosti je obecně vyšší, než je tomu u míry zaměstnanosti okresů; nejvyšší byl v roce 2012 (11,7 %).

C31-4 Rozsah zaostávání: průměrná míra nezaměstnanosti zaostávajících okresů jako % národní míry nezaměstnanosti

rok	2010	2011	2012
národní míra nezaměstnanosti	9,0	8,6	8,6
průměrná míra nezaměstnanosti zaostávajících okresů	15,0	14,6	14,3
% národní míry nezaměstnanosti	167,1	169,9	166,8

Rozsah zaostávání v oblasti nezaměstnanosti je nejvyšší v roce 2011, kdy míra nezaměstnanosti zaostávajících okresů představuje 170 % národní míry nezaměstnanosti. K výraznějším disparitám na úrovni okresů tedy dochází právě v míře nezaměstnanosti, kdy okresů zaostávající za národní úrovní je jednak vyšší počet a jejich zaostávání je hlubší.

Indikátory C32-1 až C38-3

Zdrojem dat, na jejichž základě jsou vyjádřeny hodnoty indikátorů vztahujících se k **sociálně vyloučeným lokalitám**, bylo šetření Situační analýza města Frýdek-Místek, realizované v rámci veřejné zakázky Agentury pro sociální začleňování v roce 2013. Vzhledem k tomu, že toto šetření bylo prováděno primárně za jiným účelem, než za účelem naplnění sledovaných indikátorů, uvádíme pouze ta data, která jim věcně odpovídají.

Dále vzhledem k tomu, že uváděná data reprezentují pouze jednu sociálně vyloučenou lokalitu, a tudíž neodpovídají národní úrovni, za kterou doporučujeme tyto indikátory sledovat, nelze je v tuto chvíli nijak komentovat.

C32-1 Počet SVL

rok	2013
Počet SVL	1

C32-2 Počet obyvatel SVL

rok	2013
Počet obyvatel SVL	686
Podíl obyvatel SVL s připsanou romskou etnicitou	456
Podíl obyvatel SVL s připsanou neromskou etnicitou	230

C33-1 Nezaměstnanost - podíl osob, žijících v SVL, které jsou v evidenci úřadu práce

rok	2013
Podíl osob v SVL v evidenci úřadu práce	35 %
Podíl obyvatel SVL s připsanou romskou etnicitou	80 %
Podíl obyvatel SVL s připsanou neromskou etnicitou	20 %

C33-2 Podíl domácností žijících v SVL, v jejichž prospěch byla vyplacena dávka hmotné nouze

rok	2013
Podíl příjemců dávek hmotné nouze v SVL celkem	43%
- příjemci s připsanou romskou etnicitou (na romských domácnostech v SVL)	66 %
- příjemci s připsanou neromskou etnicitou (na neromských domácnostech v SVL)	18%
Podíl příjemců příspěvku na živobytí s připsanou romskou etnicitou (na romských domácnostech v SVL)	67 %
Podíl příjemců příspěvku na živobytí s připsanou neromskou etnicitou (na neromských domácnostech v SVL)	17 %
Podíl příjemců doplatku na bydlení s připsanou romskou etnicitou (na romských domácnostech v SVL)	78 %
Podíl příjemců doplatku na bydlení s připsanou neromskou etnicitou (na neromských domácnostech v SVL)	24 %
Podíl příjemců mimořádné okamžité pomoci s připsanou romskou etnicitou (na romských domácnostech v SVL)	n.a.
Podíl příjemců mimořádné okamžité pomoci s připsanou neromskou etnicitou (na neromských domácnostech v SVL)	n.a.

C33-3 Podíl domácností žijících v SVL, jež dluží platby za nájemné

rok	2013
Podíl domácností v SVL s dluhem za nájemné celkem	14 %

Pozn.: třídění dle připsané etnicity není dostupné.

C33-4 Podíl domácností žijících v SVL, jež jsou v procesu exekuce

rok	2013
Podíl domácností v SVL se zkušeností s exekucí	38 %
Podíl domácností SVL se zkušeností s exekucí s připsanou romskou etnicitou	49 %
Podíl domácností SVL se zkušeností s exekucí s připsanou neromskou etnicitou	26 %

Poznámka: jedná se o „zkušenosti“ s exekucí (ne o současný proces).

C34-1 Podíl žáků ze SVL v prvních třídách ZŠ, kteří v předchozím roce navštěvovali předškolní zařízení

Data nejsou aktuálně dostupná.

C35-1 Podíl žáků ze SVL vzdělávaných jako žáci se sociálním znevýhodněním

rok	2013
Žáci se speciálními vzdělávacími programy	31 %

C36-1 Počet poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

rok	2013
Počet poradenských pracovišť	1,4

C36-2 Počet pracovníků poradenských pracovišť v SVL/1000 obyvatel SVL

rok	2013
Počet pracovníků poradenských pracovišť	2,9

C36-3 Počet terénních pracovníků v SVL/1000 obyvatel SVL

rok	2013
Počet terénních pracovníků	2,9

C37-1 Podíl osob žijících v SVL v podstandardním bydlení

rok	2013
Podíl osob v podstandardním bydlení celkem	45 %
Podíl osob připsanou romskou etnicitou	63 %
Podíl obyvatel SVL s připsanou neromskou etnicitou	9 %

C37-2 Podíl osob žijících v nestandardních formách bydlení v SVL

rok	2013
Podíl osob v nestandardním bydlení celkem	9 %

Pozn.: třídění dle připsané etnicity není dostupné

C38-1 Podíl domácností v hmotné nouzi žijících v SVL, kterým dávky hmotné nouze negarantují příjem na úrovni životního minima domácnosti na všech domácnostech žijících v SVL

C38-2 Kapacita bytů ve vlastnictví obce, v níž se vyskytuje alespoň jedna SVL, kvalifikovaných jako nájemní byty pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce

C38-3 Počty zahájených a dokončených bytů pro osoby s nízkými příjmy/1000 obyvatel obce

Data nejsou aktuálně dostupná.

Závěry

Zjištění pilotní analýzy potvrzují funkčnost navrženého systému indikátorů, který zahrnuje indikátory problému/situace v oblasti sociálního začleňování a vedle toho indikátory vztahující se k cílům a vlastnostem opatření v této oblasti. Postihuje tak všechny důležité oblasti sociálního začleňování a navíc přihlíží i k jeho regionální a lokální dimenzi.

Celkově zjištění ukazují, že v evropském srovnání nejsou rizika sociálního vyloučení v České republice vysoká. Nedošlo ani k zhoršení celkové situace v období krize 2009-2012, a to přesto, že tyto roky přinesly úsporná opatření v sociální oblasti, zvýšenou nezaměstnanost, růst životních nákladů (zejména v oblasti bydlení) a růst počtu lidí závislých na podpoře ve formě dávek hmotné nouze. Oproti tomuto relativně příznivému zjištění možná více vystupují do popředí specifické problémy v oblasti sociálního začleňování, a to zejména koncentrace rizik nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení do určitých kategorií populace, doprovázená koncentrací prostorovou – v některých regionech, okresech a lokalitách. Prohlubuje se rozsah a intenzita sociálního vyloučení v oblasti bydlení, která je důsledkem různých vlivů, ale i faktorem, jenž ovlivňuje nepříznivě další oblasti sociálního vyloučení.

Charakteristiky sociálního vyloučení vykazují určitou konzistenci. Ta se týká jednak specifických kategorií populace a prostorů, jednak oblastí sociálního vyloučení. Tento vzorec představuje pro politiku sociálního začleňování silnou výzvu, i když celkové, obecné indikátory nejsou až tak alarmující. S určitým zjednodušením je možné profil sociálního vyloučení z hlediska lokalizace charakterizovat takto: oproti jiným kategoriím populace sociální vyloučení, materiální deprivace, chudoba a nezaměstnanost dopadají neúměrně silně na nezaměstnané, neúplné domácnosti s dětmi, na domácnosti s třemi a více dětmi, na domácnosti jednotlivců (které velice tíží náklady na bydlení) – rizika jsou typicky dvoj- až čtyřnásobná oproti celé populaci. Prostorově se jedná o regiony Severozápad a Moravskoslezsko, kraje Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský (až dvojnásobná rizika proti průměru). Indikátory regionálních disparit ukázaly na okresy nejvíce problémové z více hledisek souvisejících se sociálním vyloučením: Děčín, Most, Chomutov, Sokolov a Ústí v severních Čechách, Bruntál a Jeseník na severní Moravě. Ilustrace situace v sociálně vyloučené lokalitě naznačuje velkou míru sociálního vyloučení obyvatel romského etnika: podle šetření asi dvě třetiny jsou příjemci dávek hmotné nouze, čtyři pětiny osob v ekonomicky aktivním věku jsou nezaměstnané, polovina má zkušenost s exekucí, podobně skoro polovina žije v podstandardním bydlení.

Z hlediska oblastí sociálního vyloučení lze – jak bylo naznačeno – říci, že se prolínají oblast zaměstnanosti, chudoby, materiální deprivace (a specifických oblastí deprivace jako je například přístup ke vzdělání) a setkávají se s deficitem politiky sociálního začleňování v těchto oblastech, právě ve vztahu k těmto specifickým kategoriím populace či prostorům.

Koncentrace sociálního vyloučení, jež má mimo jiné i etnickou dimenzi, může oslabovat i celkovou sociální soudržnost: obecné indikátory sociální soudržnosti jsou mírně pod průměrem zemí EU a spíše se zhoršují, vyjma sociální distance k vybraným sociálním skupinám; i tento indikátor je ale nepříznivý.

Ve vztahu k těmto problémům se potvrzuje relevance Strategie sociálního začleňování do roku 2020, jež jim má čelit. Konkrétně je patrný deficit zejména v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti a aktivačních/pobídkových institutů či nástrojů ve vztahu k vysoké potřebě začlenění znevýhodněných skupin na trh práce. Jsou to nedostatečné možnosti předškolní péče o děti, slabá politika v oblasti podpory bydlení (jde o sociální bydlení a stejně tak o krizové intervence ve vztahu k bezdomovectví). V neposlední řadě jsou to i nedostačující kapacity sociální práce, jež ovlivňují negativně řadu oblastí – například individuální práci v oblasti zaměstnávání, inkluzivní vzdělávání, prevenci bezdomovectví, terénní práci v sociálně vyloučených lokalitách a další.

Jako konkrétní výzvy (bez nároku na úplnost) lze chápat zejména následující:

V oblasti zaměstnanosti je indikována skoro trojnásobná míra nezaměstnanosti osob do 25 let, čtyřnásobná míra osob s nejvýše základním vzděláním, extrémně vysoký dopad mateřství a péče o děti do 6 let na zaměstnanost žen, nízké míry pracovní intenzity v neúplných domácnostech a v domácnostech jednotlivců, ale oproti tomu vysoké mezní efektivní míry zdanění (slabé pobídky pro přechod do zaměstnání), stejně jako malý rozsah (a zacílenost) aktivní politiky zaměstnanosti ve vztahu k nejvíce ohroženým skupinám, nedostatek předškolní péče o děti.

Efektivnost sociálních transferů v eliminaci chudoby je relativně vysoká, avšak horší právě v případě specifických kategorií populace, jako jsou neúplné domácnosti s dětmi, domácnosti se třemi a více dětmi, dílem i domácnosti jednotlivců, nezaměstnaní. Nepříznivý je rychlý nárůst počtu osob závislých na dávkách hmotné nouze, zejména doplatku na bydlení v průběhu posledních tří let.

Oblast bydlení je možné chápat jako stále významnější problém ovlivňující celkovou situaci: obecně je problémem přeplněnost bytů (trpí jí až třetina domácností se závislými dětmi). Krom toho, během let 2010-12 se zdvojnásobil počet osob v hmotné nouzi bydlících ve formě bydlení „jiná“ (především ubytovny). Čtvrtina až třetina domácností jednotlivců či neúplných domácností s dětmi má náklady na bydlení vyšší než 40% jejich příjmu a jejich počet spíše roste. To vše souvisí s nedostatkem dostupného nájemního (sociálního) bydlení. Naproti tomu se zhoršují indikace poměrů neuspokojených žadatelů o krizové formy bydlení, jako jsou noclehárny a azylové domy, a jejich deficit narůstá v konfrontaci s potřebou.

Podobně, evidentní je potřeba dalších pracovníků v oblasti sociální práce v různých sférách (vysoké je například zatížení pracovníků OSPOD či terénních pracovníků ve vyloučených lokalitách – v ilustrativně zkoumané lokalitě jsou jen tři terénní pracovníci na tisíc obyvatel této lokality).

Literatura a zdroje

A. Koncepční a strategické dokumenty z oblasti sociálního začleňování

Zahraniční dokumenty

- Rakousko: Strategie sociální ochrany a inkluze 2008-2010
- Rakousko - (Druhý) Program reforem pro růst a pracovní místa 2008-2010
- Velká Británie - Zpráva o strategii sociální ochrany a sociální inkluze 2008 - 2010
- Velká Británie - Národní program reforem 2011
- SRN – NAPSI 2008-2010
- SRN - Národní program reforem 2011
- SRN – Národní akční plán integrace 2012
- Slovensko – NAPSI 2008-2010
- Slovensko - Národní program reforem 2011-2014
- Slovensko - Vytvoření národních indikátorů v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a návrh způsobu zajištění jejich pravidelného monitorování - Analytická zpráva (2008)
- Lotyšsko – NAPSI 2008-2010
- Portugalsko – NAPSI 2008-2010
- Španělsko - NAPSI 2008-2010
- Nizozemí – Národní akční plán pro boj s chudobou a podporu participace

Národní dokumenty

- Strategie sociálního začleňování 2014 - 2020
- Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění (*strategie Evropa 2020*) – Sdělení Evropské komise (+ Rámcová pozice ČR);
- Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020: Národní program reforem České republiky 2012
- Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011 – 2015
- Koncepce romské integrace 2010-13
- Akční plán dekády romské inkluze
- Národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013
- Národní program přípravy na stárnutí
- Národní akční plán prevence domácího násilí
- Koncepce bydlení ČR do roku 2020
- Národní strategie ochrany práv dětí (+ Akční plán 2012-2015)
- Národní koncepce podpory rodin s dětmi

- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012
- Koncepce integrace cizinců– Společné soužití v roce 2012
- Národní strategie prevence násilí na dětech 2008-2018
- Národní akční plán inkluzivního vzdělávání
- Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže
- Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné druhy sociálních služeb poskytovaných v přirozené komunitě obyvatel a podporující sociální začlenění lidí do společnosti
- Priority rozvoje sociálních služeb
- Akční plán podpory odborného vzdělávání
- Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky
- Strategie celoživotního učení ČR
- Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení: evropský rámec pro sociální a územní soudržnost – Sdělení Evropské komise (+ Rámcová pozice ČR);
- Rozvojové priority MPSV na období 2014+
- Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky
- Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období let 2012 až 2020
- Národní strategický plán rozvoje venkova 2007-2013
- Strategie regionálního rozvoje ČR na léta 2007-2013
- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století
- Koncepce podpory malého a středního podnikání na období 2007-2013

Regionální a lokální dokumenty

- Strategické plány Lokálního partnerství (Most, Cheb)
- Strategický plán sociálního začleňování (Trmice, Kutná Hora, Obrnice, Bílina, Bruntál)
- Strategický plán lokality Šluknovsko
- Strategický plán lokality Jáchymov
- Akční plán integračních opatření Lokálního partnerství Litvínov
- Plány romské integrace (Tábor)
- Komunitní plány sociálních služeb (Brno, Ostrava, Plzeň)
- Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb (Kraje: Jihomoravský, Středočeský, Plzeňský, Ústecký, Olomoucký, Zlínský, Pardubický, Liberecký, Karlovarský; Praha)

- Strategie/koncepce integrace romské komunity (Kraje: Moravskoslezský, Jihočeský)
- Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit (Kraje: Vysočina, Královéhradecký)
- Krajské plány vyrovnávání příležitostí pro OZP (Kraje: Královéhradecký, Moravskoslezský)

B. Zdroje dat

Český statistický úřad

ČSÚ - Statistiky/Obyvatelstvo/Pohyb obyvatelstva/Demografická ročenka;
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva

ČSÚ – Sčítání lidu domů a bytů SLDB 2011;
<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

ČSÚ - Regionální časové řady; http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regionalni_casove_rady

ČSÚ (SILC) - Příjmy a životní podmínky domácností (tab. 21);
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3012-13>

ČSÚ - Veřejná databáze; http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=15&expand=1&

ČSÚ - Výběrové šetření pracovních sil;
http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/vyberove_setreni_pracovnich_sil

ČSÚ – Věkové složení obyvatel k 1. 1. 2012;
[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/\\$File/400313001.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/510022D04C/$File/400313001.pdf)

ČSÚ – Síť vybraných zařízení sociální péče 2011;
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/3201-12-r_2012-2a0

ČSÚ - Věkové složení obyvatelstva v roce 2011;
http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Databáze Eurostat

Eurostat – Search database;
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Employment rate of adults by sex, age groups, highest level of education attained, number of children and age of youngest children;

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Early leavers from education and training by sex; Code: t2020_40;

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=t2020_40&language=en

Eurostat - Healthy life years and life expectancy at birth, by sex (tsdph100);

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat - Healthy life years and life expectancy at age 65, by sex (tsdph220);

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Overcrowding rate by household type (ilc_lvho05b);

(<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tessi175>)

Eurostat (SILC) - Share of total population having neither a bath, nor a shower, nor indoor flushing toilet in their household (ilc_mdho05);

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Housing cost overburden rate by household type (ilc_lvho07e);

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Eurostat (SILC) - Self-reported unmet needs for medical examination for reasons of barriers of access, by sex and age (%); (hlth_silc_03);

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Ministerstvo práce a sociálních věcí

MPSV; <http://www.mpsv.cz/cs/>

MPSV - Databáze SKILL, přílohy k analýze Situace na trhu práce;

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace

MPSV – Databáze hmotné nouze; <http://www.mpsv.cz/cs/>

MPSV – Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí však nesleduje počty dětí odebíraných v jednotlivých letech z rodin. Sledují se pouze počty dětí umístovaných do náhradní rodinné či pěstounské péče a výchovných zařízení; www.mpsv.cz

MPSV – Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí, tab. XI za rok 2012; tab. XII za rok 2011; tab. XII za rok 2010 – počet živých případů v daném roce (tab. I)/součet pracovníků za každý rok; www.mpsv.cz

MPSV – Aplikace SOS-Poskytovatel; www.mpsv.cz

MPSV – Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Časové řady / Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012; http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

MPSV – Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Čtvrtletní / Statistiky nezaměstnanosti; <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

MPSV – Zaměstnanost / Statistiky / Nezaměstnanost / Časové řady / Průměrná míra nezaměstnanosti od roku 1997 do roku 2012; http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Ústav pro informace ve vzdělávání

Ústav pro informace ve vzdělávání; <http://www.nuv.cz/>

ÚIV Statistická ročenka školství 2012/2013 – výkonové ukazatele; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV; C1.17 - Základní vzdělávání – žáci/dívky, kteří ukončili školní docházku v ZŠ ve školním roce 2011/12 – podle ročníků a území a C1.21 - Základní vzdělávání – školy, žáci převedení do vyššího ročníku – podle území; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV; C1.29.1 - Základní vzdělávání – žáci s individuálními vzdělávacími plány podle ročníků – podle území; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV - Agregovaná data MŠMT; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + C1.1 Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci/dívky – podle území; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + C1.1 Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci/dívky – podle území + D1.1 Vzdělávání ve středních školách – žáci/dívky, nově přijatí, absolventi – fyzické osoby – podle formy vzdělávání; <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ÚIV – kap. A 1.2.4 – vzdělávání v ČR – souhrn + D1.1 Vzdělávání ve středních školách – žáci/dívky, nově přijatí, absolventi – fyzické osoby – podle formy vzdělávání;

<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

UIV – tab. B 1.4 Předškolní vzdělávání – věková struktura dětí – podle území

<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Další

Centrum pro výzkum veřejného mínění; <http://cvvm.soc.cas.cz/>

Evropská komise - Tax and benefits indicators database;

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tax_benefits_indicators/index_en.htm

Evropská komise – Economic and Financial Affairs;

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/

MŠMT; <http://www.msmt.cz/ministerstvo>

MŠMT – Dokument MŠMT č.j.: 13 992/2007-20 – Seznam doporučených indikátorů kvantitativního vývoje vzdělávací soustavy a metod jejich výpočtu užívaných v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a Dlouhodobých záměrech vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v krajích;

<http://www.msmt.cz/dokumenty/seznam-doporucenych-indikatoru-quantitativniho-vyvoje-vzdelavaci-soustavy-a-metod-jejich-vypoctu-uzivanych-v-dlouhodobem-zameru-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-cr-a-dlouhodobych-zamerech-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-v-krajich>

Sociologický ústav ČAV; <http://www.soc.cas.cz/>

Úřad práce; <http://portal.mpsv.cz/upcr>

ÚZIS Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR – Kojenecké ústavy, dětské domovy a další zařízení pro děti

<http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>

VÚPSV – Bulletin Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů, podle dat ČSÚ;

http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default

C. Literatura

A. Atkinson a E. Marlier (2010). Analysisng and measuring social inclusion in a Global Context. N. York: UN, Dep. Of Economic and Sicla Affairs

Asistent pedagoga; <http://majinato.cz/pdf/26-asistent-pedagoga.pdf>

Evropská komise (2010). Indicators for monitoring the Employment Guidelines including indicators for additional employment analysis - 2010 compendium.

Evropská komise (2009). Portfolio of indicators for the monitoring of the European Strategy for Social Protection and Social Inclusion – 2009 update.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756&langId=en>

University of Antwerp: Vade-mecum of common indicators agreed in the context of the Open Method of Coordination on Social Protection and Social Inclusion.
<http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=.VADEMECUM&n=86631>